

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Pavel Haupt

**Způsob trávení volného času žáků ze ZŠ ve vybraném lokálním
prostředí**

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma: „Způsob trávení volného času žáků ze ZŠ ve vybraném lokálním prostředí“ vypracoval samostatně pod odborným dohledem vedoucího bakalářské práce a uvedl jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne 15. 4. 2023

Podpis

Poděkování

Velké poděkování patří hlavně Mgr. Vladu Balabanovi, Ph.D. za ochotu, trpělivost, inspiraci, konzultace a příkladné vedení mé bakalářské práce. Dále bych chtěl poděkovat všem respondentům, kteří se podíleli na poskytování podkladů. Poděkování patří celé mé rodině, která měla se mnou trpělivost a celou dobu mne podpořila.

Anotace

Jméno a příjmení:	Pavel Haupt
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Vlado Balaban, Ph.D.
Rok obhajoby:	2023

Název práce:	Způsob trávení volného času žáku ze ZŠ ve vybraném lokálním prostředí.
Název v angličtině:	Ways of spending free time of primary school pupils in a selected local environment
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá způsobem trávení volného času dětí ve městě a na vesnici. Teoretická část je zaměřena na výchovu a volný čas, charakteristiku rodiny a dále je zde popsáno prostředí, v němž jedinec žije. Praktická část je realizována pomocí kvantitativního dotazníku, který se věnuje výzkumu volného času dětí, na vesnici a ve městě.
Klíčová slova:	Výchova, volný čas, rodina, prostředí, lokální prostředí.
Anotace v angličtině:	The bachelor's thesis deals with the way children spend their free time in the city and in the countryside. The theoretical part is focused on education and free time, characteristics of the family and the environment in which the individual lives is also described here. The practical part is implemented using a quantitative questionnaire, which is dedicated to researching children's free time, in the village and in the city.
Klíčová slova v angličtině:	Education, free time, family, environment, local environment.
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1. Dotazník
Rozsah práce:	88 stran
Jazyk práce:	Český

Obsah

Úvod	11
I. Teoretická část bakalářské práce	12
1 Výchova	13
1.1 Funkce výchovy.....	14
1.2 Výchovné styly.....	14
1.3 Činitelé výchovy.....	15
2 Volný čas.....	17
2.1 Funkce volného času.....	18
2.2 Výchova mimo vyučování	19
2.3 Funkce výchovy mimo vyučování	19
2.4 Zařízení pro výchovu mimo vyučování	20
2.5 Přirozené instituce výchovy mimo vyučování.....	22
3 Rodina.....	24
3.1 Funkce rodiny	24
3.2 Druhy rodin.....	26
4 Prostředí	28
4.1 Typologie prostředí	29
4.2 Volnočasové prostředí	29
4.3 Lokální prostředí	29
4.4 Vliv lokálního prostředí na výchovu	31
5 Moravskotřebovský region – vybrané lokální prostředí	32
5.1 Moravská Třebová.....	32
5.1.1 Památky a kultura	32
5.1.2 Městské organizace.....	33
5.1.3 Sportovní vyžití	34
5.1.4 Školy a školská zařízení.....	35

5.2 Staré Město	35
5.2.1 Památky a kultura	36
5.2.2 Sportovní vyžití	36
5.2.3 Školy a školská zařízení.....	37
5.3 Křenov	37
5.3.1 Školy a školská zařízení.....	37
5.4 Městečko Trnávka	38
5.4.1 Sportovní vyžití	38
5.4.2 Školy a školská zařízení.....	38
5.4.3 Místní organizace.....	39
5.4.4 Sportovní vyžití	39
II. Praktická část bakalářské práce	41
6 Metodologie	42
Cíle a výzkumné otázky	42
Výzkumný vzorek	42
Design výzkumu.....	42
Analýza dat.....	42
7 Výsledky	43
8 Diskuze.....	77
Závěr.....	80
Použitá literatura.....	82
Použité internetové zdroje	84
Seznam příloh.....	88

Úvod

Za téma své bakalářské práce jsem si zvolil „Způsob trávení volného času dětí ze ZŠ ve vybraném lokálním prostředí“. Konkrétní lokalitu jsem vybral Moravskou Třebovou, Staré Město, Městečko Trnávka a Křenov. Toto prostředí je mi velice blízké a provázelo mne celou dobu vývoje osobnosti a rád bych se dozvěděl, jakým způsobem tráví volný čas dětí v dnešní době. Jako hlavní cíl jsem si zvolil způsob trávení volného času dětí na vesnici a ve městě v Moravskotřebovském regionu. Ve své bakalářské práci, bych chtěl dále zjistit, jakým způsobem se zapojují rodiče do volného času dětí.

V první kapitole charakterizují, co je to výchova, její funkce, výchovné styly a činitele výchovy. Druhá kapitola se bude zabývat volným časem a zde popíši, co je to volný čas, jaké má funkce, zmíním se o výchově mimo vyučování a jejich funkce a naváži na zařízení mimo vyučování. Poslední v této kapitole se okrajově zmíním o přirozených institucích výchovy mimo vyučování. V třetí kapitole se budu zabývat rodině, zde rozvedu funkce rodin a druhy rodin. Ve čtvrté kapitole charakterizují, co je to prostředí a jakou má typologii. Popíši volnočasové prostředí, lokální prostředí a vliv lokálního prostředí na výchovu. Poslední kapitolou v teoretické části jsou popsána jednotlivá lokální prostředí, kde jsem popsal základní informace o vybraném lokálním prostředí, využití volného času a o vzdělávacích institucích.

V druhé části bakalářské práce se budu zabývat praktickou částí, kde jsou prezentovány výsledky výzkumu, který byl realizován pomocí dotazníku. Dotazník byl následně předán, se souhlasem rodičů a vysvětlení třídního učitele, dětem ve věku deset, jedenáct a dvanáct let. Výsledky byly znázorněny pomocí grafů. V závěru a diskusi jsou popsány rozdíly volného času ve městě a na vesnici.

I. Teoretická část bakalářské práce

1 Výchova

Výchova je součástí sociálního začlenění člověka, která má vliv nejen na rozvoj osobnosti v dlouhodobém i krátkodobém časovém spektru. Specifikuje se tím, že záměrně ovlivňuje osobnost člověka. Jde o účelné a cílevědomé působení na osobnost člověka v sociální míře mezi vychovávaným vychovatelem (Kolář 2012, s. 163).

Krejčí (1991) definuje výchovu jako plánovitou a uvědomělou činnost, která působí na člověka dle předem určených cílů a nároků pro zapojení jedince do společnosti (Krejčí 1991, s. 58).

Bendl (2015) specifikoval výchovu jako nesložitější společenský jev. Výchova je složitý sociální proces, který představuje se vzděláváním základní pedagogický jev. Výchova má zásadní vliv pro rozvoj jedince a jeho osobnosti, kterou připravuje k budoucím plněním sociálních úkolů vyvážených samotné osobnosti jedince. Vychovatelství a výchova dítěte začíná přenosem poznatků rodiče na dítě již v raném věku, ať už je pozitivní nebo negativní. V pedagogické teorii je široké pojetí výchovného procesu, který zahrnuje vzdělávání od narození až po konec svého života v různých prostředích. Výchova je část socializace, která nasvědčuje záměrnosti, uspořádanosti a interiorizaci výchovného působení na daného jedince. V historii se filosofové zabývali přetvorbou výchovy člověka, tomu nám nasvědčují směry jako nativismus, behaviorismus a empirismus. Známým zakladatelem a působitelem nativismu je francouzský filosof Jean-Jacques Rousseau. Myšlenka nativismu je, že člověk je narozen a je předurčen všemu, co člověku život přinese. Zakladatel behaviorismu je americký psycholog John B. Watson, který ztvárňuje podstatu empirismu, principem je vzdělávání, kladoucí důraz na vývoj osobnosti z vnějších vlivů, mezi které patří sociální a fyzické prostředí. Empiristé kladou důraz na výchovu, všeobecné učení a na samotné empirie (zkušenosti), vidí svět v lepším světle a ideální lidské společnosti (Bendl 2015, s. 27-29).

Dle Vážanského (2001, s. 68-69) je hlavní myšlenkou výchovy ucelenost. Výchova není izolovaná, ale jednotlivé aspekty na sebe navazují. Osobnost jedince ztvárňuje vliv sociálního prostředí, sebevýchovy i přírodní prostředí, ve kterém se pohybuje. Osobnost, která je schopná se udržet a vyvíjet ve společnosti musíme formovat intencionálně a funkcionálně. Smysl a cíl výchovy je rozvíjení lidských hodnot a postojů člověka (Vážanský 2001, s. 68-69).

Nezbytnou součástí výchovy a vychovatelství je pedagogika, kde výchova je základem každé lidské společnosti. Pedagogiku pojmáme jako vědu o výchově. Tuto vědu nacházíme v prostorech nebo skupinách jako je škola, rodina, práce a ve svém volném čase. Vychovatelem

může být kdokoli, kdo úmyslně ovlivňuje a vychovává jedince. Kvalifikovaný vychovatel je ten, kdo má na starosti péči nebo výchovu v rámci školní i mimoškolní výuku. Pečuje o děti a mládež ve školských zařízeních, jako jsou družiny, dětské domovy, internáty, nebo jako pomocná ruka ve školství. Vychovatel sestavuje časový režim v uvedených zařízeních, kontroluje výchovná opatření, dodržuje a dohlíží zde na místní režim nebo se stará o využití volného času dětí a mládeže, kde organizuje jejich činnost plánováním vhodných volnočasových aktivit. Základem vychovatelství je studium a seberealizace samotného vychovatelství, pedagogiku volného času a sociální pedagogiku. Jako nejdůležitější je pedagogika volného času, která se zaměřuje na zájmové kroužky, výlety, poznávací a kulturní akce a má pozitivní vliv na rozvoj osobnosti jedince (Bendl 2015, s. 11-17).

1.1 Funkce výchovy

Dle Jůvy (2015, s. 39-40) funkce výchovy rozvíjí plně lidskou osobnost, avšak záleží na kvalitě jednotlivých složek a na její komplexnosti. Výchovná činnost určuje kvalitu života, která probíhá v jednotlivých sociálních podmínkách a za využití funkcí výchovy a složek výchovy, které jsou důležité pro rozvoj jedince a jeho život ve společnosti (Jůva 2015, s. 39-40).

Bendl (2015, s. 11-15) uvádí následující funkce výchovy:

- a) postupné zvládnutí společenských rolí
- b) podněcovat sebevýchovu
- c) rozvoji osobnosti vytváří podmínky
- d) příprava jedince k uskutečňování společenských cílů
- e) předávání znalostí mezi generacemi
- f) učí se lidské kultuře
- g) dbá o vyrovnaný rozvoj osobnosti
- h) učí specifickým aktivitám a práci
- i) účelně uspořádává prostředí a situace, jimiž je ovlivněn jedinec či skupina

1.2 Výchovné styly

V rámci výchovných stylů rodiny můžeme rozlišovat (Kolář 2012, s. 162-164; Procházka 2012, s. 108):

- a) Autoritářská výchova – Dospělý uplatňuje svoji moc a od jedince vyžaduje poslušnost, vykonání požadavků a dodržení zákazů. Dítě s rodiči moc nekomunikuje, spíše poslouchá příkazy a pokyny. Pokud dítě neplní příkazy, následují reakce s možným fyzickým násilím a častou manipulací zaměřenou na odměny a tresty. Tato výchova vede v dospívání ke vzniku rizikového chování a útěkům.
- b) Autoritativní výchova – Tato výchova vychází z přirozené (získané) autority. Požadavky jsou dětem předkládány jasně a zohledňují jejich věk a schopnosti. Zároveň trvá na jejich plnění. Tresty i kladné ocenění jsou jasně dány. Vychovatel má kladný citový vztah k vychovávaným a věří, že je pocitově rozvíjí. Jejich sociální role jsou jasně stanoveny.
- c) Volná (liberální) výchova – Jedinec je brán jako samostatná osobnost, kdy si ke všemu musí dojít sám. Pokud už v tomto stylu rodiče vychovávají jedince, tak spíše vytváří vhodné podmínky pro vývoj a nevměšují se do schopnosti dítěte. Liberální výchova sice rozvíjí svobodu a kreativitu, ale zároveň směřuje k rozporu s pravidly v různých zařízeních (Procházka 2012, s. 108). Dítě nebere ohledy na pravidla a odpovědnost; přeceňuje své potřeby a práva. Často pramení z lhostejnosti k dítěti nebo právě přehnaného citového pouta (Kolář 2012, s. 164).
- d) Demokratická výchova – Vychovatel usiluje o soulad mezi požadavky, nároky, svobodou a prostorem mezi racionální a emocionální složkou. Pravidla jsou probírána, rodič jde osobním příkladem (vychází z přirozené autority) a dítě podporuje. Jedním z hlavních znaků je zachování rodičovské autority (Procházka 2012, s. 108). Rodič dodržuje práva dítěte a zároveň dbá na převzetí důsledků, za své chování (ze strany dítěte). Dalším důležitým znakem je vzájemná úcta (Kolář 2012, s. 163).

1.3 Činitelé výchovy

Jůva (1999, s. 59) označuje jako hlavní činitele výchovy **pedagoga**, který je podněcovatelem výchovně vzdělávacího procesu a na opačné straně procesu stojí **vychovávaný jedinec**, jehož osobnost je rozvíjena pomocí **výchovných prostředků**.

Pedagog – pedagoga můžeme označit jako rodiče, učitele, vychovatele nebo vedoucího pracovníka, který má určitou odpovědnost za úspěšné a účinné působení ve výchovně vzdělávacím procesu. Pedagog nese odpovědnost za rozvoj jedince a přípravu do společenských rolí a jeho rozvoj osobnosti. Osobnost pedagoga musí mít určité kvality, které vyústí v syntézu pro účinné výchovné vzdělávání. Patří sem hodnotící orientace pedagoga, jeho odborné a všeobecné vzdělání a osobnostní rysy či charakterové vlastnosti. Kvalita vzdělání je vyústění jeho komplexnosti v několika směrech jako je politický, vědecký, kulturní, filozofický rozhled

a všeobecného vzdělání, které rozvíjí z praktického, teoretického hlediska i hlubokého pedagogického vzdělání (Jůva 1999, s. 60-64).

Vychovávaný jedinec – označujeme dále jako dítě, žáka nebo dospělého jedince. Pro úspěšnou výchovu jedince musíme rozvíjet fyzické a psychické předpoklady. Fyzické předpoklady se rozvíjí dle dané oblasti uplatnění tělesné nebo estetické výchově. Jde o předpoklady, které rozvíjí tělesnou, zdravotní dovednosti nebo anatomický vývoj těla. Tyto aspekty přecházejí za pozitivních předpokladů do kladných psychických podmínek vývoje. Při výchově jedince se věnujeme nadáním a schopnostem. Schopnosti jedince jsou vždy ve vývoji, není jednoduché odhadnout jejich rozvinutí, které závisí na mnoha okolnostech. Schopnosti, vědomosti a dovednosti jsou ve vzájemném vztahu, které bude jedince dále užívat v tvořivé praxi. Sociální činitel je také klíčovým faktorem pro výchovu jedince. Rozvíjí se tak ve výchovně vzdělávacím procesu tím, že se zapojuje do různých skupin, organizací, povolání atd. (Jůva 1999, s. 65-69).

Urbanovská, Hloušková a Grecmanová (1998, s. 197-199) uvádí vychovávaného jedince, jako osobnost, která se formuje faktory sociálními, biologickými a svou vlastní činností jedince. Jde o složitý interakční proces vnějších a vnitřních faktorů vývojového období. Pro každého jedince jde o jedinečný celek rysů, vlastností a složek, který je vzájemně propojen a v každých situacích je aktualizován a vyvíjen (Grecmanová, Hloušková a Urbanovská 1998, s. 197-199).

Prostředky výchovy – Jůva (1999, s. 70) uvádí výchovné prostředky, které působí na výchovu jedince přímo, záměrně (tedy intencionálně) a nepřímo, neúmyslně (funkcionálně). Obě tyto působení se navzájem prolínají a doplňují. Intencionální působení prostředků je vliv vyučování na výchovu, kde na jedince působí pedagogické prostředí, hry, sociální skupiny, sdělovací prostředky atd. (Jůva 1999, s. 70). Dle Blížkovského (In Grecmanová, Hloušková a Urbanovská 1998 s. 45-46) jsou funkcionální prostředky výchovy především vliv prostředí na jedince. Prostředí působí na jedince různou mírou intenzity a kvality, tímto ovlivňuje postoje, chování či prožitky.

2 Volný čas

Volný čas jsou nám sympatické představy, kterým se chceme věnovat, které nás baví a přinášejí nám příjemnou náladu a uspokojení. Je to činnost v našem volném čase, jenž chceme nebo můžeme vykonávat. Pro někoho je pracovní povinnost omezením ve výkonu volného času, jiný zase pojme své pracovní povinnosti téměř jako prožívání volného času. Tím nám nevzniká žádná hranice, každý pojme volný čas ve svém zájmu (Pávková 1999, s. 11).

Ze společenských rolí, jako je budování svého života a nutnosti chodit do práce nám vzniká mezník – volný čas. Je to jakýsi čas, který zbyl po vykonání všech povinností. Jako hlavní funkci volného času uvádíme odpočinek, zábavu a rozvoj osobnosti (Hofbauer 2004, s. 13-14).

Dle Dumanzadiera můžeme volný čas specifikovat takto: *„souhrn činností, kterým se jednatel může věnovat podle vlastní libovůle, ať již aby si odpočinul, či aby se pobavil, nebo aby, rozvíjel svou dobrovolnou činnost na společenském životě, svou informovanost nebo vzdělání nezainteresované povoláním, a to tehdy, když se uvolnil od všech pracovních, rodinných či společenských závazků“* (Dumanzadier in Hodaň 2002, s. 15).

Volný čas dětí se liší od volného času dospělých, rozsahem, obsahem, potřebou pedagogického působení a mírou nezávislosti či volnosti (Hájek, Hofbauer a Pávková 2011, s. 68). Dítě se u nás označuje jedinec mladší 18 let věku. Tito jedinci nedisponují mnoha znalostmi v oblasti pedagogického usměrňování a potřebují sensiblní vedení v oblasti zájmových činností. Aby vedení zájmových činností mělo svou účinnost, neměly by se tu vyskytovat prvky násilného charakteru, naopak by činnost pro děti měla vykazovat prvky přitažlivosti a pestrosti.

Volný čas dětí ovlivňuje jejich věk, povaha rodinné výchovy a mentální i sociální aspekt. Děti tráví volný čas v různých prostředích; škola, domov, mimoškolní organizace, sídliště, ulice, aj. Bez dohledu či dozoru dospělých může být ohrožena výchova dětí včetně jejich bezpečnosti, to platí u jedinců žijících ve větších městech. Kvalitní vedení volného času má značný podíl na prevenci volného času, protože děti disponují, ve většině případech, dostatkem volného času. Rodina by měla primárně se podílet na řízení volného času dětí (Pávková a kol. 2002, s. 13-14).

2.1 Funkce volného času

Volný čas je pro nás důležitý a zároveň plní různé funkce podle dopadu na jednotlivce nebo společnost. Základní funkce staví na primárním principu volného času. Následující funkce vznikají v závislosti na měnící se společnosti. Abychom porozuměli smyslu volného času, jako společenského jevu, musíme si funkce vymežit (Kratochvílová 2004, s. 86-88).

Kratochvílová (2004, s. 86-88) vymezuje tyto funkce volného času:

- Zdravotně hygienická funkce – Jedná se o uvolnění od pracovních a školních povinností. Pro děti je velmi důležité rozdělení volného času během dne. Jedinci potřebují uvolnění odpočinek nebo jakékoliv odpoutání od všech povinností, třeba i s kamarády.
- Seberealizační funkce – Jedinec realizuje a rozvíjí své zájmy, schopnosti dle vlastní volby. Autorka uvádí, jak je důležité uvědomit si, že seberealizace může proběhnout v pozitivním i negativním charakterem.
- Formativně-výchovná funkce – Základní prvky hledáme v rozvoji své osobnosti ve volném čase, zde se bere největší smysl vzdělávání a ovlivňování volného času. Formujeme tím osobnost jedince a prohlubuje se jeho tvořivost nebo mravní charakter.
- Socializační funkce – Zde si tvoříme podmínky k začínající návaznosti společenských vztahů ve volném čase. Podmínkou je účastnění se a hledání sociálních kontaktů. Získáváme tak společenská pravidla, normy nebo chování v životních situacích.
- Preventivní funkce – Trávíme-li volný čas v pozitivním smyslu, tím eliminujeme vznik společensko-patologických jevů (kriminalita, různé druhy závislosti, násilnost, aj.) (Kratochvílová 2004, s. 86-88).

Bez volného času není možné rozvíjet svoje individuální a společenské vztahy. Volný čas je jeden z důležitých funkcí sociálního rozvoje člověka. Dle německého pedagoga H. W. Opaschowskeho máme funkcí osm, z toho první čtyři jsou dány rozvojem individuální a další čtyři jsou pro nás všeobecným rozvojem. Oproti Kratochvílové (2004) Opaschowski má rozšířené funkce, o další tři a vycházejí tak z komplexnosti funkcí volného času.

Funkce volného času dle Opaschowskeho (In Vážanský 2001, s. 35-39) se dělí na:

- Rekrece (znovuobnovení energie, zotavení sil, uspokojení svých potřeb, očištění od psychické zátěže);

- Kompenzace (uvolnění od námahy, rozptýlení od pravidel, předpisů, odpoutání se od splnění cílů);
- Edukace (výchova a další vzdělávání, rozvoj své osobnosti, zvědavost, poznání)
- Kontemplace (potřeba získat čas pro sebe sama, potřeba klidu, rozjímání)
- Komunikace (touha po vyhledávání kontaktu, empatie, hledání rozhovoru, lásky, sexuálních prvků);
- Participace (iniciativní zapojení do sociální sféry, spoluúčast na dění a realizaci společenských záměrů, kooperace);
- Integrace (bezpečí, stabilita v prožívání emocí, sounáležitost s kolektivem, skupinou, uznání);
- Enkultura (uplatnění svého názoru, kulturní žití, fantazie).

2.2 Výchova mimo vyučování

Výchovu volného času odehrávající se mimo vyučování má své specifikum v poli působnosti cílů, podmínek a pedagogických způsobů. Funkce můžeme rozdělit na sociální, preventivní, výchovně vzdělávací a zdravotní. Funkce plní různými způsoby několik volnočasových organizací nebo institucí (Hájek, Hofbauer a Pávková 2011, s. 72).

2.3 Funkce výchovy mimo vyučování

Pávková a kol. (2002, s. 39-42) představují následující funkce mimo vyučování:

Výchovně vzdělávací funkce:

Kladen velký důraz na výchovné působení. Jednotlivé instituce participují dle svých možností na rozvoji nadání dětí, kde se snaží o usměrnění, uspokojení zájmů a potřeb nebo utváření postojů a morálních znaků. Pomocí různých činností se děti podněcují k pozitivnímu využití volného času. Nabývají tak nové vědomosti, dovednosti a návyky, tím rozvíjí kognitivní procesy a celoživotní znalosti. Díky úspěchu ve volnočasových aktivitách dosahuje pocitu uspokojení, možnosti seberealizace a sebehodnocení. Praktické činnosti a zkušenosti tvoří základ pro mladé lidi, tím si vytváří vlastní pohled na život.

Zdravotní funkce:

Vedou výchovu mimo vyučování, tak že regulují časový rozvrh dne, aby pomohl formovat zdravý životní styl. Pohyb na čerstvém vzduchu má velký vliv na zdraví dětí a kompenzuje tak zdlouhavé sezení při výuce. Některé instituce usměrňují děti ke správné

životosprávě a dohlížení na správnou hygienu. Instituce svou zábavnou činností, která se odehrává v příjemném prostředí, přináší dětem správný duševní rozvoj.

Sociální funkce:

Tuto funkci zajišťují volnočasové instituce. Svým působením na trávení volného času dětí ubývá rodičům starost o děti (když jsou v práci) a v případě nejednotných, hmotných i nehmotných předpokladů odchylky uvádět do rovnováhy. Tak mají možnost podporovat jedince z těch rodin, kde se dětem dostává málo podnětů nebo nějak nepříznivého rodinného prostředí.

Svým působením pozitivně ovlivňují formování sociálních vztahů. Různé instituce uskutečňují sociální funkci jinak a různým rozsahem. Nejdůležitější je v zařízeních pracujících s malými dětmi. Také je důležitá v ústavech, kde zároveň uskutečňuje úkol rodinné výchovy (dětské domovy, školní družiny, domovy mládeže). Tato funkce u dětí ve volném čase rozvíjí komunikativní dovednosti, sociální kompetence a představí jim základy etikety.

Preventivní funkce:

Prevenci směřujeme do oblasti drog, alkoholu, kriminality, záškoláctví, šikany, vandalství, rasismus, závislosti na mobilní a televizní technice.

Prevenci rozdělíme na tři linie:

- Primární prevence – pro nekriminálně a nerizikově založenou škálu jedinců
- Sekundární prevence – činnost pro jedince, kteří mají vyšší pravděpodobnost kriminálních činů nebo činnost v rozporu se zákonem
- Terciální prevence – Snaha o léčbu jedinců zasažena negativním jevem. V preventivní snaze předejít negativním jevům a vyhnout se recidivě. Zabývá se příčinou vzniku jevů.

Všechny linie musí být dosaženy při řešení negativních jevů všech jedinců. Jde o osvědčený model, který má své slabiny vycházející z problémů. Úspěšné považujeme ty programy, které vychází z možností potenciálů jedince a je vhodná kombinace funkce rozvojové a preventivní (Pávková a kol. 2002, s. 39-42).

2.4 Zařízení pro výchovu mimo vyučování

Školní družina a školní klub jsou školská zařízení pro výchovu mimo vyučování v časovém procesu školního roku, kdy rodič je zaměstnán. Tyto instituce spolupracují s rodiči dle potřeby a domluvy i o prázdninách. Školní družina je určena dětem prvního stupně (první

až pátá třída) a školní klub pro děti druhého stupně (šestá až devátá třída). Družiny i kluby určitým způsobem navazují na vzdělávací činnosti školy, ale nejsou přímým pokračovatelem školního vyučování a nemají v úmyslu jej nahradit. Probíhající činnosti zde jsou především odpočinkové, zájmové, rekreační, sebeobslužné či veřejně prospěšné. Uvedená školská zařízení mají předpoklad k pravidelnému působení na výchovu ve volném čase, neboť je zde pravidelný kontakt s jedinci, vychovatel zde přihlíží na sociální pozici rodiny a spolupracuje s ostatními pedagogy školy (Pávková 2001, s. 119-121).

Ve školní družině a klubu si děti rozvíjí zájmy, které postupem času vedou k obohacení informací a orientací jednotlivých profesí a budoucí volnou jejich povolání. Usměrnují jednice a vedou k týmové práci, při níž si předávají své zkušenosti, znalosti a znásobují své zážitky a předělávají je ve svůj úspěch v jednotlivých činnostech (Klapilová 1996, s. 48).

Ve **školní družině** vzniká za využití volného času a vychovatele určité sociální klima, které je nedílnou součástí pro rozvoj osobnosti jedince a jeho socializaci. Vychovatel zde pozitivně působí na jedince a předchází nežádoucím sociálním jevům jako je šikana a jiné sociální deviace. Vychovatel plní základní dozor, dohled a péči o děti pracujících rodičů, docházka je zde tedy pravidelná. Školní družina má své specifikum spočívající v plnění rekreační a ozdravné funkce, tak že uvolňuje od zátěže školních povinností. Činnost ve školní družině musí být pestrá a aktivity by se měly často obměňovat v závislosti na prostředí. Děti mají potřebu uspokojit svou pohybovou činnost (Klapilová 1996, s. 47).

Školní klub má své specifické rozdíly oproti školní družině, které jsou dány věkovou dispozicí dětí prvního stupně. Školní klub je založen na dobrovolnosti jedinců, nejsou zde dané povinnosti docházky. Socializační funkce zde není nejdůležitější. Děti v této věkové kategorii disponují určitou samostatností a jejich zájmová činnost by měla být pestrá, aby si každý jedinec mohl vybrat svůj zájem a uspokojení (Pávková 2001, s. 120).

Další zařízení pro výchovu mimo vyučování jsou Sřediska pro volný čas dětí a mládeže a Domy mládeže.

Středisko pro volný čas dětí a mládeže jsou zařazeny do školských zařízení. Mezi tyto instituce můžeme zařadit **Dům dětí a mládeže** (DDM) a **Sanici zájmových činností** (SZČ). DDM může být zřizeno soukromě, školským úřadem, obcí nebo dalšími subjekty či institucemi. DDM především plní funkci rekreační, výchovnou a vzdělávací s širším zájmem působnosti. Stanice zájmových činností se spíše specializuje na danou zájmovou činnost. DDM je, ve většině případech, pracovní zátěžná celoročně i včetně víkendu. Zájmové činnosti probíhají

i o prázdninách, jako jsou tábory nebo příměstské tábory buď se specifickým zaměřením, nebo rozšířenou zájmovou činností. Činnost ve středisku pro volný čas dětí a mládeže probíhá v kroužcích (např. modelářský, čtenářský), souborech (např. hudební taneční), klubech (např. filmový) a kurzech (např. vaření, technický). Středisko je přístupné dětem předškolního věku rodičům a mládeži (Pávková 2001, s. 62-64).

Dalšími subjekty, který může ovlivnit výchovu mimo vyučování, jsou **základní umělecké školy (ZUŠ)**. Patří do subjektu školy s rozdílem zakládání si na dobrovolnosti jedinců a odehrávají se mimo stanovenou dobu vyučování. Rozšíření znalostí a dovedností aplikují v hudební, dramatických, tanečních a výtvarných oborech. Nejnavštěvovanější je obvykle obor hudební. V neposlední řadě zařízení pro zájmové studium je jazyková škola, která se stala trendem poslední doby (Klapilová 1996, s. 49).

Dům mládeže užívají děti středních škol a odborných učilišť, kde tyto subjekty plní výchovně vzdělávací a sociální funkci. Jedinci jsou tu ubytováni mimo svůj domov, a proto zde výchovná funkce vede jedince k socializaci a sociální funkce poskytuje určité zázemí mimo rodinu. Využití volného času a výchovy ve volném čase zde zabezpečuje socializační funkce. V domech mládeže umožňuje jedincům matrilinéární využití volného času a nahlíží se tu k samostatnosti a dobrovolnosti sdílených aktivit (Klapilová 1996, s. 48-49).

2.5 Přírozené instituce výchovy mimo vyučování

Hájek a kol. (2004, s 30-31) vymezil tyto přírozené instituce, které ovlivňují volný čas dětí:

Rodina – Je nejdůležitější společenskou skupinou v časovém prostoru dítěte. Rodiče často vybírají, jak dítě má trávit svůj volný čas dle jejich nenaplněných přání, představ a finanční dostupnosti rodiny. Velkou roli v trávení volného času zde hraje množství volného času a osobnostní předpoklady dítěte.

Rodina na volný čas dítěte působí ve dvou oblastech – ovlivnění zájmů dítěte a společná aktiva rodiče s dětmi.

Skupina vrstevníků – Jedinec zde tráví volný čas v neformální skupině kamarádů. Skupina se může projevit žádoucím způsobem (organizovaná skupina ve sdružení) nebo jako negativní skupina uznávaných hodnot (gang, pouliční parta), která spíše působí rozvratným způsobem pro společnost.

Lokální pospolitosti – Nedospělí jedinci uplatňují potřeby volného času v obcích, sídlištích, nebo sídlištních blocích vlivem sousedských vztahů. I v lokálním společenství se objevují neformální skupiny jedinců. Vztahy a způsoby pro vytvoření vhodných podmínek pro způsob trávení volného času může záviset na sousedském vztahu, lokální politickém subjektu a komunikaci mezi jednotlivými institucemi (Hájek 2004, s. 30-31).

3 Rodina

Rodina se může vymezit z různých aspektů, například ve výkladovém slovníku z pedagogiky je definována jako skupina nejméně tří lidí, která je spojena manželstvím (partnerstvím), pokrevním svazkem a citovými vazbami. Mezi členy rodiny jsou vztahy manželské, partnerské, rodičovské a příbuzenské (Kolář 2012, s. 118).

V rodině se formuje osobnost dítěte a prožívá v ní všechny etapy svého života. Prvně se rodí a vyrůstá do orientační rodiny (výchozí), kde je dítě objektem výchovy a většinou i po zbytek života je i se členy rodiny v kontaktu. Následuje rodina reprodukční, kdy jedinec přebírá roli rodičovskou. T. Parson zavedl termín nukleární rodina (dvě generace), kdy se soužití více generací v jednom domě rozpadá v moderní společnosti, protože děti od rodičů odejdou a vytvoří si svůj domov. I tak je zjevné, že širší rodina si v malých obcích zachovává významné funkce (nebo v náročných životních situacích). Zahrnuje sourozence, prarodiči a ostatní příbuzné (Havlík a Kořa 2002, s. 67).

Současné problémy v rodině se odrážejí na nedostatečné výchovné funkci. Dostatečné plnění této funkce záleží na struktuře a povaze rodiny, na stupni rodinného kulturního kapitálu (Kolář a kol. 2012, s. 118).

Rodina je tak nejstarší výchovnou společenskou institucí, která plní řadu funkcí (Kolář a kol. 2012, s. 118).

3.1 Funkce rodiny

Dle Procházky (2012, s. 103-111) funkce rodiny můžeme rozdělit a popsat takto:

Biologicko-reprodukční funkce: Rodina je základním prostředím pro vývoj lidstva. Při narození dítěte nastává mezi partnery nový rozměr, vývoj vztahů a nový smysl života. Stabilní prvek pro rozvoj je tak reprodukce. V současnosti můžeme pozorovat pokles porodnosti vlivem vnějších a vnitřních vlivů:

- Neplodnost
- Odklad mateřství vlivem kariéry
- Rozhodnutí partnerů nemít dítě
- Narušení svobody partnerů
- Ekonomická nejistota rodiny
- Stabilita vztahů partnerů může kolísat.

Sociálně-ekonomická funkce: Tato funkce není zcela závislá na přítomnosti potomků. Rodina jako úplný sociální subjekt s ekonomickou základnou zajišťuje hmotné bytí členů rodiny. Ekonomický význam spatřujeme v zajištění sociálních a hospodářských podmínkách a zásadním ekonomickým budovatelem hodnot členů rodiny.

Výchovná funkce: Rodič jako vychovatel se snaží plnit funkce výchovy a jejich aspektů. Snaží se začlenit své potomky do společenského života, vede je k sebevýchově a vzdělávání s a předává jim svém znalosti z norem společenského chování. Výchova obsahuje řadu nejistot a rozporů. Před narozením dítěte se může rodič připravit na roli vychovatele z praxe druhých. Po Narození vyvstane nová situace, kdy převzaté informace o vychovateli jsou jen ideály. Avšak podstatou schopnosti vychovat je dítě milovat a být zralý.

Socializační funkce: Jedince žijící v rodinné prostředí získává prvky chování a zvyků, aby se plynule začlenili do společnosti. Postupně tak z rodinného prostředí se adaptují na okolní sociální spektrum světa. Důležité faktory pro začlenění jedince do sociálního prostředí jsou ekonomické, materiální a kvalitní kulturní podmínky. Pro dostatečně podnětové pestré prostředí jsou významné osobnostní role rodiny. Socializační funkce rodiny vyžadují sociální vztahy členů rodiny.

Emocionální funkce: Tato funkce je velmi důležitá a zároveň ohrožená. Rodinné prostředí dodává jedinci pocit jistoty, bezpečí a lásky, v těchto složkách rodiny může dojít k velkým pochybením. Klíčovým faktorem je vytvoření citové spojitosti matky k dítěti. Špatně vyvolaná citová vazba k matce vyvolá sociální strádání a jsou ohroženy fyzické a psychické potřeby jedince. Selhání rodiny ve špatně fungující emociálně uspokojení dítěte vede k celoživotním problémům v emočním hledisku a v dospělosti k poruše citů.

Ochranná a domestikační funkce: Jde o funkci pečovatelskou a ochrannářskou, která zajišťuje vitální potřeby v rodinném prostředí. Fungující zákonitosti vytváří pozitivní směr v péči jako je zdravotní a sociální funkce. Rodina je místo, kde každý člen nachází fyzické a emocionální jistoty, dává jedinci pocit potřeby a důležitosti.

Rekreační a regenerační funkce: Účelné vedení volného času hraje podstatnou roli utvoření osobnosti vychovávaného člověka. Tím vzniká kladná socializace společenského okruhu. Řízením volnočasových aktivit nelze dosáhnout výskytu záporných společenských jevů, ale lze je z části eliminovat. Pozitivní hledisko výchovy volného času má velký vliv na životní styl jedince, předcházíme tím různým negativním vlivům společnosti, jako jsou rizikové chování, násilí, drogy, alkohol a jiné. Aktivním působením na jedince eliminujeme rizika nežádoucích

jevů ve společnosti, můžeme sem zařadit – návštěvy restauračních a jiných zařízení, posedávání u televize, hraní her na různých konzolích, posedávání u televize (Procházka 2012, s. 103-111).

3.2 Druhy rodin

Kantorová (2010) rozdělila druhy rodin na:

Funkční rodina – Tato rodina je ideálním typem níže popsaných druhů rodin. Plní si své funkce v takové míře, která je pro fungující rodinu uspokojivá a přijatelná. Funkčnost rodiny můžeme určit třemi principy: soudružností, adaptibilitou a komunikací. Kohezní princip dává členům rodiny určitou nezávislost a disponuje samosprávností. Instabilní řešení životních situací označujeme adaptibilitou. Flexibilně tak rodina reaguje na menší vzniklé obtíže například: působením ve společnosti nebo životním stylem. Klíčovou funkcí je rodinná komunikace, vytváří tak příjemné rodinné prostředí. Komunikace je důležitým faktorem pro odstranění negativních vlivů, rizik a psychického zatížení.

Dysfunkční rodina – je ta rodina, kde jeden nebo více členů rodiny dominuje nepřizpůsobivým chováním. Rodina tak odmítá řešení problémů, nejsou tu dána žádná pravidla, neflexibilita postojů, špatné kompetence činitelů rodiny, neurčitá pravidla, neintimnost a podobně. U tohoto typu rodiny se u jednotlivých členů rodiny může vyskytnout psychopatologické jevy (netolerance společenských zásad, závislost na psychotropních látkách atd.).

Problémová rodina – Tato rodina se potýká s takovými problémy, že nejsou plněny základní rodinné funkce a může se rozpadnout.

Nejčastější druhy problémových rodin:

- Nezralá rodina – Rodiče nedisponují tolika zkušenostmi a nejsou vyzrálí, aby vystupovali jako ideální rodiče (rozdvojené city k dítěti, oražení citového režimu dítěte).
- Přetížená rodina – záleží na aspektu snášenlivosti zátěže jednotlivých členů rodiny (rozpory, ekonomický status, vícečlenná rodina).
- Ambiciózní rodina – osobnost dítěte jde stranou a dospělí jedinci směřují ke svému prospěchu, často zapomínají na dítě jako osobnost (karierní úspěchy, životní standardy)
- Perfekcionistická rodina – kladou vysoké požadavky na dítě (neúnosné napětí pro dítě).
- Autoritářská rodina – v úvahu nejsou brány potřeby dítěte. Rodiče vystavují dítě svým rozkazům a příkazům do stresu, trpí tak jeho osobnost.
- Protekcionistická rodina – snaží se vyhovět všem požadavkům od dítěte, dítě strádá v socializaci.

- Nadměrně liberální rodina – rodiče dítěti nestanovují zásady a pravidla, dítěti tak nejsou objasněny úkoly nebo záměry. Rodiče tak jednají bez rozmyšlených úsudků a následných důsledků. Rodiče Nacházejí jednání mezi liberální a autoritářskou výchovou.
- Odkládající rodina – Dítě často putuje mezi jednotlivými jednicí rodiny, známé rodiny nebo příbuzné a je tak odkládáno (smíšené vztahové vazby dítěte).
- Disociovaná rodina – Narušeny jsou jak vnitřní, tak vnější vztahy v rodině. Rodina se izoluje nebo distancuje od vztahů, rodiny nebo komunikací, převládají konflikty mezi členy rodiny (Kantorová 2010, s. 25-27).

4 Prostředí

Člověk je obkloповán prostorem, s nímž je v recipročním vztahu. Působí na něj intenzivněji, čím že se do prostoru více adaptuje. Rozlišujeme tři základní oblasti člověka a vztahů prostředí: lidé a příroda, lidé a společnost, lidské aktivity neboli kultura (Kolář 2012, s. 111).

Prostředí je vymezený prostor, ve kterém se vyskytují předměty a jevy existující kolem nás, nezávisle na našem vědomí. Pokud mluvíme o životním prostředí, tento prostor vytváří podmínky pro život, umožňuje organismu žít, vyvíjet se a rozmnožovat, obklopuje člověka a vzájemně na sebe s člověkem působí. Přírodní i společenská část prostředí se mění vlivem lidské činnosti, to však zpětně ovlivňuje osobnost a způsob života jedinců. Prostředí člověka zahrnuje kromě základních přírodních faktorů i podmínky kulturní a společenské, vedle materiálního systému i systém duchovní, tj. věda, umění, morálka apod. Prostředí tedy obsahuje podněty, které jsou nezbytné pro rozvoj osobnosti (Kraus 2014, s. 66-67).

Z pohledu sociální pedagogiky má na člověka a jeho výchovu vliv biologické a sociální prostředí. Biologické prostředí můžeme chápat jako vliv genotypu, vrozených dispozic, ale také přírodní vlivy. Sociální prostředí přeměňuje člověka z biologického tvora na společenského jedince.

Člověk je přeměňován (socializován) na těchto úrovních:

- Mikroprostředí: sem řadíme vlivy sociálních skupin, které bezprostředně obklopují jedince, například rodina, parta, přátelé či kolegové. Působení je intenzivní, s bezprostředními dopady.
- Makroprostředí: člověka ovlivňuje nejen rodina spadající do určité sociální vrstvy. Vliv má také ekonomika, politická a právní kultura společnosti, státu, ve kterém žijeme.
- Exoprostředí: exoprostředí popisuje, jak významné jsou socializační vlivy pocházející z prostředí nám blízkých osob, jako jsou rodiče, sourozenci, osobní přátelé.
- Mezoprostředí: mezoprostředí zahrnuje vztahy mezi jednotlivými mikroprostředími, schopnost jedince adaptovat se na změny prostředí, nároky, které vzniknou při přechodu z jednoho prostředí do druhého (Procházka 2012, s. 87-89).

4.1 Typologie prostředí

Kraus (2014, s. 68-69) rozlišuje několik typů prostředí podle různých kritérií. Podle velikosti prostoru to jsou makroprostředí, regionální prostředí, lokální prostředí, mikroprostředí. Z hlediska povahy činností, které jsou v prostoru realizovány, dělíme prostředí na pracovní, obytné a rekreační. Podle toho, jak se člověk podílí na podobě daného prostředí, mluvíme o prostředí přirozeném či umělém. Prostředí lze také rozlišovat podle charakteru (obsahu prvků), jimiž je dané prostředí tvořeno, a to na přírodní (fauna, flora, geologické, geografické, hydrologické, klimatické, kosmické faktory), společenské (ekonomické, politické a správní vazby uvnitř společnosti), sociální (profesní, etnické, věkové, vzdělanostní a další struktury obyvatelstva) a kulturní (hmotné i nemateriální výsledky lidské činnosti). Podle povahy teritoria mluvíme o venkovském, městském a velkoměstském prostředí. S ohledem na výchovu je důležité rozdělení dle frekvence (prostředí podnětově chudé, přesycené, optimální), pestrosti (prostředí podnětově jednostranné, mnohostranné) a kvality (prostředí podnětově zdravé, závadné, deviační).

4.2 Volnočasové prostředí

Volnočasové prostředí zahrnuje rozmanité aktivity, které člověk vykonává ve svém volném čase. Člověk se v rámci trávení volného času seberealizuje. V české pedagogice je toto prostředí spojováno s mimoškolní a mimotřídní výchovou dětí. Odborně se tímto zabývá pedagogika volného času, která zkoumá volnočasové aktivity a prostředí, a to nejen u dětí, ale u všech věkových kategorií (Knotová 2014, s. 43).

4.3 Lokální prostředí

Procházka (2012) ve své publikaci specifikuje lokální prostředí jako souhrn geografických, environmentálních a sociálních faktorů, které přímo nebo nepřímo ovlivňují utváření osobnosti člověka. Na tu má vliv život ve městě nebo na venkově, specifické vztahy v dané lokalitě, kulturní specifika, přírodní podmínky a životní prostředí.

Podle R. Wroczynskeho má lokální prostředí tyto znaky: malá rozloha, relativní izolace od okolí (tedy geografické ohraničení), bezprostřední osobní kontakty všech členů společenství, stejnorodost, příbuznost či podobnost (majetková, profesní, etnická, kulturní, náboženská), identické tradice (In Procházka 2012, s. 122).

Základními typy lokálního prostředí jsou prostředí městské a venkovské (Kraus 2014, s. 95-97):

- Městské prostředí

Dominuje zde konzumní přístup k životu, méně hluboké mezilidské vztahy, větší anonymita, klesá význam pojmu sousedství a zanikají zde tradice. Život ve městě je proměnlivý, dynamický, podléhá rychlým změnám. Lidé se výrazněji diferencují jak v profesní, tak i ve společenské struktuře. Výhodou je velká nabídka kulturního, sportovního a jiného volnočasového vyžití. I přesto je formativní role městského prostředí omezující. Nevytváří dostačující podmínky pro formování dětí a mládeže, neboť není tak mnohotvárné a diferenciované.

Na okrajích měst vznikají tzv. satelitní čtvrti, které nabývají charakteru venkova a jsou jakýmsi kompromisem mezi životem ve městě a na venkově. Lidé zde však žijí izolovaně, dojíždějí do města za prací a děti do škol, tvoří samostatnou komunitu bez zázemí a služeb. Chybí tu místo, kde by se lidé setkávali a sbližovali.

Dalším specifickým typem městského prostředí je sídliště. V těchto částech není dostatečné pokrytí sítě služeb, zdravotnických a kulturních institucí i škol. Opomíjené byly při výstavbě i travnaté plochy, hřiště, parky a sady, tedy místa pro děti, což má také vliv na utváření jejich osobnosti.

- Venkovské prostředí

Venkovské prostředí se vyznačuje sousedskou sounáležitostí, sousedé si pomáhají a často tak nahrazují chybějící veřejné či podnikatelské služby. Oproti městu se zde výrazněji dodržují tradice a zvyky, jako jsou Vánoce, Velikonoce, masopust, stavění májky, dožínky a jiné. Venkov má také blíže k přírodě. Na druhou stranu lidé žijící na venkově mají omezené kulturní, nákupní a pracovní možnosti, proto dojíždějí do měst.

V poslední době se život na venkově změnil, ovlivnil jej vědeckotechnický pokrok, hromadné sdělovací prostředky i rozmach hromadné dopravy a mobilizace rodin, vznikly větší možnosti sociálních kontaktů. Naopak z ekonomických důvodů se zavírají některé prodejny, menší kina a kulturní sály, či školy. Při malém počtu dětí jsou dobrým řešením malotřídní školy, i ty však z důvodu nedostatku financí často zaniknou a lidé jsou donuceni vozit své děti do městských škol a školek. Z těchto důvodů pokračuje vylidňování venkova a některé vesnice ožívají pouze tehdy, kdy na víkend, prázdniny nebo v létě přijíždějí chataři.

4.4 Vliv lokálního prostředí na výchovu

„Odlišnosti jednotlivých typů lokalit se skutečně v průměru odrážejí v odlišném chování a povahových znacích dětí“ (Kraus 2014, s. 99).

Práce s dětmi na venkově a ve městě je rozdílná. Venkovské děti mají lepší vztah ke škole, způsobují méně výchovných problémů, ale často nedosahují takových výsledků jako děti městské, které jejich rodiče více vedou k dalšímu vzdělávání. Děti z měst se také lépe přizpůsobují, jsou samostatnější, racionálnější, mívají více kontaktů, zato méně těch osobních. Rozdíly v rozvoji osobnosti způsobuje i úroveň společenského a kulturního života. Čím větší obec, tím větší možnosti návštěvy divadel, kin, koncertů, muzeí. Zdá se, že bez ohledu na typ dané lokality je více rozhodující vliv rodiny a to, zda těchto možností využívá. Co se týče tělovýchovných a sportovních aktivit, které pozitivně utvářejí povahové rysy a chování dětí, zejména chlapců, více příležitostí je ve městech. Nabídku tvoří bazény, fitcentra, hřiště, zimní stadiony apod. Na venkově je toto kompenzováno pohybem ve volné přírodě. Navíc tělovýchovné jednoty zde fungují mnohdy lépe než ve městech a jsou zaměřeny na všestranný pohyb oproti jednostranně orientovaným aktivitám městských sportovišť (Kraus 2014, s. 99-100).

5 Moravskotřebovský region – vybrané lokální prostředí

V této kapitole představuji vybraná města tohoto regionu a k nim základní údaje i informace o nabídce a možnostech využití volného času. Z vybraných měst je to především Moravská Třebová, dále pak Staré Město, Křenov a Městečko Trnávka.

5.1 Moravská Třebová

Základní informace

Moravská Třebová leží na pomezí Moravy a Čech, v jihovýchodní části Pardubického kraje, v okrese Svitavy. Žije zde přibližně 9 700 obyvatel. Skládá se z těchto městských částí – Město a Předměstí, Udánky, Sušice a Boršov. Starostou města je Pavel Charvát.

Město bylo založeno ve 13. století Borešem z Rýzmburka a za vlády pánů z Boskovic a Ladislava Veleny ze Žerotína procházelo velkým hospodářským i uměleckým rozkvětem. Bylo centrem humanistické vzdělanosti, vznikalo zde spousta uměleckých děl a městu se tak přezdívalo Moravské Athény. Již v roce 1956 byla Moravská Třebová prohlášena městskou památkovou rezervací, což bylo roku 1980 obnoveno (Wikipedie 2022).

5.1.1 Památky a kultura

Historické jádro a naučná stezka

Na náměstí se nacházejí gotické měšťanské domy, renesanční radnice a morový sloup. Do městské památkové rezervace spadá spolu s historickým jádrem a zámek také areál na Křížovém vrchu, jehož součástí je kostel Nalezení sv. Kříže, křížová cesta s kapličkami, sousoší Kalvárie a hodnotná umělecká díla z období baroka. Tudy vede i naučná stezka Cesta od renesance k baroku, která provádí návštěvníky po významných historických objektech ve městě. Počátkem stezky je Brána času – moderní architektonické dílo, které tvoří jedenáct vrstev zdí s oblouky, na nichž jsou umístěny tabulky s významnými daty z historie města.

Zámek

Zámek byl postaven v renesančním stylu podle plánů italského stavitele a patří k nejvýznamnějším památkám ve střední Evropě. Zahrnuje expozice jako je Středověká mučírna a alchymistická laboratoř, Geologické zajímavosti Moravské Třebové nebo Jak se žilo

na venkově. V areálu zámku se nachází zámecká kavárna, dětské hřiště, městská knihovna a základní umělecká škola. Na nádvoří se každoročně konají různé kulturní akce, koncerty, festivaly, rytířské kejkle apod. (Zámek Moravská Třebová 2023).

Muzeum

Budova muzea byla postavena v městském parku a její stavbu financoval moravskotřebovský rodák, americký průmyslník L. V. Holzmaister, jehož sbírka z cest po východní Asii a severní Africe se v muzeu nachází dodnes. Mezi stálé expozice patří Galerie Františka Strážnického, Příběhy z dob stavitelů pyramid a Poklady Moravské Třebové uložené v zámecké expozici. Mimo stálých expozic zde probíhají výstavy a společenské akce. Pod hlavičkou muzea vznikly naučné stezky k poznávání historických památek a okolí města, např. Hřebečské důlní stezky, Cesta od renesance k baroku (Městské muzeum Moravská Třebová 2023).

Rozhledna Pastýřka

Rozhledna se nachází na vrchu zvaném Pastvisko ve výšce 516 m n. m. Projektoval ji moravskotřebovský rodák Jan Škoda a poprvé byla otevřena v červenci roku 2009. Nyní byla zrekonstruována a znovuotevřena v roce 2022. Pastýřka je dřevěná s železobetonovými základy a ocelovým točitým schodištěm. Výška rozhledny je 27 m, vyhlídková plošina je ve výšce 25 m. Návštěvník odtud může vidět město a okolí, při dobré viditelnosti i Orlické hory, Jeseníky, masiv Králického Sněžníku či Zábřežskou vrchovinu (Rozhledna Pastýřka Moravská Třebová 2022).

5.1.2 Městské organizace

Městská knihovna Ladislava z Boskovic

Městská knihovna má dvě oddělení, a to pro děti a pro dospělé. Návštěvníci si zde kromě knih mohou zapůjčit časopisy, denní tisk, společenské hry, CD a audiokazety, čtečku elektronických knih. Knihovna také nabízí služby jako je kopírování, možnost využít počítače s přístupem k internetu, prezenční zapůjčení tabletu s Wi-Fi, meziknihovní výpůjčky, rezervace knih, zapůjčení dioptrických brýlí, obalování knih, učebnic a sešitů, prodej vyřazených knih. Zajímavostí je grenotéka (semínkovna), neboli výměna semínek zeleniny nebo květin za jiná.

V prostorách knihovny se pořádají výstavy obrazů a fotografií, soutěže o knihy, v dětském oddělení pravidelné výtvarné dílny a zábavná odpoledne, programy pro mateřské a základní školy (Městská knihovna Ladislava z Boskovic 2023).

Dům dětí a mládeže

Tato příspěvková organizace zřízená městem umožňuje dětem, žákům, studentům i dospělým smysluplně využít volný čas. Realizuje pravidelné a příležitostné zájmové činnosti, výukové programy pro školy, soutěže a akce pro veřejnost, pořádá letní tábory. Nabízí například tyto kroužky – angličtina, fotografování, sportovní kroužky, keramika, kutilství, lezecký kroužek, mažoretky, parkour, přírodovědný kroužek, rybáři, střelecký kroužek, šachy, šití, tanečky, thaibox, záchranář, hvězdářský kroužek (pro jeho účely slouží hvězdárna Bohuslava Tecla stojící na kopci na jihovýchodním okraji města) a mnoho dalších (Dům dětí a mládeže Moravská Třebová 2021).

5.1.3 Sportovní vyžití

Aquapark

Původní koupaliště bylo celé zrekonstruováno a vznikl tak aquapark s plaveckým bazénem, dětským brouzdalištěm a rekreačním bazénem, jehož součástí je tobogán a skluzavka. Voda v bazénech je vyhřívána. V areálu koupaliště nechybí převlékací boxy, kabinky a sprchy, občerstvení s posezením. Přístup zajišťuje bezbariérový chodník (Informační centrum Moravská Třebová, Aquapark 2013).

Rekreační areál Knížecí louka

Areál je rozdělen na sportovní a rekreační část. V té sportovní vede inline dráha dlouhá 1 800 m. Relaxační část je rozsáhlá a zahrnuje biocentrum. Obě části jsou spojeny 700 metrů dlouhou cyklostezkou. Pro děti je tu hřiště s dětskými herními prvky, pro dospělé hřiště s cvičebními prvky. Nedaleko je občerstvení pro návštěvníky areálu i kolemjdoucí. Poblíž Knížecí louky se nachází workoutové hřiště a pumptrack pro jízdu na kole (Informační centrum Moravská Třebová, Knížecí louka 2022).

TJ Slovan

Tělovýchovná jednota ve městě vznikla již v roce 1956, sdružovala více než desítku oddílů. Díky finančním příspěvkům podniků a firem, brigádnickou aktivitou občanů a sportovců a sdruženými prostředky mohla vzniknout funkční a moderní sportovní instituce, největší společenská organizace města. V rámci TJ Slovan fungují tyto oddíly – ASVP (Asociace sportů pro všechny), atletika, cyklistika, fotbal, klub českých turistů, kulturistika, lední hokej, lyžování, ragby, stolní tenis, šachy, volejbal, tenis.

Ke sportovním účelům slouží zimní stadion, fotbalový stadion, tenisové kurty a nafukovací tenisová hala, volejbalové hřiště, víceúčelové atletické hřiště. Dále je ve městě střelnice, umělá horolezecká stěna, pro cykloturistiku vedou cyklostezky různých obtížností, okolní kopce a lesy vybízejí v létě k turistice, v zimě k běhání na lyžích (TJ Slovan Moravská Třebová 2023).

5.1.4 Školy a školská zařízení

Školní vybavenost města je dobrá. Jsou tu jak mateřské, tak i základní a střední školy. Jedna ze základních škol je sídlištního typu a jako jediná má k dispozici plavecký bazén, zbylé dvě z velké části slouží pro děti dojíždějící z okolních obcí. Pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami je určena Speciální základní škola, mateřská škola a praktická škola Moravská Třebová. Ze středních škol je na výběr integrovaná střední škola, gymnázium a letecká střední odborná škola, vojenská střední škola, na kterou navazuje vyšší odborná škola Ministerstva obrany.

Školní družiny nabízejí dětem trávení volného času formou kroužků, úzce spolupracují s rodiči, organizují tematické jarmarky a pořádají besedy s kvalifikovanými odborníky z různých profesí.

Základní umělecká škola nabízí hudební, výtvarný, taneční a literárně-dramatický obor. Pravidelně pořádá ve svých koncertních sálech vystoupení žáků pro veřejnost a účastní se jiných kulturních akcí města, z nichž nejznámější jsou Moravskotřebovské arkády.

5.2 Staré Město

Základní informace

Velká, dříve německá, obec leží 4 km severně od Moravské Třebové. Žije zde okolo 1000 obyvatel. Tato obec má čtyři části, a to Staré Město, Bílá Studně, Petrušov a Radišov. V místě je pošta, zdravotní středisko, základní škola 1. - 5. ročník, farní úřad, knihovna (Nekuda 2002, s. 682).

5.2.1 Památky a kultura

Z památek stojí za zmínku kostel sv. Kateřiny ze 13. století, hřbitovní kaple Povýšení svatého Kříže, fara. V obci jako centrum kulturního dění funguje Sokolovna, která je vybavena jevištěm, sálem s přísálím, šatnou, galerií, klubovnou s kuchyní a sociálním zařízením.

5.2.2 Sportovní vyžití

TJ – tělovýchovné jednotky

V rámci tělovýchovné jednoty se dříve pořádaly spartakiády (školní, okresní, celostátní). Od roku 2018 zde fungují cvičební kroužky pro děti – Hratvo, tvořivé lekce plné her, Hopík, lekce tvoření a cvičení pro rodiče s dětmi, dále také PS Háčko, taneční skupiny, kroužek atletiky a míčových her. Turistický oddíl Bílá Stopa, který vznikl v roce 1985, ukončil svou činnost v červenci roku 2021.

Ke sportovním účelům slouží sportovní areál, který zahrnuje fotbalové hřiště, víceúčelové hřiště pro tenis, volejbal a míčové hry, cvičnou plochu pro tenis, doskočiště, minigolf, stůl pro stolní tenis, sociální zázemí a bistro.

Součástí sportovního areálu je od roku 2018 i dětské hřiště. Další hřiště pro děti a posilovací hřiště pro dospělé se nachází u Sokolovny (Kultura a sport, Staré Město 2023).

Aeroklub – letiště

Ve Starém Městě na jeho okraji leží sportovní letiště, vybudované v roce 1938 původně pro válečné účely, později se však stalo střediskem vrcholového sportu. Dnes klub provozuje sportovní a rekreační létání a parašutismus, zajišťuje letecký výcvik a pořádá sportovní a společenské akce. Mimo to se věnuje i práci s dětmi a mládeží v oblasti leteckých sportů a aktivit. Pro mladší děti je tu modelářský kroužek, ve kterém sestavují funkční modely házedel, kluzáků a letounů, ty pak vypouštějí v rámci klubu nebo při účasti na soutěžích. Starší děti

a mládež procházejí praktickým leteckým výcvikem, jenž je zakončen získáním průkazu způsobilosti pilota kluzáků, na nějž navazuje sportovní výcvik pro účast na soutěžích v bezmotorovém létání (Aero klub Moravská Třebová 2022).

5.2.3 Školy a školská zařízení

V obci je základní a mateřská škola, jejímž zřizovatelem je Staré Město. Žáci mohou navštěvovat 1. až 5. třídu, na druhý stupeň musejí dojíždět do Moravské Třebové. Budova školy se nachází ve středu obce a v průběhu několika let byla postupně rekonstruována, vznikla například zahrádka pro pěstování rostlin. Škola je vybavena novými moderními pomůckami, disponuje školní družinou, žákovskou knihovnou, hernou pro děti s trampolínou, počítačovou učebnou a učitelskou knihovnou. Nedaleko školy je sportovní areál určený ke sportování a využívání volného času žáků.

Základní škola nabízí mimoškolní aktivity formou kroužků, školy v přírodě, školní družiny, spaní ve škole či letního tábora. Pořádá různé sportovní akce, jako je plavecký a lyžařský výcvik, bruslení, také akce pro rodiče a veřejnost, např. Svatováclavská slavnost s lampionovým průvodem, Vánoční jarmark s rozsvěčováním stromečku, Dětský ples, Velikonoční dílny apod. (Základní škola Staré Město 2023).

5.3 Křenov

Základní informace

Křenov je malá obec se 412 obyvateli spadající pod správu města Moravská Třebová. Nachází se zde významná památka, barokní kostel sv. Jana Křtitele, dále pak kaple sv. Isidora a fara, která byla restaurována a nyní slouží jako muzeum a hostinec. V obci je pošta, mateřská a základní škola 1. - 9. ročník, římskokatolický farní úřad (Nekuda 2002, s. 602).

5.3.1 Školy a školská zařízení

Základní škola Křenov organizuje pro své žáky kroužky pro trávení volného času. Žáci mohou navštěvovat hudební kroužek (hra na flétnu, hra na klavír, zpěv), dramatický kroužek (pro žáky 1. - 5. třídy), taneční kroužek, florbal, kroužek deskových her. Tvoří také redakci Školních novin a informují ostatní o dění na škole. Zejména pro žáky 9. třídy, kteří se připravují k přijímacím zkouškám na střední školu, jsou určeny kroužky doučování matematiky a českého jazyka.

Škola pořádá pravidelné akce v průběhu roku, např. pasování prvňáčků na čtenáře, dětský den, májový koncert, vánoční bleší trh, adventní koncert. Žáci jezdí na exkurze, výlety, plavecký a lyžařský výcvik. Výjimkou není ani úzká spolupráce s mateřskou školou, probíhá návštěva předškoláků ve škole.

Mateřská škola Křenov je pouze jednotřídní s kapacitou pro 24 dětí, které jsou z Křenova a okolních obcí. Kousek od budovy školky je vybudované nové dětské hřiště (Základní škola a mateřská škola Křenov 2022).

5.4 Městečko Trnávka

Městečko Trnávka je středně velká obec ležící jihovýchodně od Moravské Třebové, kde žije 1388 obyvatel a má evidováno 12 částí (obcí). V obci je pošta, matrika, zdravotní středisko, mateřská a základní škola 1. - 9. ročník, knihovna, farní úřad. K zajímavostem patří zřícenina hradu Cimburk, barokní morový sloup, socha sv. Jana Nepomuckého a kostel sv. Jakuba. Narodily se zde významné osobnosti, Franz Spina (profesor, vědec, publicista), Rudolf Pillich (politik, zasloužil se o kulturní a hospodářský rozvoj obce), Viktor Stoupal (národohospodář a politik), Wenzel Müller (muzikant, hudební skladatel), (Městečko Trnávka 2023).

5.4.1 Sportovní vyžití

TJ Sokol

Tělocvičná jednota vznikla na konci 19. století. V současnosti provozuje především fotbalový klub, florbal, oddíl šachu a oddíl všestrannosti, který pořádal v roce 2012 místní Vsesokolský slet. V létě roku 2023 se pro děti plánuje fotbalový kemp (TJ Sokol Městečko Trnávka 2011).

5.4.2 Školy a školská zařízení

Základní a mateřská škola Městečko Trnávka je příspěvková organizace zřízená obcí. Navštěvují ji děti i z okolních obcí. Z bývalé tělocvičny vznikla herna pro školní družinu, ta se dále využívá jako herna pro stolní tenis, zájmovou tělesnou výchovu nebo jako noclehárna. Na školu je chodbou napojena školní jídelna a sportovní hala. Hala je vlastnictvím obce, a tak slouží nejen škole k výuce tělesné výchovy, ale i sportovním klubům.

Na škole funguje školní sportovní klub, jehož činnost provádějí učitelé, rodiče a trenéři jako vedoucí sportovních kroužků ve svém volném čase.

Výbor SRPŠ (sdružení rodičů a přátel školy) připravuje kulturní a sportovní akce pro žáky a jejich rodiče ve škole i v obci, např. turistický výšlap, drakiáda, vánoční besídka, ples, karneval, lampionový průvod, výlet na kolech. Dále se podílí na financování pitného režimu žáků a na financování některých školních akcí.

Žáci školy mají možnost účastnit se plaveckého a lyžařského výcviku, školy v přírodě, bruslení, výletů a exkurzí. Škola organizuje plno školních akcí pro žáky i jejich rodiče, keramický a šicí kroužek.

Mateřská škola organizuje kroužek Jóga pro děti a plavecký výcvik (Základní škola Městečko Trnávka 2012).

5.4.3 Místní organizace

Trnka z. s.

Toto občanské sdružení se zabývá pořádáním kulturních a vzdělávacích akcí. Provozuje například mateřský klub Nelinka, cvičení pro děti, jógu pro dospělé, výtvarné dílny pro mládež, jazykové kurzy. Pořádá tyto akce – divadelní festival Trnifest, divadelní tábor pro děti, zájezdy, Ozvěny Anifestu, předvánoční jarmark, karneval na sněhu, cestovatelské besedy s rodáky.

SK Skalka

Sportovní klub je dobrovolným sdružením osob z oddílu nohejbalu. Specializuje se hlavně na nohejbal a volejbal. Hlavním záměrem je rozvíjet sportovní činnost, ale pořádá i kulturní a společenské akce. Areál SK Skalka se nachází na okraji obce, v zimě spolek využívá sportovní halu (Sportovní klub Skalka 2020).

5.4.4 Sportovní vyžití

Naučná stezka

Naučná stezka nese název Hledačka – Po stopách bílé paní a vede obcí s různými zastaveními až k cíli na zřícenině hradu Cimburk. Návštěvník se po cestě dovídá části z historie hradu a jeho okolí, historiky a pověsti, které se k místu vážou.

Zřícenina hradu Cimburk

Tento kamenný hrad nechal kolem roku 1300 postavit Ctibor z Lipnice. Podle jeho erbu, na kterém bylo vyobrazeno cimbuří, dostal název Cimburk. V minulosti hrad sloužil i husitům. Největšího rozkvětu a rozsáhlých úprav se dočkal za dob, kdy jej vlastnili páni z Boskovic. Při obléhání Moravy Švédy zde sídlila císařská posádka. Dále hrad už jen chátral a při zasažení bleskem vyhořel. Po první světové válce se při archeologickém průzkumu podařilo nalézt poklad s mincemi pocházejícími ze 13. století. Ty byly následně uloženy do Národního muzea. Zřícenina hradu je nyní volně přístupná a je cílem mnoha turistů (Hrad Bouzov, [online]).

II. Praktická část bakalářské práce

6 Metodologie

Cíle a výzkumné otázky

Hlavním cílem je zjistit způsob trávení volného času dětí na vesnici a ve městě Moravskotřebovského regionu. Dílčími cíli je zjistit a popsat co chybí dětem ve kvalitním způsobu trávení volného času na vesnici a ve městě ve vybraném regionu a zjistit a popsat zapojení rodičů na způsob trávení volného času.

Výzkumné otázky:

Jakým způsobem tráví volný čas děti na vesnici a ve městě?

Tráví děti kvalitním způsobem svůj volný čas?

Jakým způsobem jsou rodiče zapojeni do způsobu trávení volného času dětí?

Výzkumný vzorek

Průzkumný vzorek byl zvolen náhodně za pomoci učitelů prvního a druhého stupně základních škol (ZŠ Městečko Trnávka, ZŠ Moravská Třebová – Palackého, ZŠ a MŠ Staré Město, ZŠ Křenov). Dotazník byl určen pro heterogenní skupinu dětí od čtvrté do 6 třídy. Respondenty jsem ve většině vyhodnocení rozdělil na chlapce z vesnice, dívky z vesnice, chlapce z města a dívky z města.

Design výzkumu

Dotazníky jsem náhodným výběrem rozdělil v poměru 50:50 mezi město a vesnici. Jelikož se mi vrátilo 26 dotazníků v zastoupení děvčat z vesnice a 25 v zastoupení chlapců z vesnice, rozhodl jsem se pro rovnoměrné rozložení i z města. Z města se mi vrátilo 30 dotazníků zastoupených děvčaty a 27 v zastoupení chlapců. Rozdělení respondentů je tedy 25 % chlapců z vesnice, 25 % dívek z vesnice, 25 % chlapců z města a 25 % dívek z města.

Analýza dat

V této kapitole se budu zabývat výsledky mého průzkumu, které budu zobrazovat pomocí grafického zpracování a tabulek.

7 Výsledky

Pohlaví dítěte

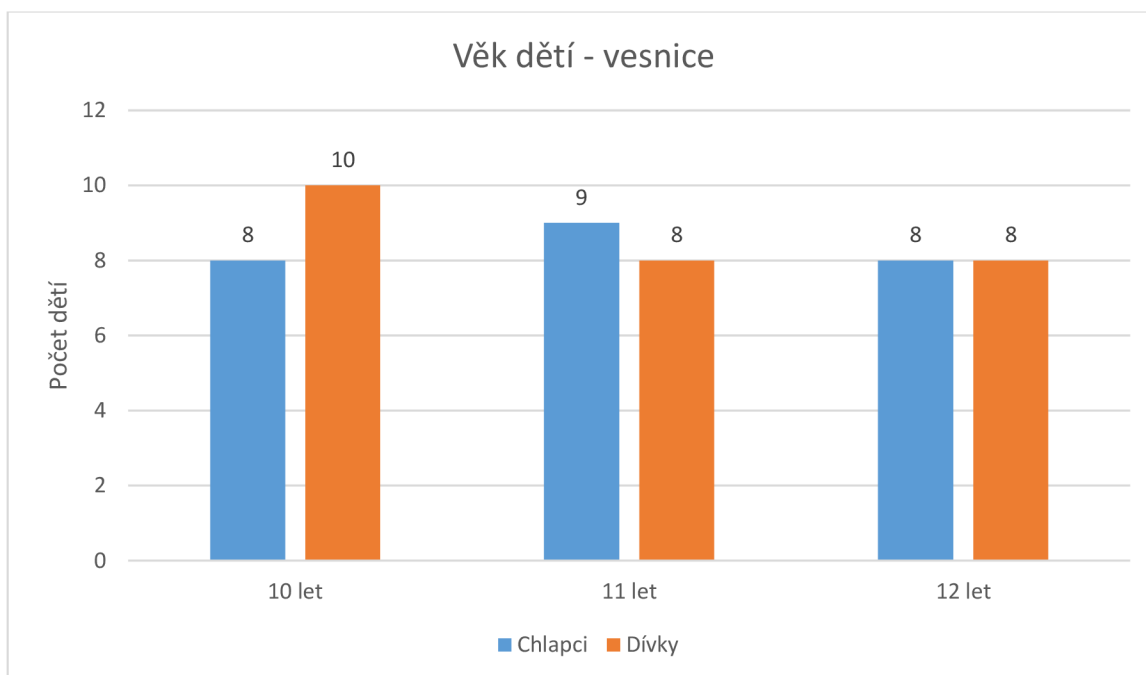
První otázka se týkala pohlaví dítěte. Jak jsem výše uvedl, bude rovnoměrné rozložení chlapců a dívek jak z vesnice, tak z města (Tabulka č. 1).

	Celková četnost	Vesnice	Město
Chlapci	50	25	25
Dívky	50	25	25

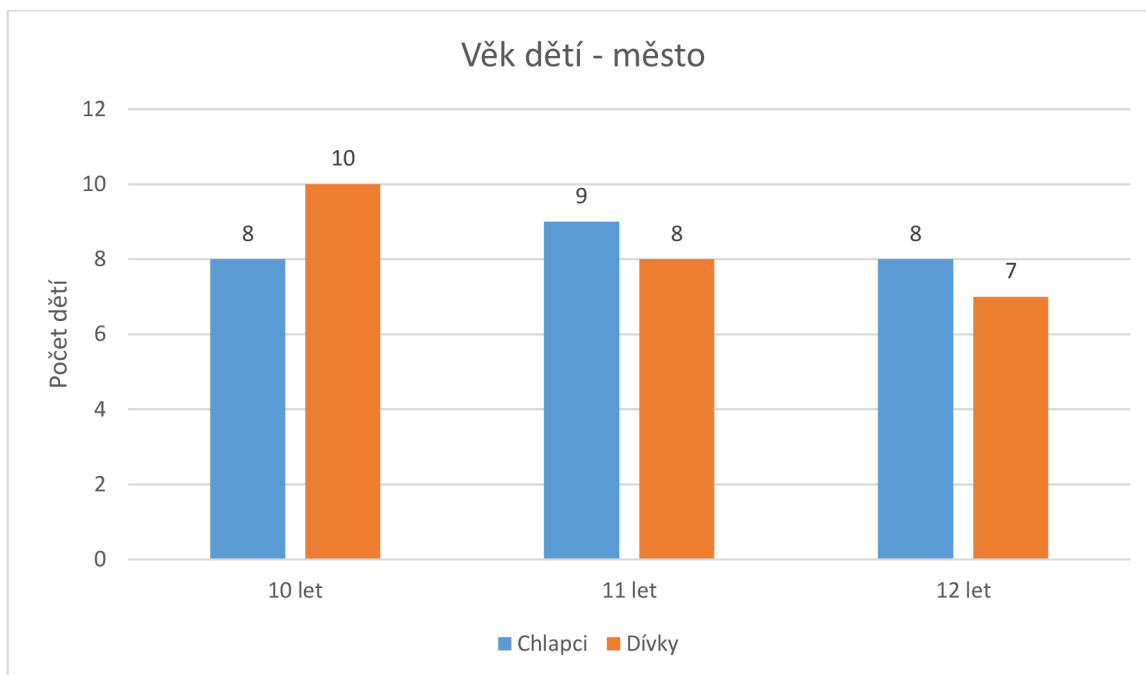
Tabulka č. 1. Pohlaví jednice z města a vesnice

Věk dítěte

Druhá otázka byla otevřená, doplňovací týkající se věků dětí. Objekty výzkumu byly děti ve věkové kategorii 10, 11, 12 let z vesnice, a to stejné rozdělení ve městě. Věk dětí z vesnice měl následující zastoupení 10 let 8 chlapců a 10 dívek, 11 let 9 chlapců a 8 dívek, 12 let 8 chlapců a 8 dívek. Věk dětí z města měl následující zastoupení respondentů: 10 let 8 chlapců a 10 dívek, 11 let 9 chlapců a 8 dívek, 12 let 8 chlapců a 7 dívek.

Graf č. 1. Věk dětí vesnice

Graf č. 2. Věk dětí město

Školní kroužky

Otázka týkající se školních kroužků. Pro zjevnou nepřehlednost grafu jsem rozdělil chlapce a dívky z vesnice a chlapce a dívky z města.

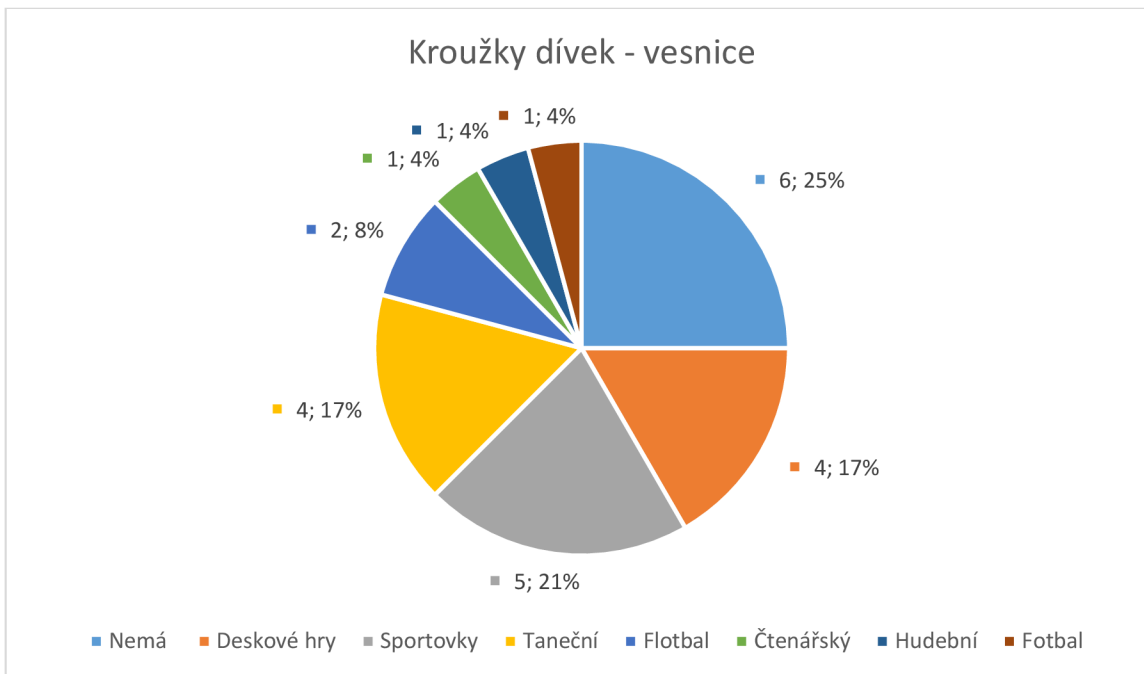
Počet dívek z vesnice, co nemá žádný kroužek je přibližně čtvrtina (25 %) z celkově uvedených. Ostatní dívky z vesnice, co mají alespoň jeden kroužek vedený školou, jsou v tomto zastoupení: Deskové hry navštěvuje zhruba 17 %, Sportovky 21 %, Taneční 17 %, Fotbal 8 %, Čtenářský kroužek 4 %, Hudební kroužek 4 % a Fotbal 4 % (Graf č. 3).

Počet chlapců z vesnice, co nemá žádný kroužek je více než čtvrtina 32 % z celkově uvedených. Ostatních 17 chlapců má alespoň jeden kroužek vedený školou v tomto zastoupení Florbal 20 %, Sportovky 12 %, Deskové hry 12 %, Hudební 8 %, 3D modelování 8 %, Keramika 4 %, Taneční 4% (Graf č. 4).

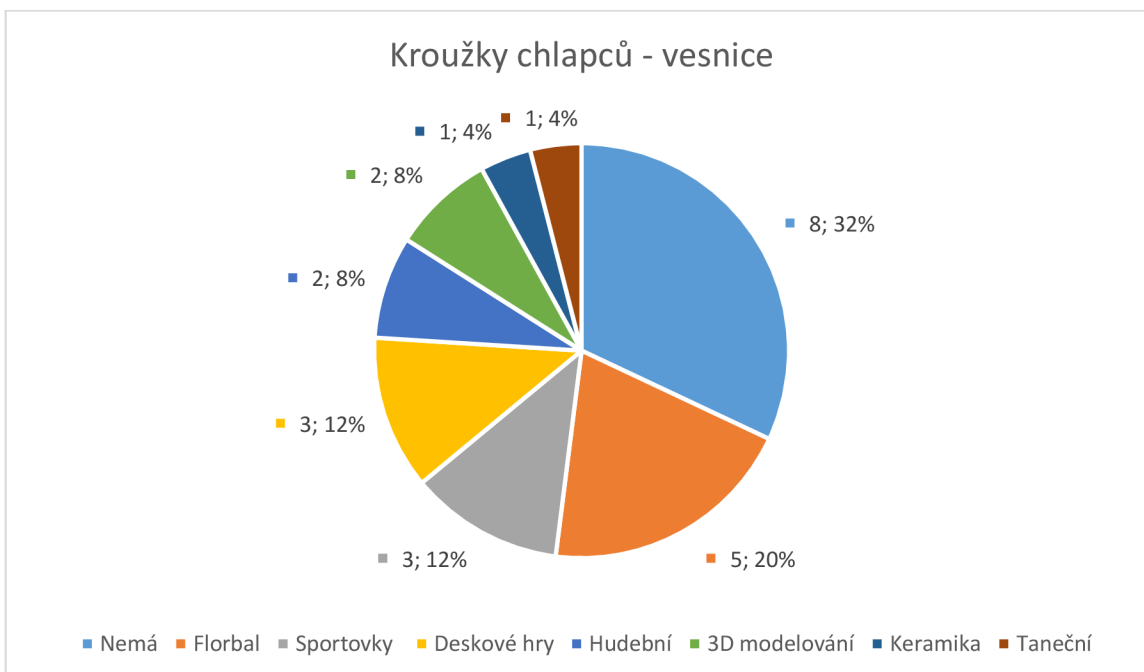
Dívky z města, které nemají žádný kroužek, je zhruba více než polovina a to 52 % z uvedených dívek. Alespoň jednomu kroužku se věnuje zbytek dívek celkem tedy 12. Florbalu se věnuje 20 %, Keramickému kroužku 12 %, Tanečnímu kroužku 8 %, Plavání 8 % (Graf č. 5).

Chlapci z města, kteří se nevěnují žádnému školnímu kroužku, je skoro polovina 48 %. Alespoň jeden kroužek navštěvuje 13 chlapců, tedy více než polovina 52 % z uvedených

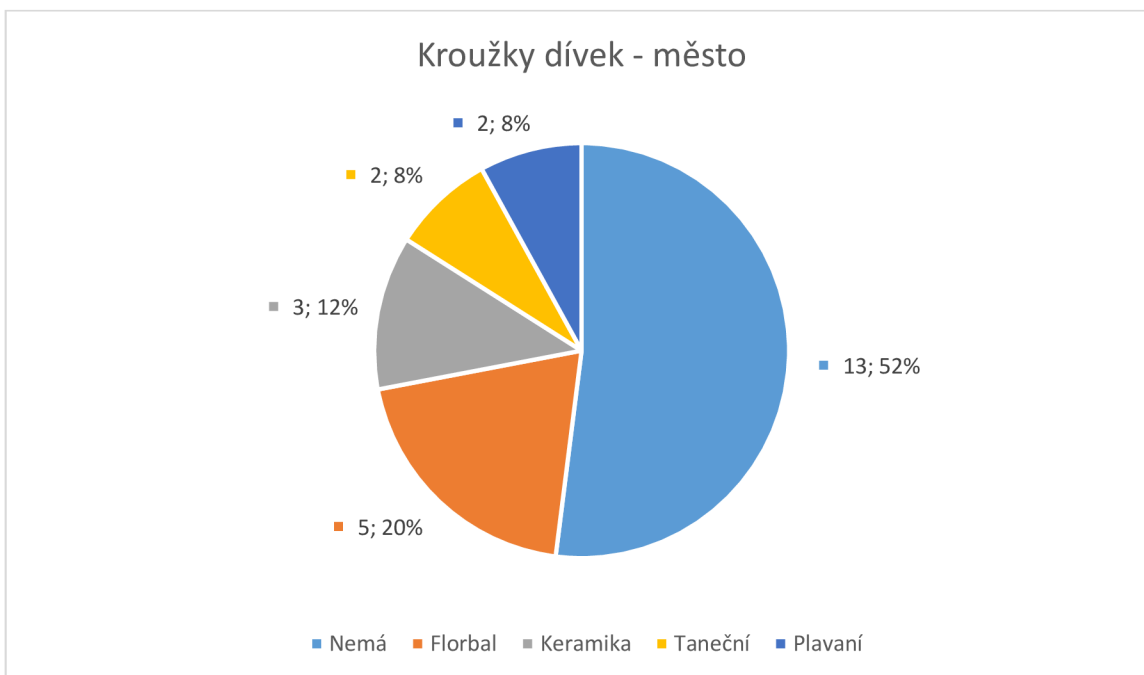
chlapců. Věnují se Florbalu 32 %, Plavání 12 %), Taneční kroužek 4 %, Keramický kroužek 4 % (Graf č. 6).

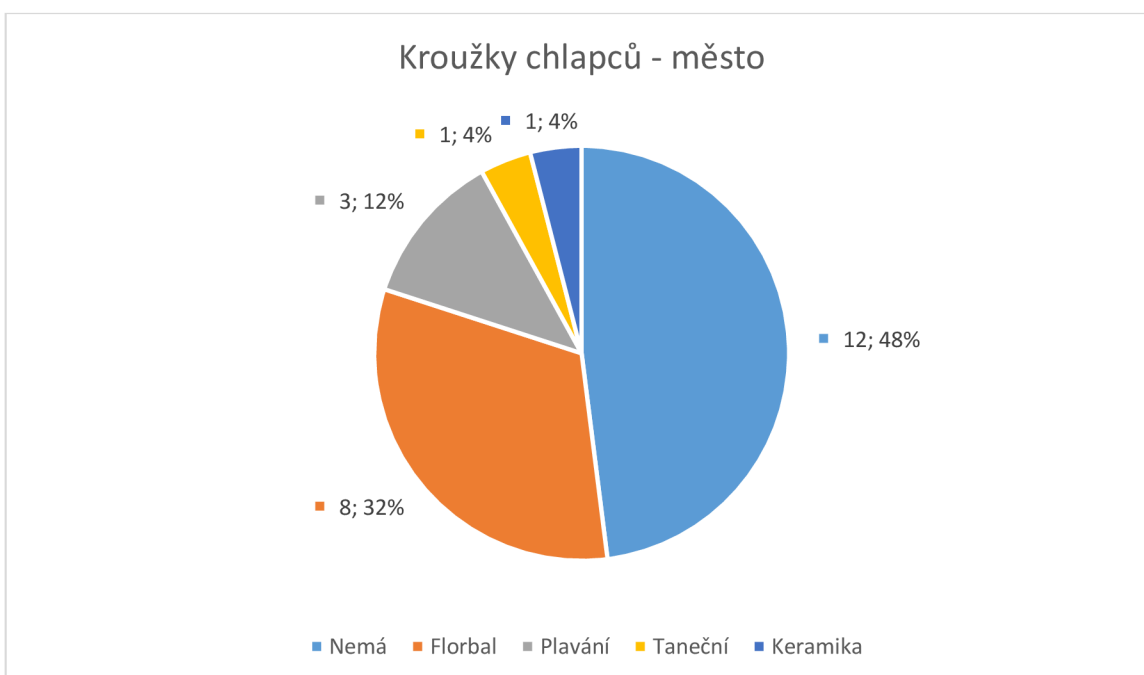
Graf č. 3. Kroužky dívek z vesnice

Graf č. 4. Kroužky chlapců z vesnice

Graf č. 5. Kroužky dívek z města

Graf č. 6. Kroužky chlapců z města

Položky č. 5, 6 a 7 se dotazují, zdali děti navštěvují nějaké volnočasové aktivity nebo kroužky vedené nějakou organizací a o jakou organizaci se přesně jedná.

Chlapci z vesnice, kteří navštěvují volnočasové aktivity nebo své zájmové kroužky je více než polovina 60 %, méně než polovina (40 %) nenavštěvuje žádnou. Skoro tři čtvrtiny (72 %) dívek z vesnice navštěvuje aktivitu a nenavštěvuje žádnou více než čtvrtina (28 %). Chlapci a dívky z města jsou na tom se zájmem aktivit výrazně lépe. Téměř většina 96 % chlapců z města navštěvují různé aktivity, nenavštěvuje jen 4 %. Dívky z města jsou na tom podobně, skoro většina 92 % navštěvuje aktivitu a jen 8 % nemají žádné aktivity (Graf č. 7).

Organizace poskytující zájmové aktivity a kroužky uvedli respondenti tyto: Slovan Moravská Třebová, Dům dětí a mládeže (DDM), Jezdecký klub, AG Fit, Klub českých turistů (KČT), Skaut a soukromé osoby. Více než třetina (36 %) chlapců z vesnice je pod vedením organizace Slovan Moravská Třebová a skoro čtvrtina je pod vedením Domu dětí a mládeže. Téměř třetina dívek (32 %) má kroužek nebo zájmovou aktivitu pod vedením Slovanu Moravská Třebová. Více než třetina (44 %) je pod vedením organizace DDM, Jezdeckého klubu nebo AG Fit. Více než polovina chlapců z města (60 %) uvedlo, že je pod vedením organizace Slovan Moravská Třebová a více než třetina (36 %) je pod vedením DDM. Více než polovina dívek z města (52 %) uvedlo, že jejich aktivitu nebo zájmový kroužek vede DDM (Graf č. 8).

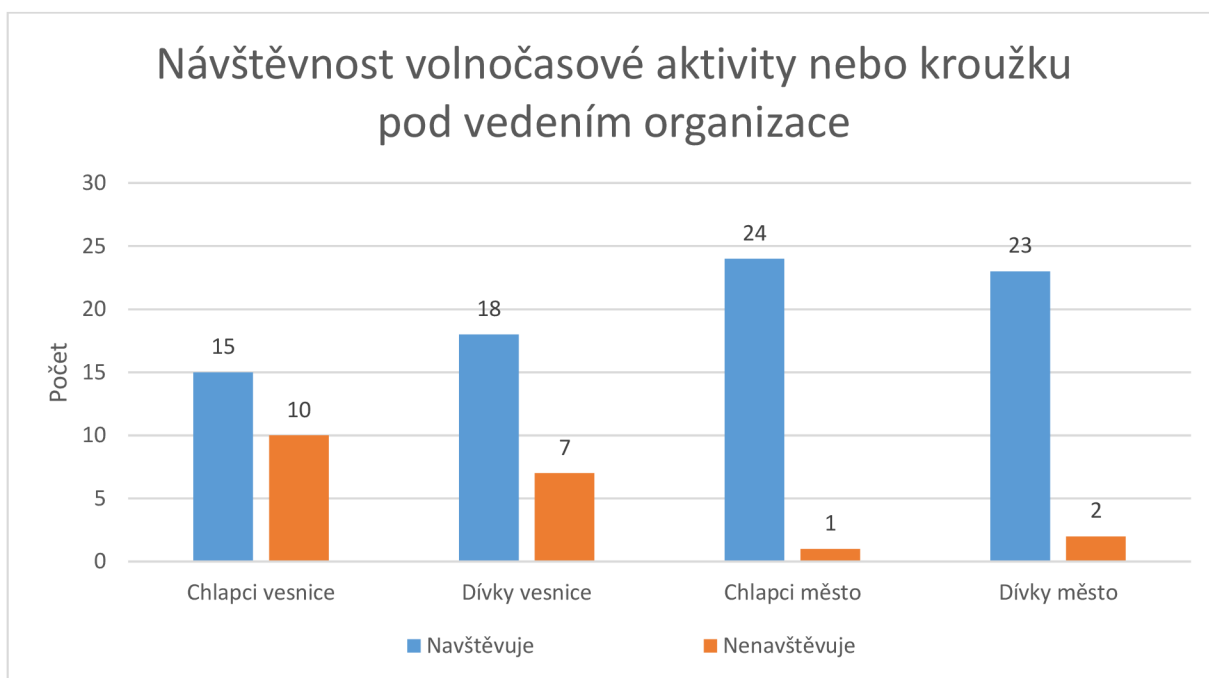
Položka č. 7 je přímo zaměřena na název kroužku nebo zájmové aktivity, kterou děti navštěvují pod jednotlivými organizacemi. Grafy jsem pro přehlednost rozdělil na čtyři, a to chlapci z vesnice, dívky z vesnice, chlapci z města a dívky z města.

Chlapci z vesnice, kteří aktivně navštěvují jednotlivé zájmové aktivity nebo kroužky pod vedením organizace: Fotbal (19 %), Florbal (12 %), Thai box (12 %), Hokej (8 %), Tenis (8 %), Keramika (4 %) a více než třetina (38 %) chlapců nenavštěvují žádnou zájmovou aktivitu či kroužek (Graf č. 9).

Dívky z vesnice, které navštěvují alespoň jednu zájmovou aktivitu nebo kroužek pod vedením organizace: Taneční (13 %), Gymnastika (13 %), Jízda a starání se o koně (4 %), Atletika (7 %), Tenis (7 %), Mažoretky (7 %), Atletika (7 %), Střelecký kroužek (7 %), žádnou aktivitu nenavštěvuje téměř čtvrtina (24 %) dívek (Graf č. 10).

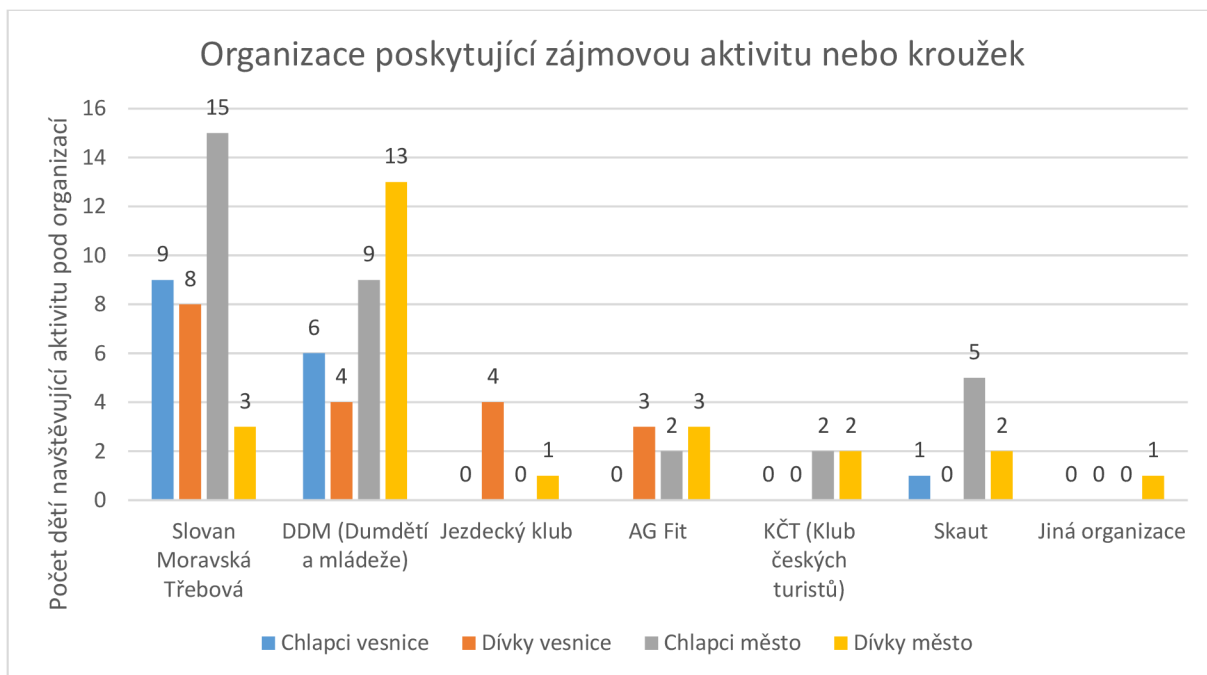
Chlapci z města, kteří navštěvují alespoň jeden kroužek či zájmovou aktivitu pod vedením organizace: Fotbal (36 %), Hokej (14 %), Karate (11 %), Parkour (7 %), Plavání (7 %), Tenis (7 %), Gymnastika (7 %), Atletika (4 %), Thai box (4 %), žádný kroužek nenavštěvuje pouze 3 % chlapců z města (Graf č. 11).

Dívky z města navštěvují alespoň jeden zájmový kroužek nebo aktivity pod vedením organizace následovně: Fotbal (11 %), Volejbal (11 %), Florbal (11 %), Atletika (11 %), Gymnastika (9 %), Parkour (7 %), Tenis (7 %), Plavání (7 %), Taneční kroužek (9 %), Krav maga (7 %), Thai box (5 %), žádný kroužek nebo zájmovou aktivitu nenavštěvuje 5 % dívek z města (Graf č. 12).

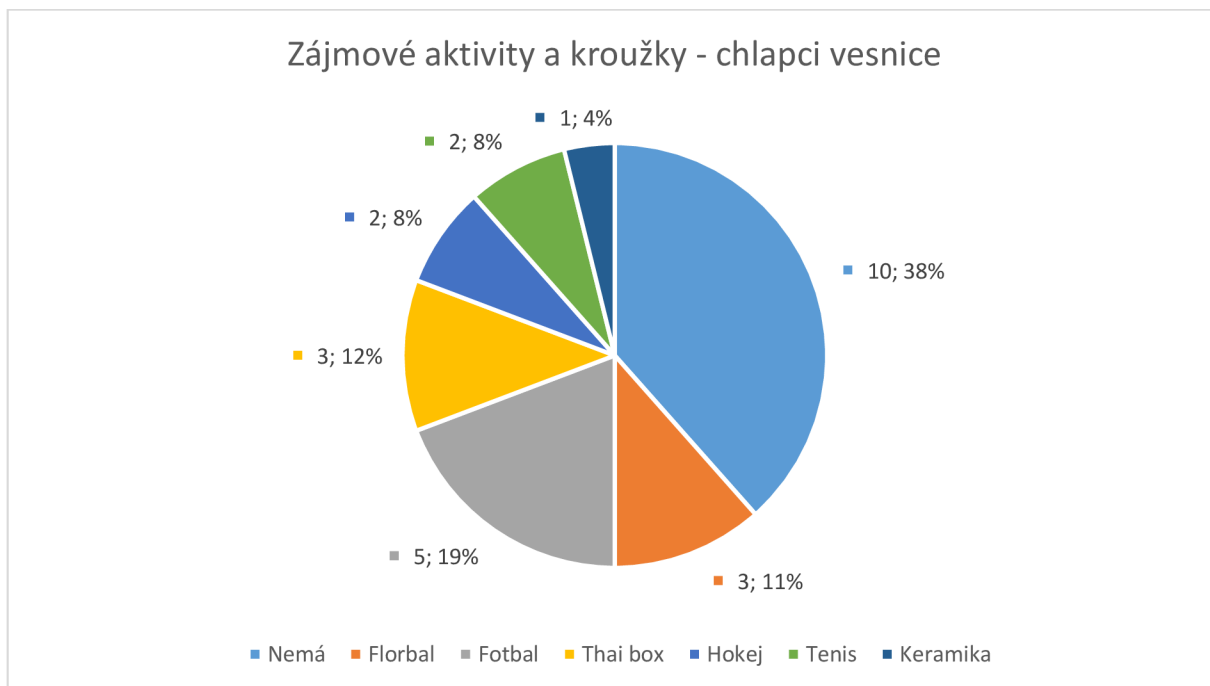
Graf č. 7. Návštěvnost volnočasové aktivity pod vedením organizace

Grafické zhodnocení otázky č. 6 Jakou organizací je vedena tvá zájmová aktivita nebo zájmový kroužek ve tvém volném čase?

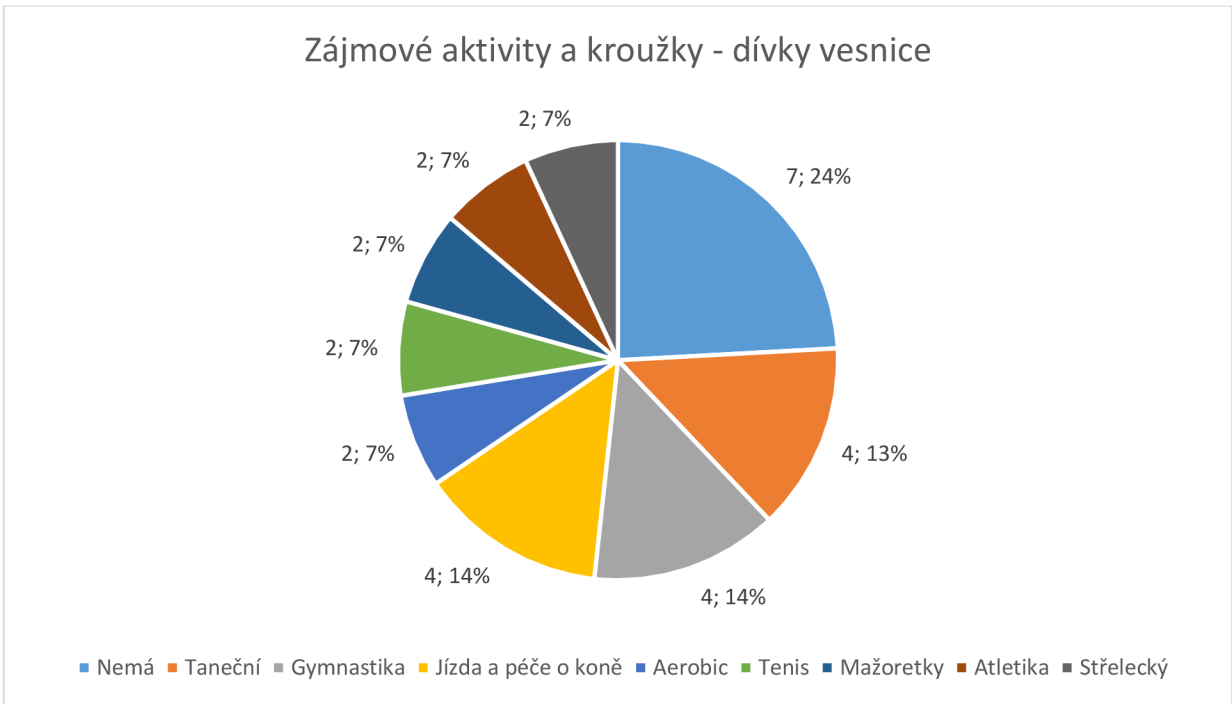

Graf č. 8. Organizace poskytující zájmové činnosti

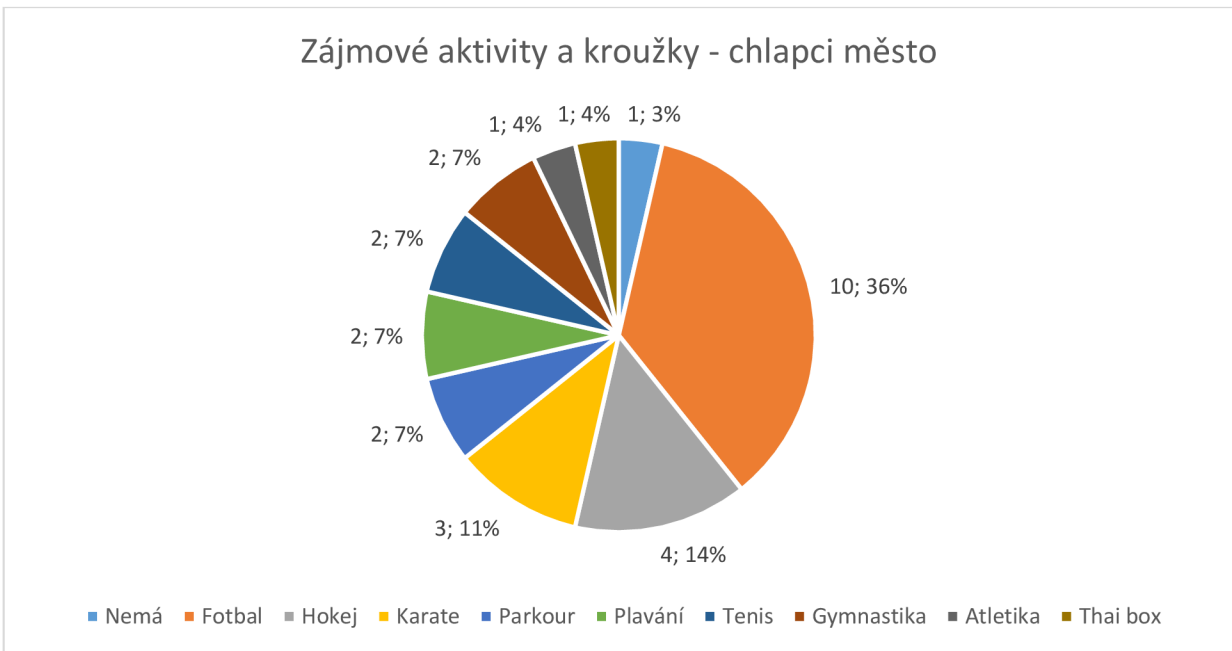
Zájmové aktivity a kroužky pod vedením organizací

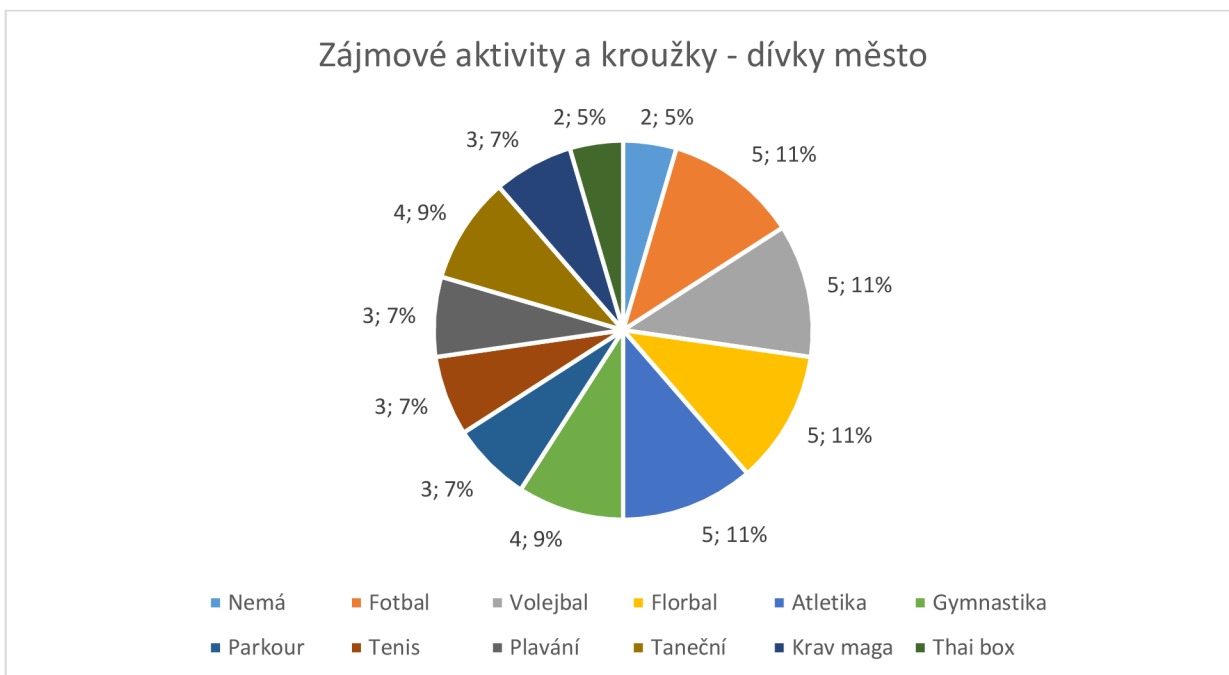
Graf č. 9. Zájmové aktivity a kroužky pod vedením organizace – chlapci vesnice

Graf č. 10. Zájmové aktivity a kroužky pod vedením organizace – dívky vesnice

Graf č. 11. Zájmové aktivity a kroužky pod vedením organizace – chlapci město

Graf č. 12. Zájmové aktivity a kroužky pod vedením organizace – dívky město

V položce dotazníku s č. 8 se dotazují, kterému sportu nebo zájmové aktivitě se věnuje mimo školu (ve svém volném čase)?

Pro velký počet položek (zájmových aktivit ve volném čase) jsem sloupcové diagramy rozdělil do čtyř následujících skupin chlapci – vesnice, dívky vesnice, chlapci – město, dívky město. Otázka byla otevřená. V aktivitách ve volném čase je uvedena aktivita minigolf, která je jen ve vesnici Staré město a aktivita Brusle, která je možný jen na zimním stadionu v Rehau aréně Moravská Třebová.

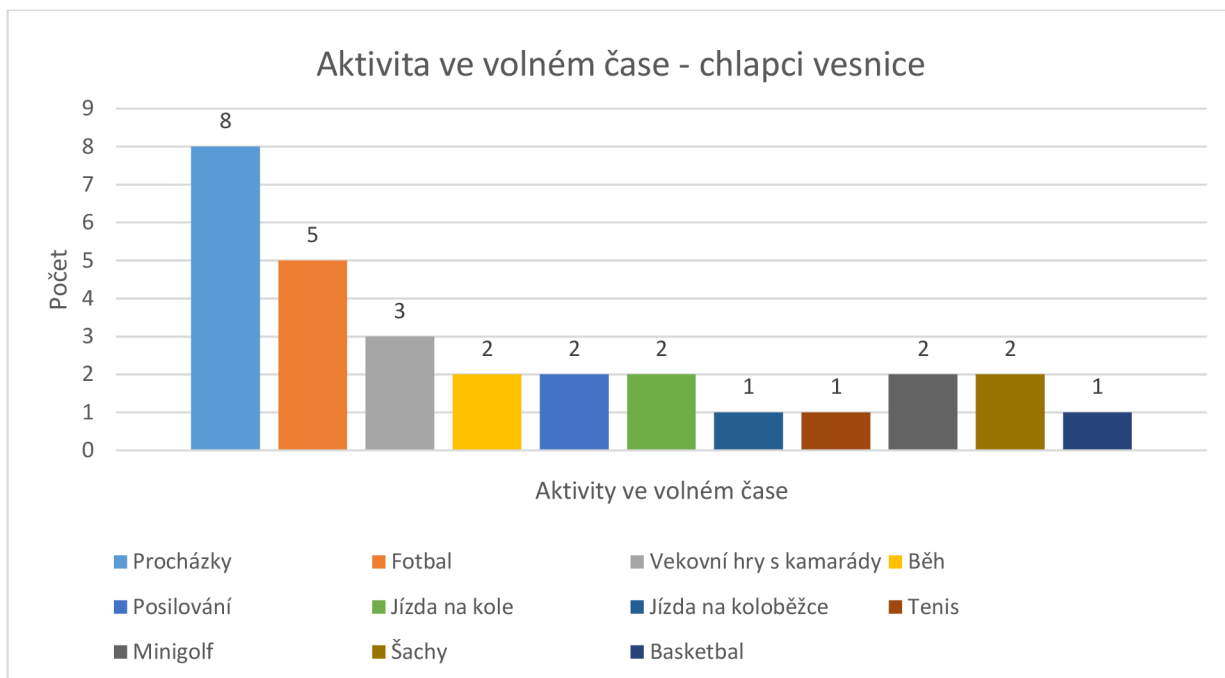
Každý z chlapců z vesnice uvedl alespoň jednu aktivitu ve svém volném čase, které se věnuje. Nejčastější zastoupení měly procházky, následoval fotbal a venkovní hry s kamarády. Další aktivity, viz Graf č. 13 (Graf č. 13).

Dívky z vesnice uvedly alespoň jednu aktivitu ve svém volném čase, které se věnují, nejčastější aktivity jsou jízda na kole, venkovní hry s kamarády, posilování a běh. Další aktivity viz graf č. 14 (Graf č. 14).

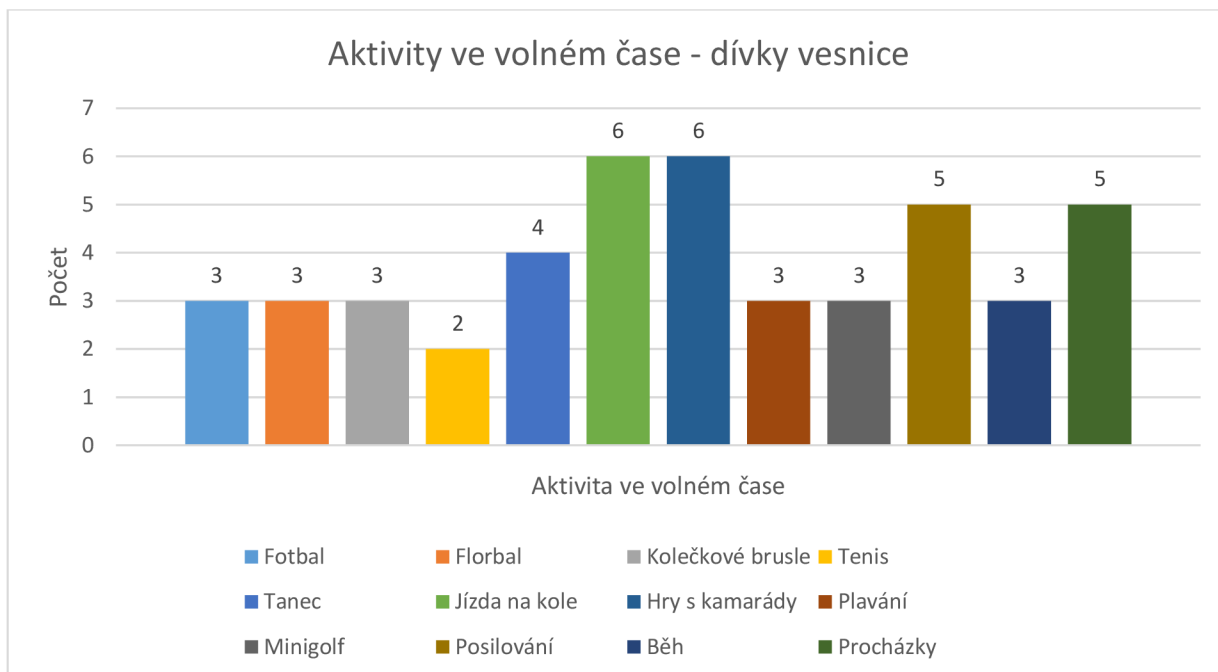
Chlapci z města mají alespoň jednu aktivitu ve svém volném čase, které se věnují, avšak nejčastěji se věnují fotbalu, posilování a florbalu (Graf č. 15).

Dívky z města také uvedly alespoň jednu aktivitu ve svém volném čase, které se věnují, nevíce však fotbalu a jízdě na kole (Graf č. 16).

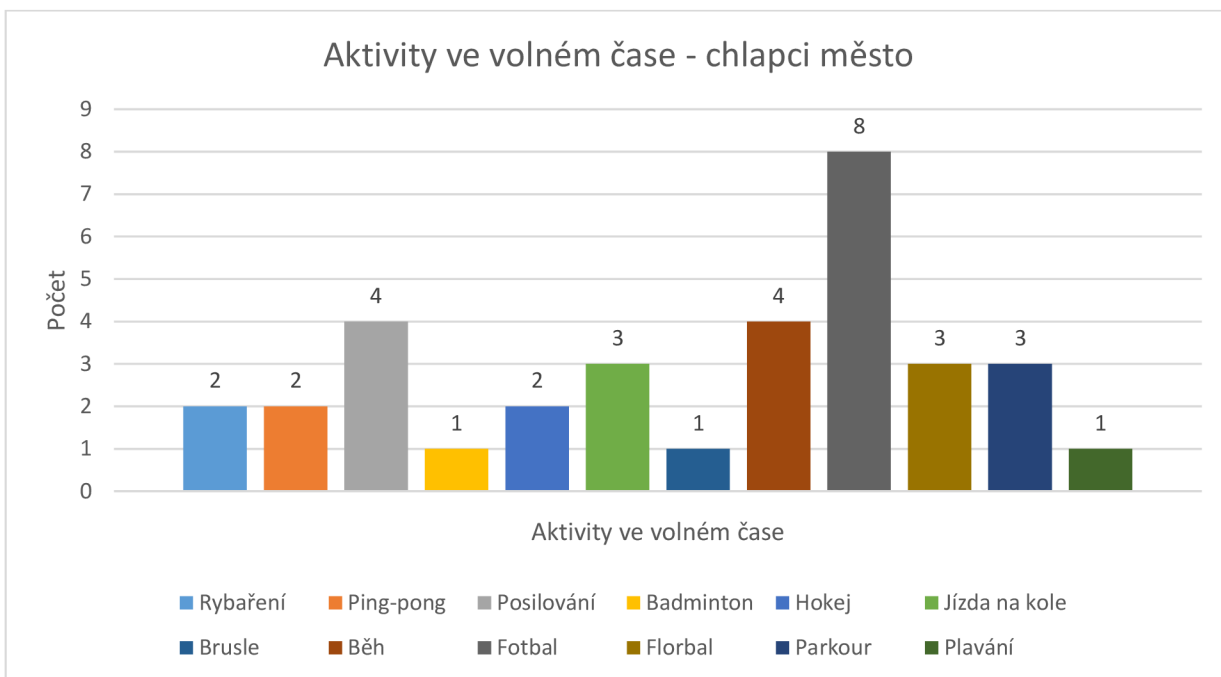
Z grafů lze vidět, že dívky z vesnice, tak i z města jsou aktivnější ve svém volném čase nežli chlapci.

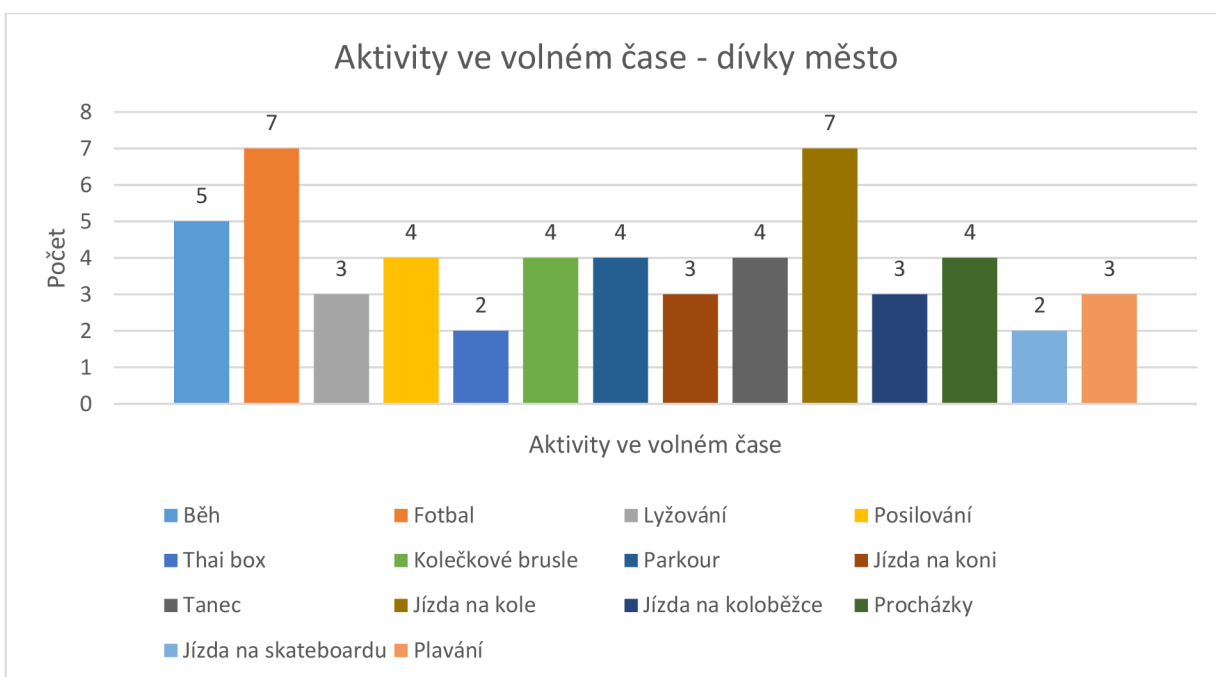
Graf č. 13. Aktivita ve volném čase – chlapci vesnice

Graf č. 14. Aktivita ve volném čase – dívky vesnice

Graf č. 15. Aktivity ve volném čase – chlapci město

Graf č. 16. Aktivity ve volném čase – dívky město

V položce č. 9 jsem chtěl zjistit kolik hodin týdně se děti věnují sportu.

Otázka přímo zněla: Kolik hodin týdně věnuješ sportu (jakékoliv volnočasové činnosti)? Otázky byly uzavřené v časovém rozpětí 1 hod. až 5 hod., 5 hod. až 8 hod., 8 hod. až 10 hod. a 10 hod. a více.

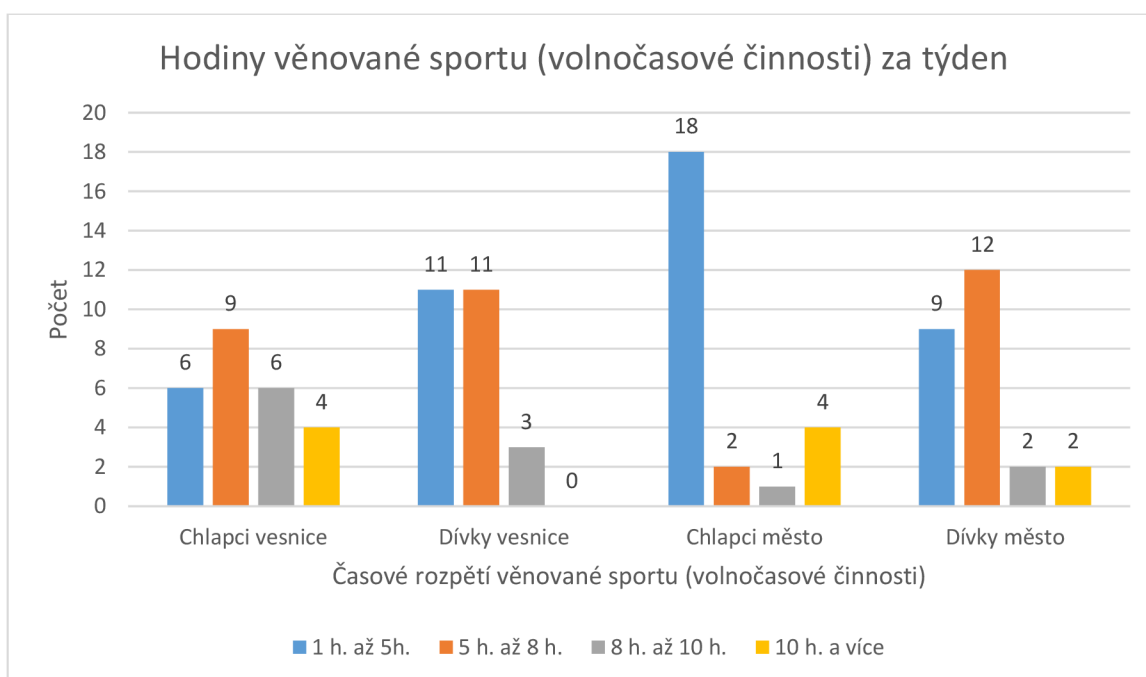
Z grafu č. 17 lze vyčíst tyto uvedené hodnoty:

Chlapci z vesnice uvedli, že sporu či volnočasové aktivitě se nejvíce věnuje více jak třetina 36 %, a to 5 hod. až 8 hod. za týden, následně uvedlo téměř čtvrtina 24 % chlapců 1 hod. až 5 hod. a stejné hodnoty tedy 24 % uvedlo 8 hod. až 10 hod., nejméně tráví volnočasové činnosti 4 % chlapců, a to 10 hod. a více (Graf č. 17).

Dívky z vesnice tráví volnočasovou aktivitou v rozpětí 1 hod. až 5 hod. a 5 hod. až 8 hod. stejně, a to přibližně 44 %. Nejméně tráví v rozpětí 8 hod až 10 hod, a to zhruba 12 % dívek. V časovém rozpětí 10 hod a více neuvedla žádná z dívek z vesnice (Graf č 17).

Přibližně tři čtvrtiny chlapců z města (72 %) tráví volný čas v časovém rozpětí 1 hod. až 5 hod. (Graf č. 17).

Skoro polovina dívek z města (48 %) tráví volný čas věnovanému sportu v časovém rozmezí 5 hod. až 8 hod., zhruba více než třetina (36 %) věnuje volnočasové činnosti v rozmezí 1 hod až 5 hod. (Graf č. 17).

Graf č. 17. Hodiny věnované sportu (volnočasové činnosti) za týden

V položkách č. 10, 11, 12 jsem dotazoval, kde se o své zájmové činnosti či kroužku dozvěděli (položka č. 10), proč tuto činnost děláš (téhle položce se zabývá otázka č. 11) a jak dlouho se činnosti věnuješ (položka č. 12)?

Pod uvedeným číslem 10 přímo zněla otázka v dotazníku: Kde ses o této zájmové činnosti dozvěděl? Uvedené hodnoty jsou vyplývající z grafu č. 18.

Otázka v dotazníku byla otevřená. Respondenti, kteří nějaký zájmový kroužek mají, odpovídali stejnými odpověďmi. Proto jsem použil sloupcový diagram rozdělaný na chlapci – vesnice, dívky – vesnice, chlapci – město, dívky – město.

Skoro čtvrtina chlapců z vesnice (24 %) se o zájmové činnosti dozvěděla od kamarádů a následovala informace od rodičů, kde se o této zájmové aktivitě dozvěděl 16 % chlapců (Graf č. 18). Méně než čtvrtina (20 %) dívek z vesnice se informace o svém zájmové aktivitě dozvěděla ze školního prostředí a stejného počtu, tedy 20 %, informací jim sdělil sourozenec (Graf č. 18). Více než čtvrtina (28 %) chlapců z města se o svém zájmové kroužku dozvědělo od kamarádů a stejný počet (28 %) se dozvěděl od rodičů (Graf č. 18). Více než čtvrtina (28 %) dívek z města se dozvěděla o zájmové aktivitě od rodičů a zhruba pětina (20 %) dívek se dozvěděla od kamarádů (Graf č. 18). Dále se respondenti dozvěděli o zájmové aktivitě či kroužku z letáků, z internetu a samostatně vyhledali.

Položka z dotazníku pod pořadovým číslem 11 zněla: Proč tuto činnost děláš?

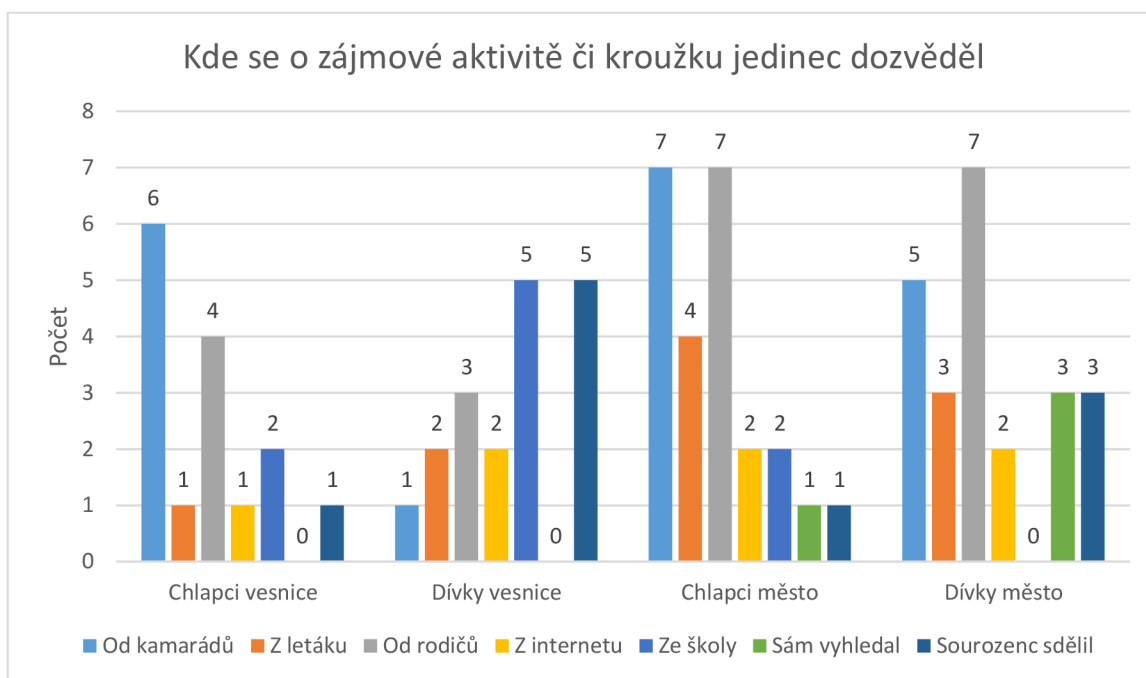
Otázka byla polouzavřená a nabízela tři uzavřené (chtějí to to rodiče, chodí tam kamarádi, baví mě to) a poslední čtvrtou možnost otevřenou (jiné důvody). Položku jsem rozdělil na Chlapci – vesnice, dívky – vesnice, chlapci – město a dívky – město. Pro přehlednost jsem zvolil sloupcový graf.

Nejvíce respondenti uvedli možnost, že je zájmová činnost baví. Tuto možnost označilo 44 % chlapců z vesnice, více než polovina (52 %) dívek z vesnice, více než polovina (60 %) chlapců z města a nejvíce tuto možnost 68 % dívek z města (Graf č. 19). Jiné důvody uvedli respondenti: „Baví mě se učit nové věci“ a „Kvůli pohybu“.

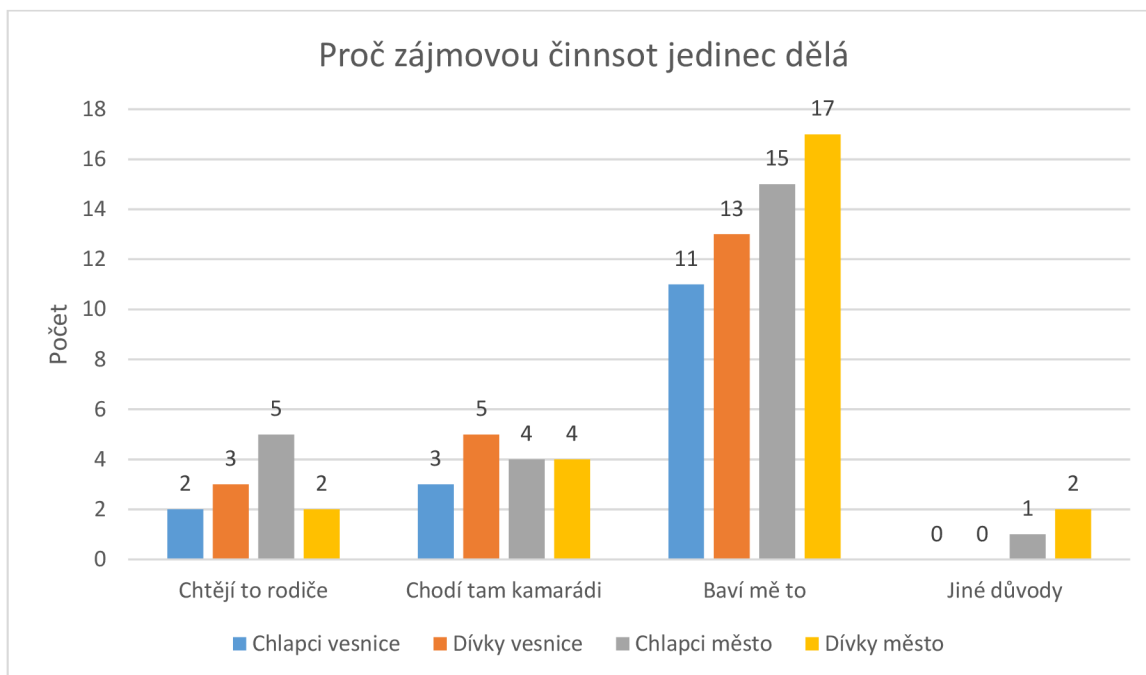
Další položkou v dotazníku je položka č. 12, jak dlouho se zájmové činnosti jedinec věnuje.

Položka byla uzavřená se čtyřmi možnostmi odpovědí (1 rok, 2 roky, 3 roky a 4 a více). Pro přehlednost jsem zvolil sloupcový graf rozdělený na: chlapci – vesnice, dívky – vesnice, chlapci – město a dívky – město.

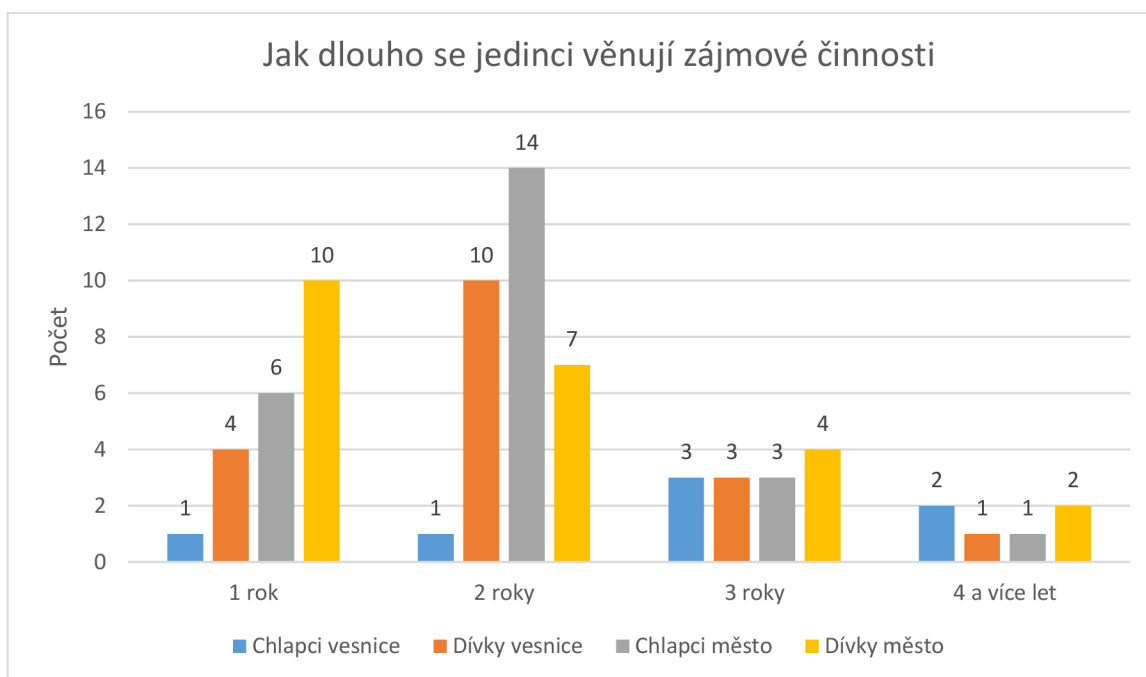
Více než polovina (56 %) chlapců z města se své zájmové činnosti věnuje dva roky. Zhruba 40 % dívek z vesnice se věnuje své zájmové činnosti také 2 roky. Asi 40 % dívek z města se věnuje své zájmové činnosti jeden rok a více než čtvrtina (28 %) se zájmové činnosti věnuje roky dva. Chlapci z vesnice se nejvíce zájmové činnosti věnují 3 rokům, ale pouze 12 % chlapců z vesnice (Graf č. 20).

Graf č. 18. Kde se o zájmové aktivitě či kroužku jedinec dozvěděl

Graf č. 19. Proč zájmovou činností jedinec dělá

Graf č. 20. Jak dlouho se jedinci věnují zájmové činnosti

Položkou č. 13 se zabývala otázka polouzavřená: „Navštěvuješ ZUŠ (základní uměleckou školu)? Pokud ano čemu se věnuješ“? Položka obsahovala odpovědi Ano (otevřená otázka) a Ne (uzavřená). Položku jsem rozdělil na čtyři výšečové grafy chlapci – vesnice, dívky – vesnice, chlapci – město, dívky – město.

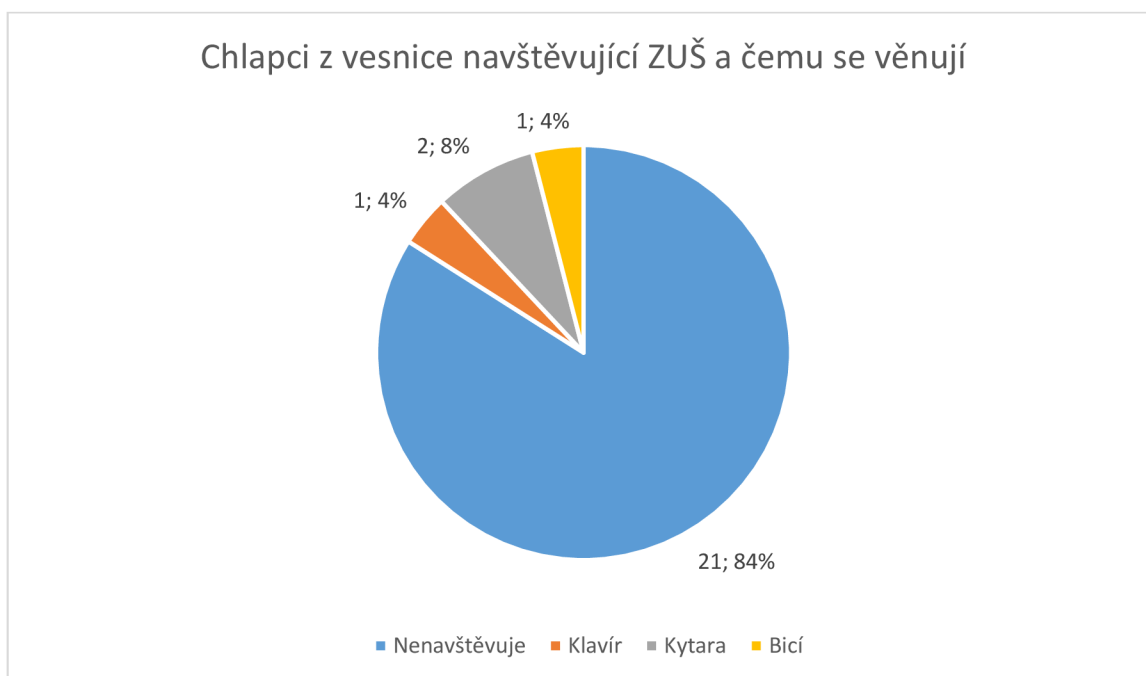
Chlapci z vesnice dle grafu č. 21 nenavštěvují Základní uměleckou školu (ZUŠ) z více jak tří čtvrtin (84 %). Zbytek chlapců se věnují hře na kytaru v počtu (8 %), hře na klavír (4 %) a hře na bicí (4 %).

Z grafu č. 22 lze vyčíst, že zhruba 80 % dívek z vesnice nenavštěvují základní uměleckou školu (ZUŠ). Dívky z vesnice, které se věnují nějaké hře na hudební nástroj, jsou rozděleny na hru na housle (8 %) a hře na klavír (12 %).

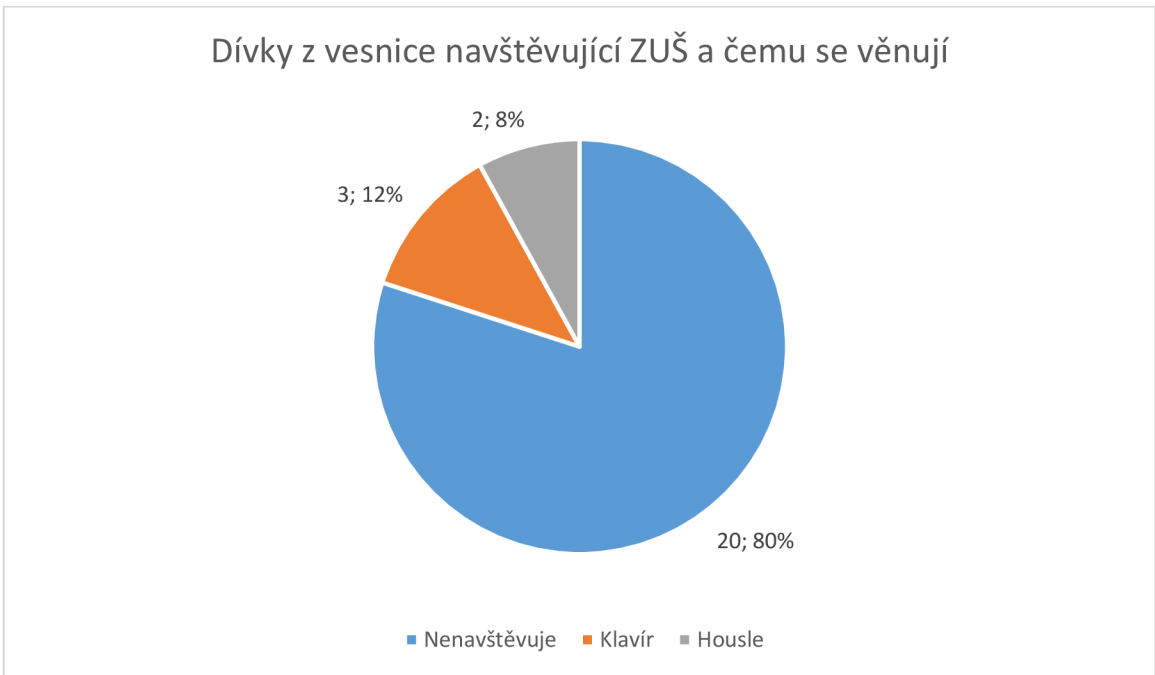
Chlapci z města, dle grafu č. 23, nenavštěvují v 84 % Základní uměleckou školu (ZUŠ). Ti, kteří navštěvují základní uměleckou školu, se věnují hře na saxofon (4 %), hře na kytaru (8 %) a hře na klavír (4 %).

Dívky z města, dle grafu č. 24, navštěvují základní uměleckou školu nejvíce a to zhruba 40 % dívek. Věnují hře na housle v počtu (8 %), hře na flétnu v počtu (4 %), hře na saxofon v počtu (4 %), hře na klavír v počtu (16 %) a hře na kytaru v počtu (8 %).

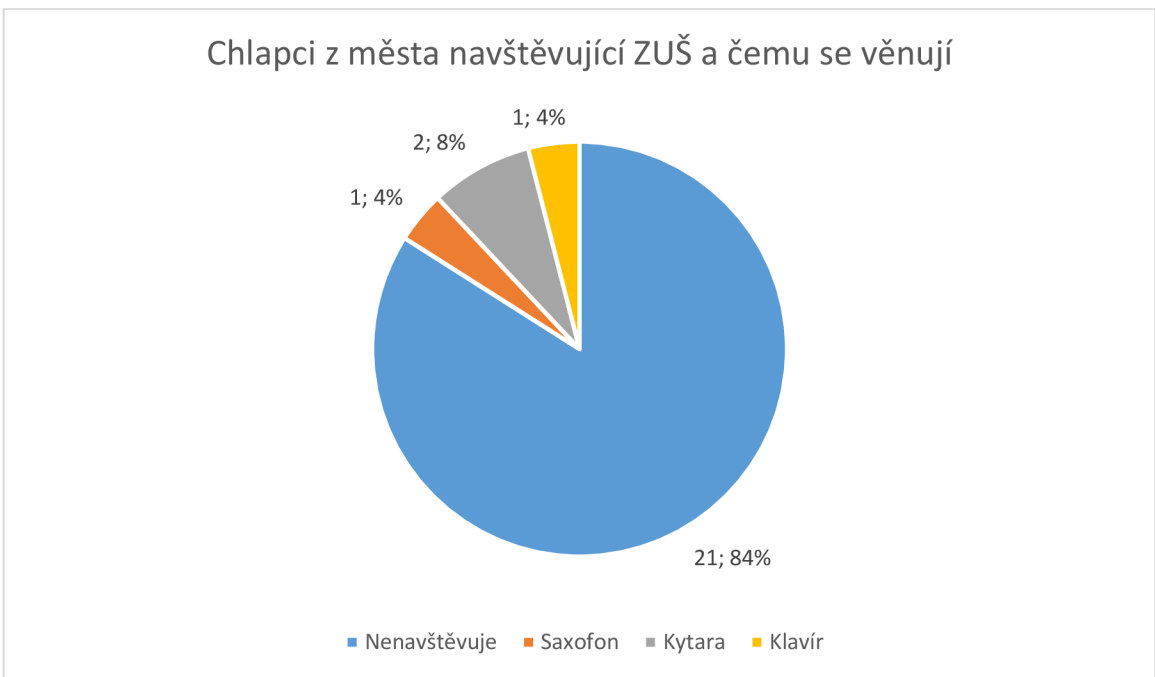
Obecně z grafů č. 21,22,23 a 24 lze usoudit, že velké množství jedinců nenavštěvuje základní uměleckou školu. Nejvíce se hře na nějaký hudební nástroj věnují dívky z města.

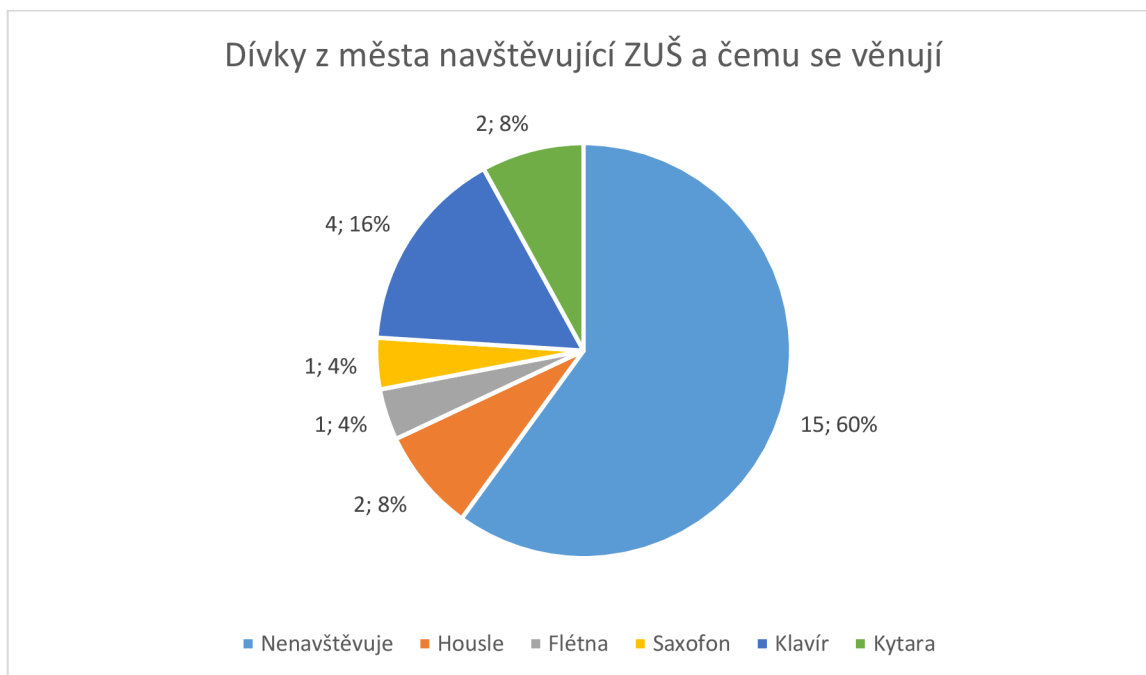
Graf č. 21. Chlapci z vesnice navštěvující ZUŠ a čemu se věnují

Graf č. 22. Dívky z vesnice navštěvující ZUŠ a čemu se věnují

Graf č. 23. Chlapci z města navštěvující ZUŠ a čemu se věnují

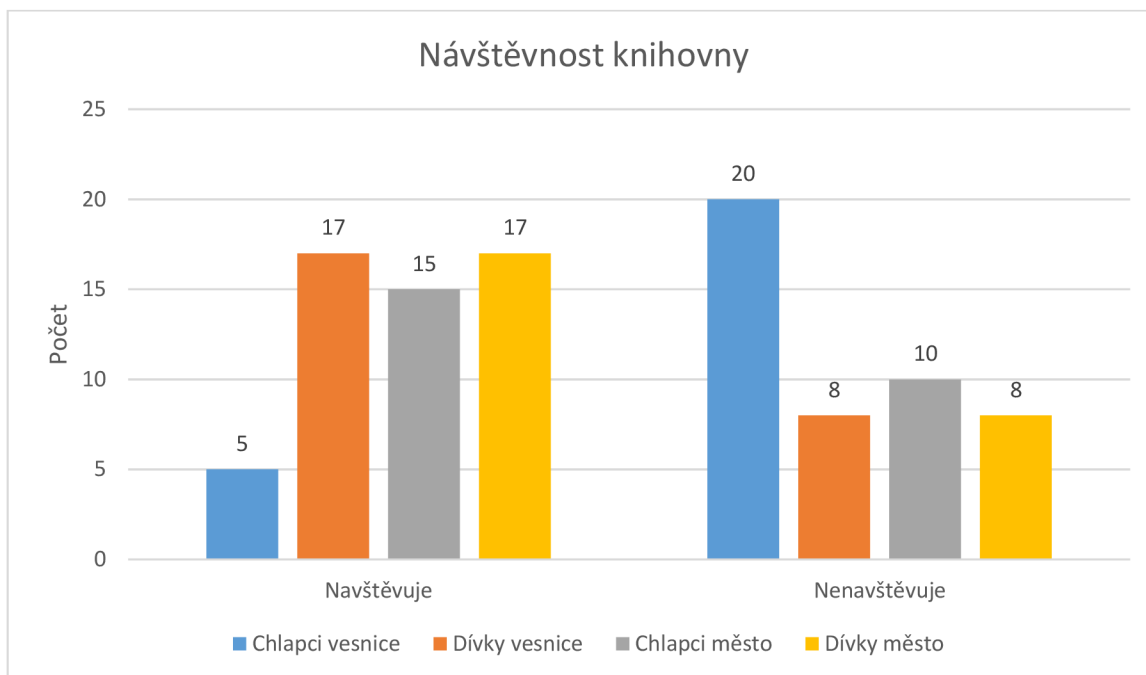

Graf č. 24. Dívky z města navštěvující ZUŠ a čemu se věnují

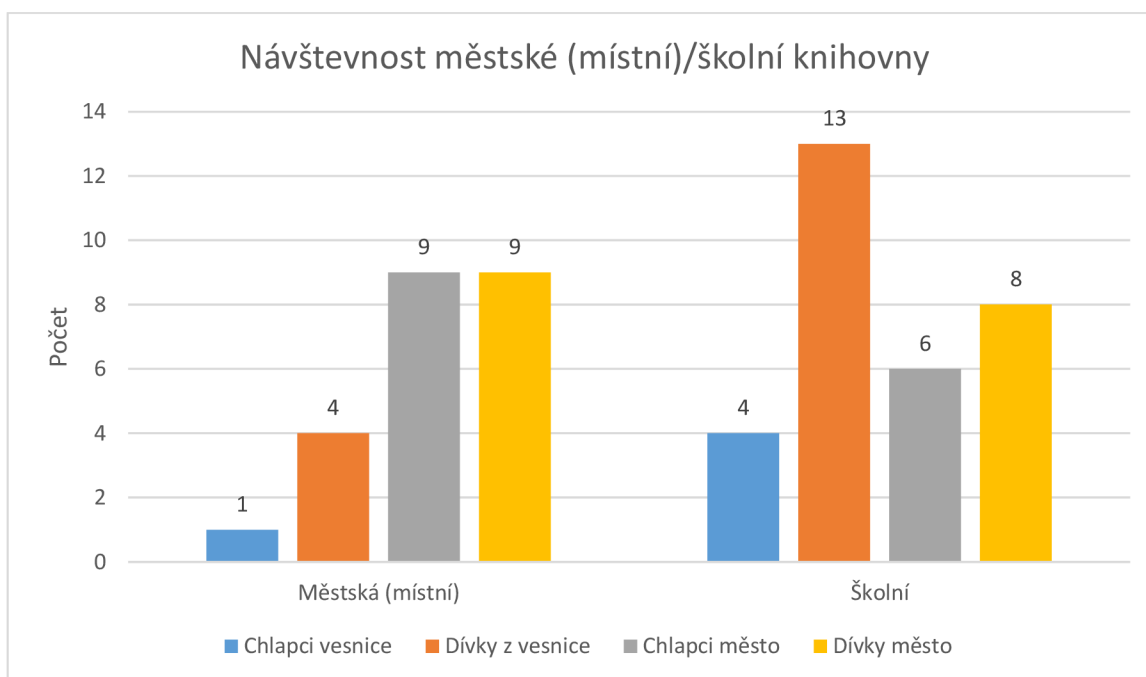
Položkami č. 14 a 15 se zabývá otázka uzavřená. A to přímo zdali jedinci navštěvují knihovnu, pokud navštěvují, měli odpovědět, v položce č. 15, zdali městskou nebo školní.

Položky jsem zobrazil sloupcovými diagramy rozdělanými na chlapci – vesnice, dívky – vesnice, chlapci – město a dívky – město.

Chlapci z vesnice z 80 % nenavštěvují žádnou knihovnu, pouze jedna pětina (20 %) navštěvuje knihovnu a dle grafu č. 26 spíše školní. Dívky z vesnice navštěvují knihovnu zhruba z 68 %, jak vyplývá z grafu č. 26, ve větší části školní. Zhruba 60 % chlapců z města navštěvuje knihovnu, ale spíše městskou, jak plyne z grafu č. 26. Dívky navštěvují knihovnu zhruba z 68 % a skoro ve stejném zastoupení jak městskou, tak školní, které je patrné z grafu č. 26.

Graf č. 25. Návštěvnost knihovny

Graf č. 26. Návštěvnost městské (místní)/školní knihovny

Položka v dotazníku pod číslem 16 se dotazuje, co je náplní tvého volného času o víkendu. Položku jsem zvolil polo uzavřenou se čtyřmi možnostmi uzavřenými (choším ven s kamarády, jezdím s rodiči na výlety, bývám u prarodičů a trávím čas u počítače) poslední možná odpověď je otevřená s možností volně vypsání odpovědi (jiné). V této otázce byla možnost více odpovědí. Položku jsem zobrazil sloupcovým grafem rozděleným na: chlapce

– vesnice, dívky – vesnice, chlapci – město a dívky – město. Jiné odpovědi neměly velké zastoupení, proto sem jejich počet uvedl odpovědi jiné a opsal je ze záznamového archu.

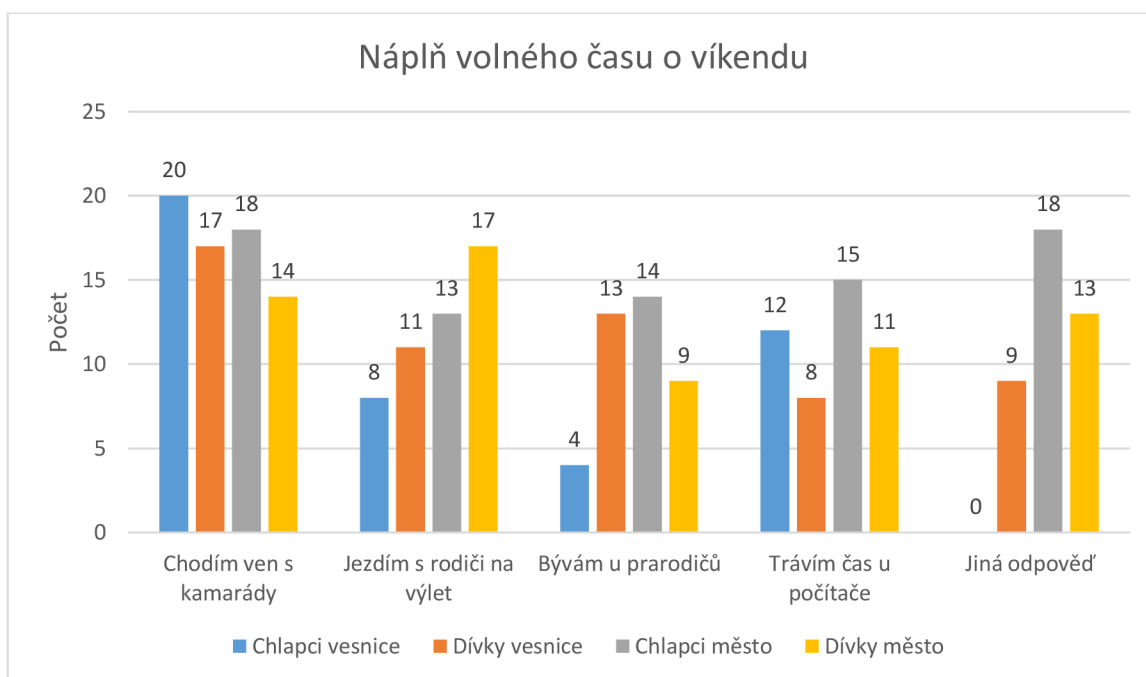
Z grafu č. 27 lze vyčíst:

Chlapci z vesnice tráví čas o víkendech chozením ven s kamarády, které mělo největší zastoupení. Dále následovalo jízda s rodiči na výlety, pobývání u prarodičů, trávení čas u počítače a jiné odpovědi neuvedli žádné.

Dívky z vesnice tráví čas o víkendech s největším zastoupením stejně jako chlapci chozením ven s kamarády. Následovalo ježdění s rodiči po výletech, pobývání u prarodičů je o něco vyšší jak u chlapců z vesnice, dívky tráví méně času u počítače než chlapci z vesnice a jako jiné odpovědi uvedli rodinné procházky, starání se o koně, trávení času na mobilu.

Chlapci z města tráví volný čas o víkendech nejčastěji jako dívky a chlapci z vesnice chozením ven s kamarády, následovalo pobývání u prarodičů, ježděním na výlety, čas u počítače měl také velké zastoupení a jako jiné odpovědi uvedli sportovní zápasy, četbu, vycházky se psem, rybaření a jízdu na kole.

Dívky z města tráví volný čas o víkendu nejčastěji ježděním na výlety s rodiči, následuje chozením ven s kamarády, trávením času u počítače, pobýváním u prarodičů, a jako jiné odpovědi uvedly dívky: rodinné procházky, trávení na mobilním telefonu, jízdu na koni, čas na zahradě za domem a sportovní zápasy.

Graf č. 27. Náplň volného času o víkendu

V položce č. 17 jsem se zabýval chybějící aktivitou pro volný čas, otázka v dotazníku zněla přímo: Chybí ti ve tvém místě bydliště aktivita pro tvůj volný čas, které by ses chtěl věnovat?

Položka byla polouzavřená s možností odpovědi ano a ne. S tím, pokud jedinec zvolil první odpověď (ano), měl vypsát, jaká aktivita jedinci chybí v jeho místě bydliště a chtěl by se jí věnovat. Zobrazení položky jsem rozdělil do dvou sloupcových grafů č. 28 a č. 29.

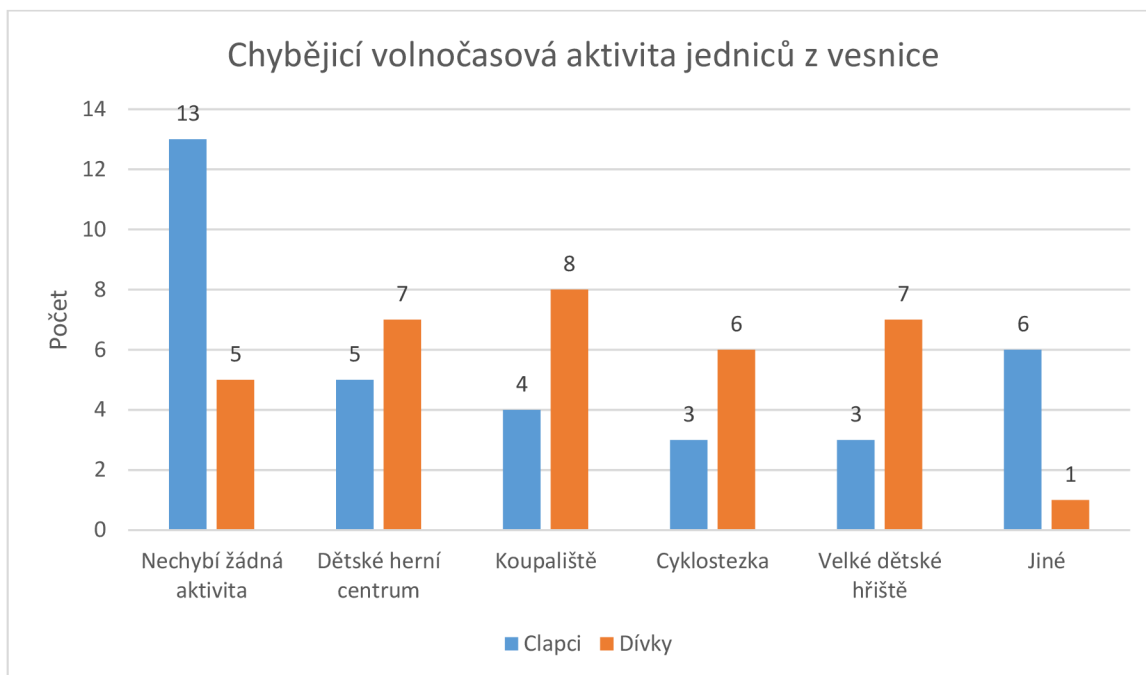
Děti z vesnice jsou rozděleny na chlapce a dívky. Více než polovině (52 %) chlapcům z vesnice nechybí žádná aktivita. Zbytek chlapců tedy, téměř polovina 48 %, uvedlo, že jim chybí dětské herní centrum, koupaliště, cyklostezka, velké dětské hřiště a jako jiné uvedli: motokárové centrum, workoutové hřiště, airsoftové centrum a paintballové centrum (Graf č. 28). Chybějící jiné aktivity jsem opsal z vyplněných dotazníků, měli malou reprezentaci.

Jen jedné pětině (20 %) dívek z vesnice nechybí žádná aktivita. Zhruba 80 % dívkám z vesnice naopak chybí: dětské herní centrum, koupaliště, cyklostezka, velké dětské hřiště a jako jiné uvedly jízdárnu koní (Graf č. 28).

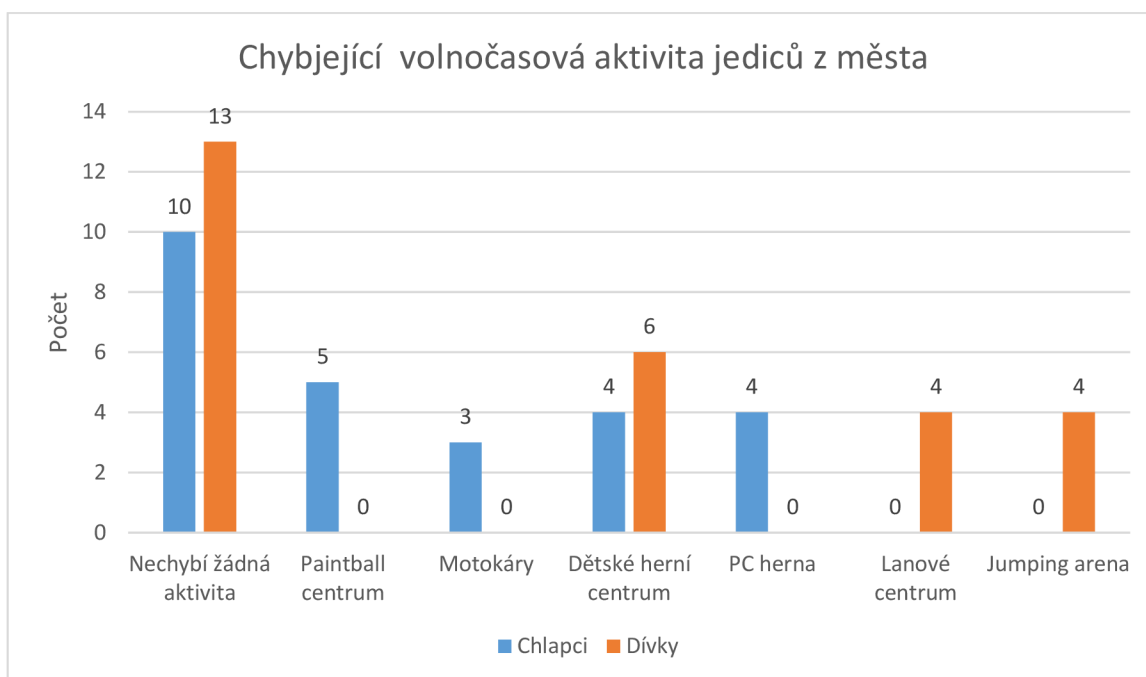
Zhruba 40 % chlapcům z města nechybí žádná volnočasová aktivita. Naopak 60 % uvedlo, že jim chybí tyto aktivity: paintballové centrum, motokárové centrum, dětské herní centrum a počítačová herna (Graf č. 29).

Téměř polovina (52 %) dívek z města je spokojeno s místními aktivitami. Skoro polovině (48 %) dívek z města chybí: dětské herní centrum, lanové centrum a jumping aréna (Graf č. 29).

Lze obecně uvést (z grafu č. 28 a grafu č. 29), že těm jedincům, kterým chybí nějaká volnočasová aktivita, jsou rozdílné zájmy jedinců z města a z vesnice.

Graf č. 28. Chybějící volnočasová aktivita jedinců z vesnice

Graf č. 29. Chybějící volnočasová aktivita jedinců z města

Položky v dotazníku pod čísly 18 a 19 navazují na položky v dotazníku pod číslem 7 a grafů s čísly 9, 10, 11 a 12. Položka 18 se dotazuje, jak se do kroužků dostáváš? Položka je se třemi uzavřenými odpověďmi, a to: chodím pěšky (na kole), hromadnou dopravou a vozí mě rodiče. Položka pod číslem 19 se dotazuje: je tvůj kroužek v místě bydliště se dvěma uzavřenými odpověďmi, a to ano či ne.

Položka č. 18 vyplývá z grafu č. 30. Graf je znázorněn sloupcovým grafem a rozdělen na chlapci – vesnice, dívky – vesnice, chlapci – město a dívky – město.

Položka č. 19 vyplývá z grafu č. 31. Graf je znázorněn sloupcovým grafem a rozdělen na chlapci – vesnice, dívky – vesnice, chlapci – město a dívky – město.

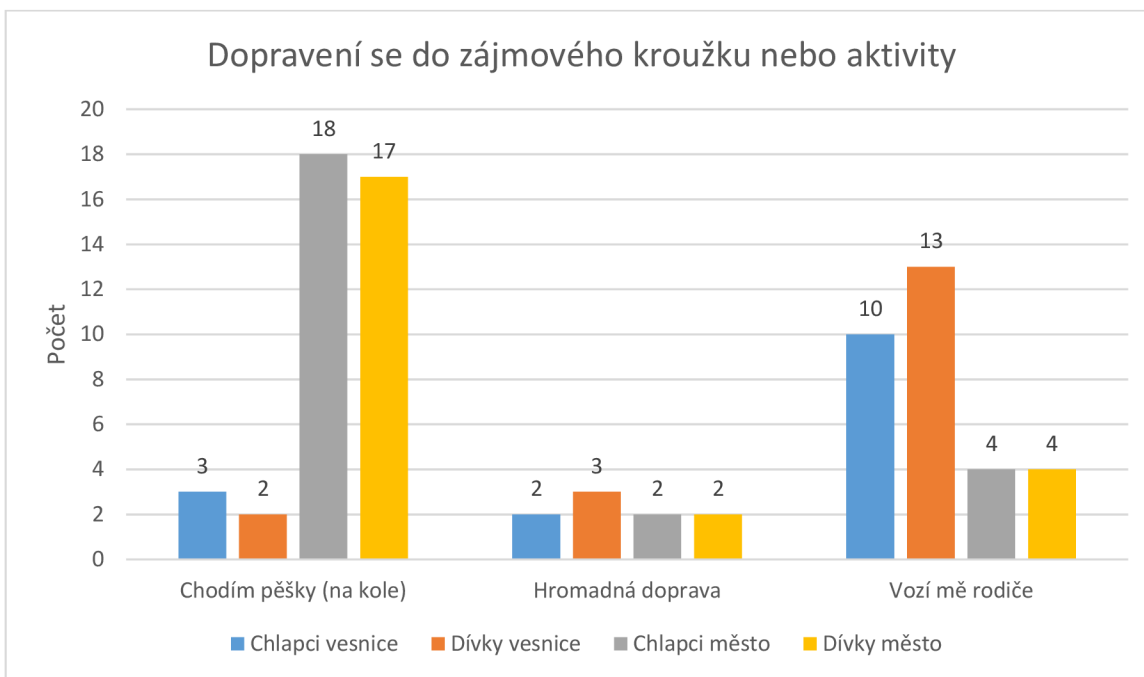
Zhruba 40 % Chlapců z vesnice, kteří mají nějaký kroužek či zájmovou aktivitu, dopravují rodiče. Zbytek (20 %) chodí pěšky či jezdí hromadnou dopravou, zaleží kde se aktivita nebo kroužek nachází. Téměř polovina chlapců (48 %) nemá svou aktivitu či zájmový (Graf č. 31).

Více jak polovinu (52 %) dívek z vesnice vozí rodiče do zájmových kroužků či aktivit. Zhruba 20 % dívek chodí pěšky (na kole) nebo hromadnou dopravou. Více jak polovina dívek (52 %) nemá v místě bydliště svou zájmovou aktivitu a musí je vozit rodiče (Graf č. 31).

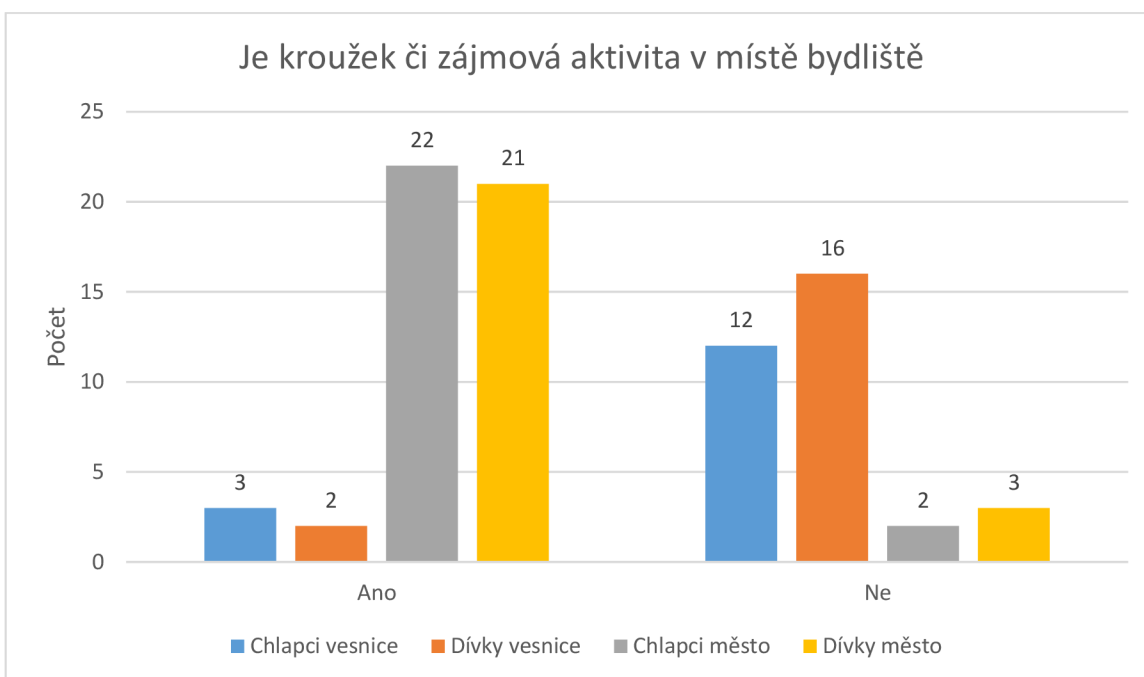
Téměř tři čtvrtiny (72 %) chlapců z města chodí pěšky (na kole) za zájmovou aktivitou či kroužkem. Zbytek 24 % chlapců vozí rodiče nebo jezdí hromadnou dopravou. Zhruba 88 % chlapců má svůj zájmový kroužek nebo aktivitu v místě bydliště (Graf č. 31).

Dívky z města se do zájmového kroužku nebo aktivity dopravují podobně jako chlapci z města, a to tak, že 68 % chodí pěšky nebo na kole a zhruba 24 % vozí rodiče nebo jezdí hromadnou dopravou. Podobně jako chlapci z města mají ve větším množství dívky kroužek či zájmovou aktivitu v místě bydliště, a to zhruba 84 % (Graf č. 31).

Obecně lze z grafu č. 30 vyvodit, že děti z vesnice vozí rodiče a děti z města se dopravují více pěšky nebo na kole.

Graf č. 30. Dopravení se do zájmového kroužku nebo aktivity

Graf č. 31. Je kroužek či zájmová aktivita v místě bydliště

Dotazníková položka pod číslem 20, se dotazuje, kolik času trávíš na mobilním telefonu či počítači. Otázka je uzavřená s pěti odpověďmi (do 1 hodiny, 1 až 2 hodiny, 2 až 3 hodiny, 3 až 4 hodiny a 4 a více hodin). Položku jsem rozdělil do tabulky č. 2, a to na chlapce, dívky z vesnice a chlapce, dívky z města. Z tabulky č. 2 vyplývají následující hodnoty.

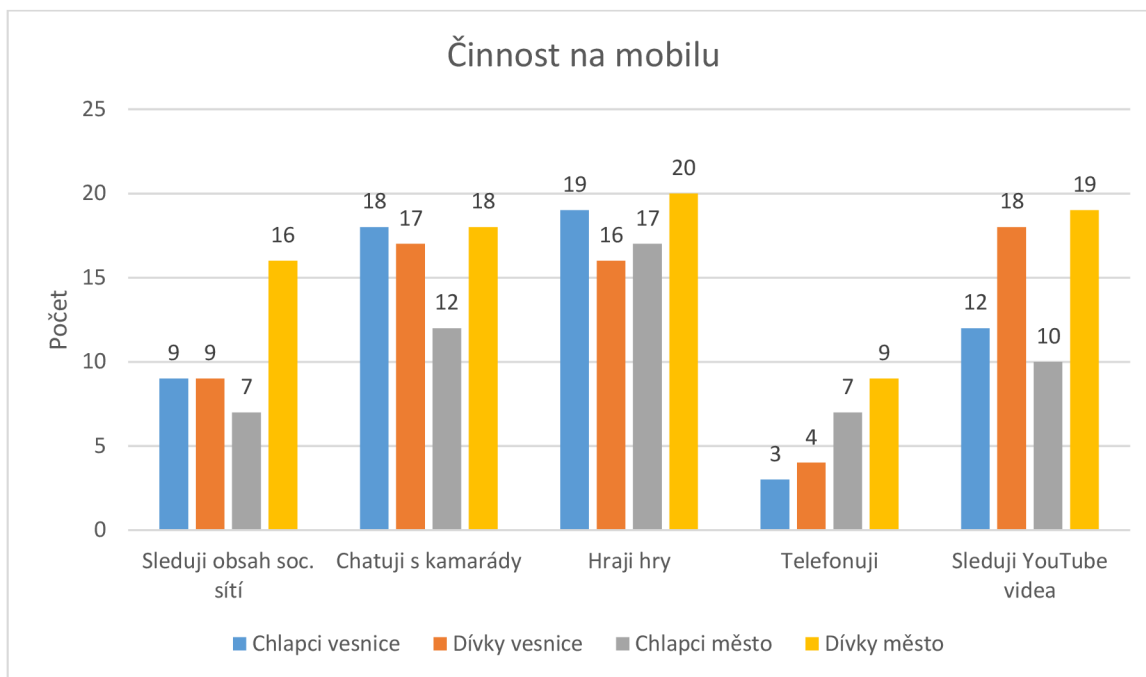
Procentuální hodnoty jsou spočítaných z relativní četnosti a celkové četnosti (100 respondentů).

Čas trávený na mobilním telefonu či počítači				
	Chlapci vesnice	Dívky vesnice	Chlapci město	Dívky město
Do 1 hod.	9 (9 %)	8 (8 %)	5 (5 %)	6 (6 %)
1 až 2 hod.	6 (6 %)	6 (6 %)	5 (5 %)	7 (7 %)
2 až 3 hod.	4 (4 %)	4 (4 %)	10 (10 %)	5 (5 %)
3 až 4 hod.	4 (4 %)	5 (5 %)	3 (3 %)	5 (5 %)
4 a více hod.	2 (2 %)	2 (2 %)	2 (2 %)	2 (2 %)
$\Sigma = 100$ (100 %)	25 (25 %)	25 (25 %)	25 (25 %)	25 (25 %)

Tabulka č. 2. Čas trávený na mobilním telefonu či počítači

Činnost na mobilním telefonu – položkou v dotazníku pod číslem 21 se zabývá otázka: Když jsi na mobilu, co na něm nejčastěji děláš? Položka je uzavřená a tvořena pěti odpověďmi s více možným označením, a to: sleduji obsah sociálních sítí, chatuji s kamarády, hraji hry, telefonuji, sleduji YouTube videa.

Z grafu č. 32 lze vyčíst, že chlapci z vesnice nejvíce na mobilním telefonu hrají hry, následuje chatování s kamarády, sledují YouTube videa, v menším počtu uvedli sledování sociálních sítí a nejméně telefon využívají na telefonování. Dívky z vesnice nejčastěji sledují YouTube videa, následuje chatování s kamarády, hraní her, méně jich sleduje sociální sítě a nejméně používají telefon k telefonování. Chlapci z města nejčastěji hrají hry, chatují s kamarády, sledují videa, méně sledují obsah sociálních sítí a nejméně telefonují. Dívky z města viditelně používají mobilní telefon nejvíce na hraní her, podobně sledují YouTube videa, chatují s kamarády a hodně dívek sleduje obsah sociálních sítí a nejméně telefonují jako všichni uvedení respondenti (Graf č. 32).

Graf č. 32. Činnost na mobilu

Jak a s kým jedince tráví volný čas nejraději – na tuhle otázku odpovídají položky v dotazníku po číslem 22, 23 a 24. Položka pod číslem 22. S kým nejraději trávíš svojí volný čas je uzavřená se třemi možnostmi odpovědi a to: s kamarády, s rodinou nebo sám.

Téměř tři čtvrtiny (72 %) chlapců z vesnice nejraději tráví svůj čas s kamarády, s rodinou tráví volný čas zhruba 20 % chlapců a o samotě nejraději tráví svůj volný čas nejméně chlapců asi 8 % (Graf č. 33).

Více jak polovina (52 %) dívek z vesnice nejraději tráví svůj volný čas taktéž s kamarády, s rodinou tráví volný čas 36 % a o samotě tráví volný čas nejraději jen 12 % dívek (Graf č. 33).

Chlapci z města jsou na tom odlišně od chlapců a dívek z vesnice. Zhruba 44 % tráví svůj volný čas s rodinou a více jak čtvrtina (28 %) rádo tráví svůj volný čas s kamarády stejně tak tráví o samotě svůj volný čas, a to asi 28 % chlapců (Graf č. 33).

Dívky z města odpovídaly na položku č. 22 skoro shodně ve všech třech možných odpovědích. 36 % dívek nejraději tráví svůj volný čas s kamarády, zhruba 32 % tráví nejraději volný čas s rodinou a stejně tak tráví volný čas samy zhruba 32 % dívek (Graf č. 33).

Hráváš si venku s kamarády venkovní hry nebo sportovní aktivity – uzavřená otázka pod číslem 23 a s možností odpovědi ano či ne. Pokud jedinci odpověděli ano, navazovala na to další položka pod číslem 24, která je otevřená a jedinci měli vypsát, jaké hry

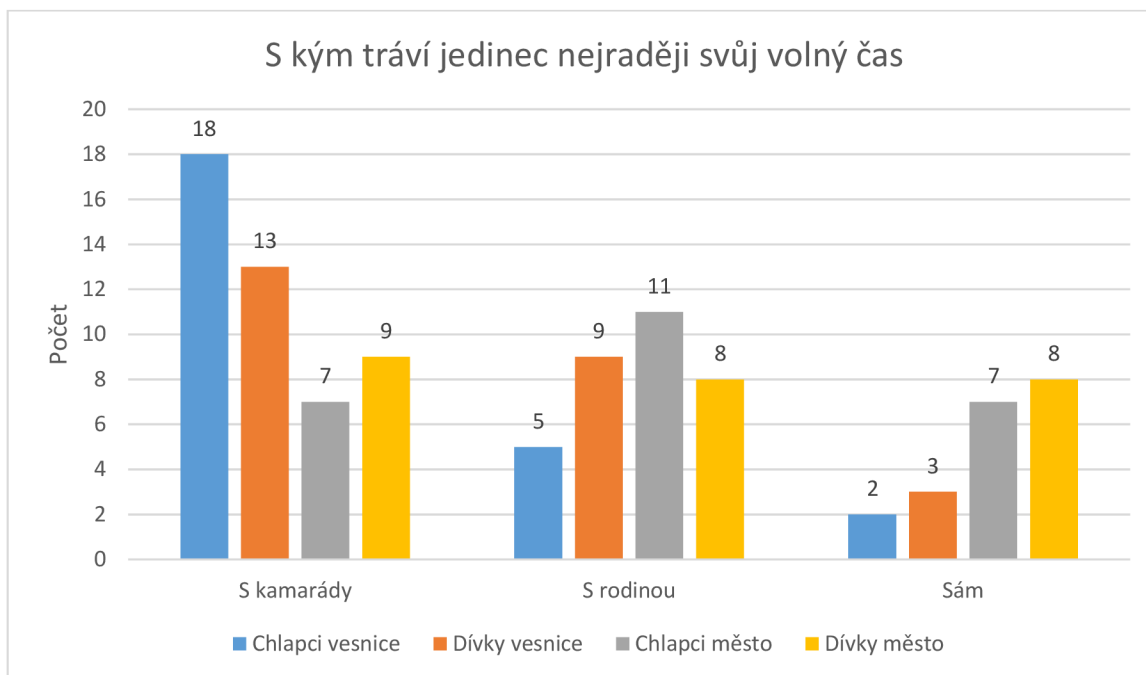
nebo sportovní aktivity s kamarády hrají. Zhruba 19 % ze všech respondentů uvedlo, že si nehraje venku dětské hry nebo sportovní aktivity. Z grafu č. 34 a 35 je zjevné že děti z vesnice uvedly větší množství aktivit, které hrají s kamarády venku.

Nejčastější aktivita u chlapců z vesnice je fotbal, který hraje s kamarády okolo 18 %, druhou nejčastější sportovní aktivitu uvedli chlapci z vesnice jízdu na kole, kterou tráví asi 16 % chlapců z vesnice. Další trávením volného času uvedli chlapci z vesnice typické dětské hry, které byly v největším a stejném zastoupení (10 %), schovávaná, honěná a hra na vojáky (Graf č. 34).

Dívky z vesnice mají nejoblíbenější tyto sportovní aktivity jízda na kole, skákání na nakresleném panáku, fotbal a dětské hry: honěná, „cukr, káva, limonáda, čaj rum bum“ a schovávaná. Jízdou na kole tráví volný čas okolo 16 %, skákání na nakresleném panáku tráví volný čas s kamarády 9 % a fotbal hraje 10 % dívek z vesnice. Dětské hry u dívek mají větší zastoupení jak u chlapců. Na honěnou hraje 14 %, „cukr, káva, limonáda, čaj rum bum“ hraje 13 % a na schovávanou hraje 12 % dívek z vesnice (Graf č. 34).

Chlapci z města, kteří chodí hrát venkovní hry a sportují s kamarády, se nejčastěji věnují těmto aktivitám: fotbal 29 %, vybíjená 9 %, jízda na kole 11 %, schovávaná 9 % a honěná 11 % (Graf č. 35).

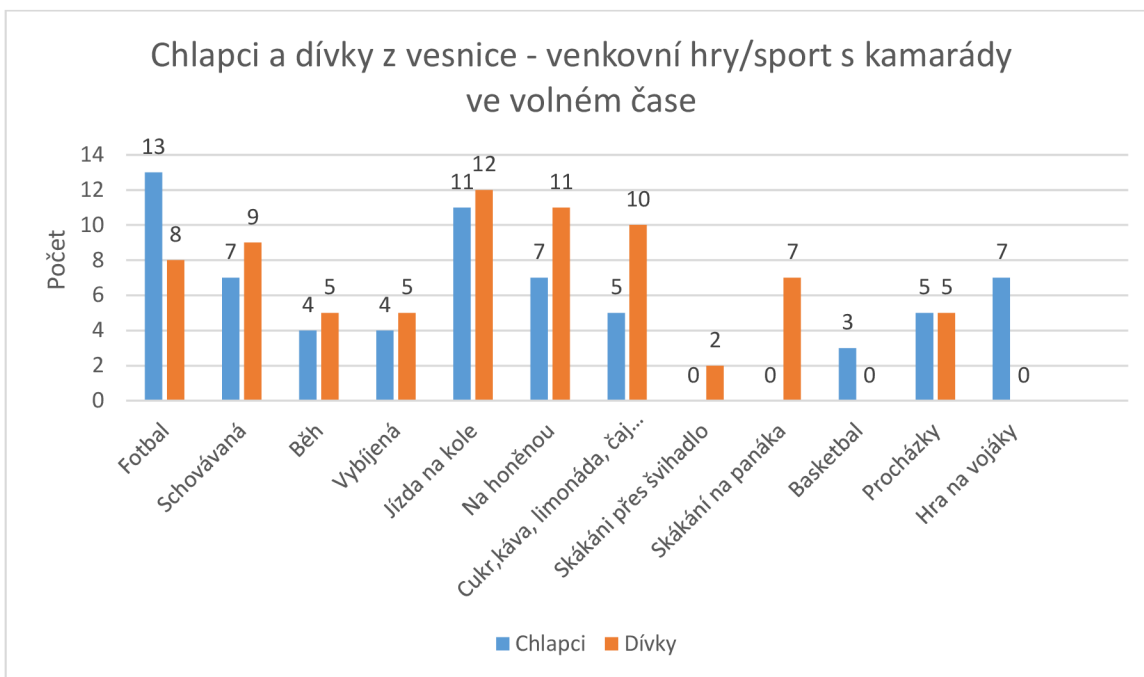
Dívky z města přibližně stejně tráví volný čas jako dívky z vesnice těmito sportovními nebo herními aktivitami: fotbal, schovávaná, vybíjená, honěná a skákání na namalovaného panáka (Graf č. 35).

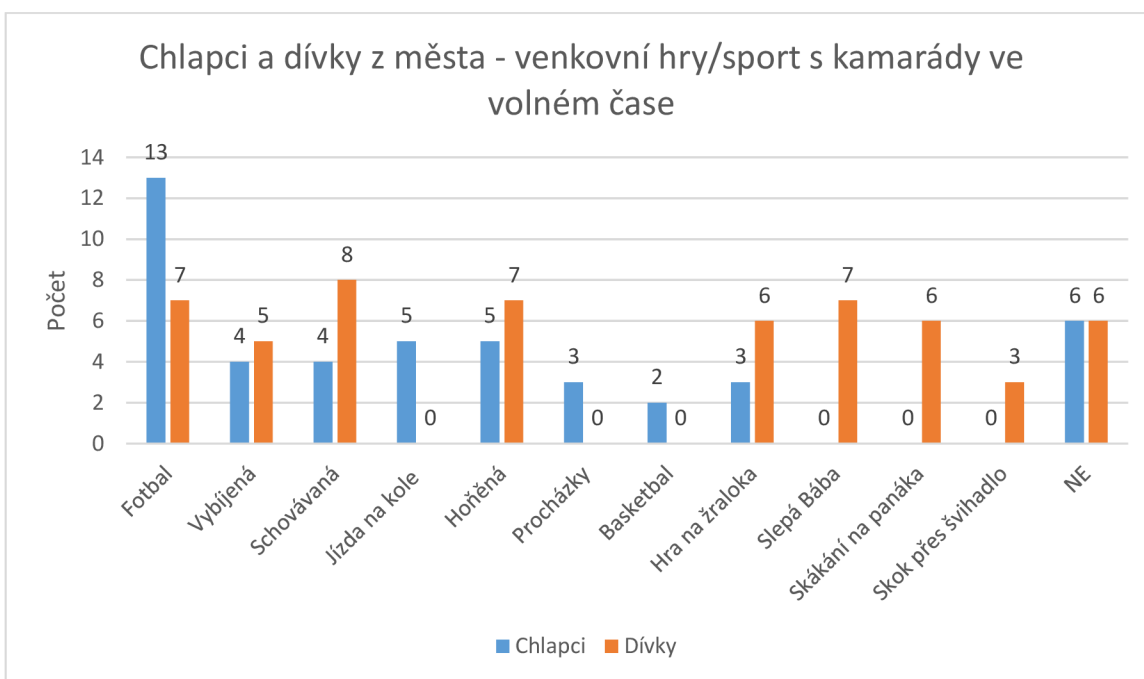
Graf č. 33. S kým tráví jedinec nejraději svůj volný čas

Hráváš si venku s kamarády nějaké venkovní hry					
	Ano	Ne	Σ	Ano v %	Ne v %
Chlapci z vesnice	21	4	25	21 %	4 %
Dívky z vesnice	22	3	25	22 %	3 %
Chlapci z města	19	6	25	19 %	6 %
Dívky z města	19	6	25	19 %	6 %
Σ	81	19	100	81 %	19 %

Tabulka č. 3. Hráváš si venku s kamarády nějaké venkovní hry

Graf č. 34. Chlapci a dívky z vesnice – venkovní hry/sport s kamarády ve volném čase

Graf č. 35. Chlapci a dívky z města – venkovní hry/sport s kamarády ve volném čase

Čas trávený o prázdninách – položkami času tráveným o prázdninách se věnuje položka 25 a 26 v dotazníku. Položkou 25 se dotazují přímo: Jak trávíš svůj volný čas o prázdninách? U této položky bylo 5 uzavřených odpovědí s možností označení více odpovědí.

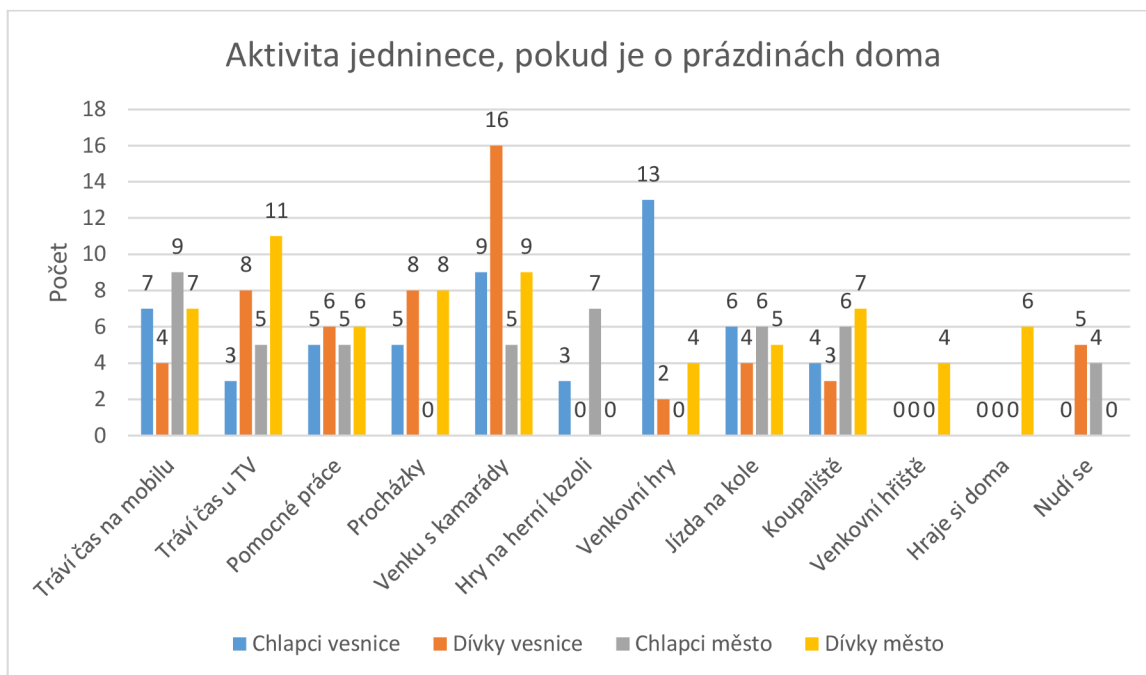
Položkou č. 26 v dotazníku přímo zní: Co děláš, pokud jsi o prázdninách doma? Položka má otevřenou odpověď, kterou měli jedinci vypsat.

Z tabulky č. 4 může obecně říct, že pro děti z vesnice má menší zastoupení ježdění na dovolenou jak u dětí z města, děti z vesnice pomáhají více s pracemi kolem domu a děti z města o něco více navštěvují o prázdninách prarodiče nebo jiné příbuzné.

Dle grafu č. 36 je vidět jaká je aktivita jedinců, pokud jsou o prázdninách doma. Nejvíce dívek z vesnice tráví čas o prázdninách venku s kamarády, ale zároveň některé zažívají nudu. Na druhé straně dívky z města nejvíce času tráví čas u televizoru. Chlapci z vesnice tráví nejvíce času hraním venkovních her. Chlapci z města uvedli jako nejzajímavější, že někteří z nich zažívají nudu, nebo nechodí na procházky. Chlapci z města, dle grafu č. 36, mají menší pohybovou aktivitu o prázdninách než jiní respondenti a tráví jej na mobilním telefonu nebo hraním her na herních konzolích.

Čas trávený o prázdninách					
	Chlapci vesnice	Dívky vesnice	Chlapci město	Dívky město	Σ
Jezdím s rodiči na dovolenou	16	13	21	19	69
Jezdím na tábory	7	6	9	12	34
Bývám doma	7	16	12	10	45
Pomáhám s pracemi kolem domu	14	15	8	8	45
Jezdím k prarodičům (jiným příbuzným)	8	7	13	13	41

Tabulka č. 4. Čas trávený o prázdninách

Graf č. 36. Aktivita jedince, pokud je o prázdninách doma

Rodina a volný čas – položkami v dotazníku č. 27 a 28 se dotazují, jak často tráví jedinec volný čas s rodinou a jakým způsobem. Položka 27 je uzavřená a s pěti možnostmi odpovědí (jen o víkendech, 1x v týdnu, 2x v týdnu, více než 2 x v týdnu vůbec). Položka č. 28 je polouzavřená s pěti možnostmi odpovědí (chodíme na procházku, hrajeme různé hry, povídáme si, sportujeme jiné – otevřená na doplnění).

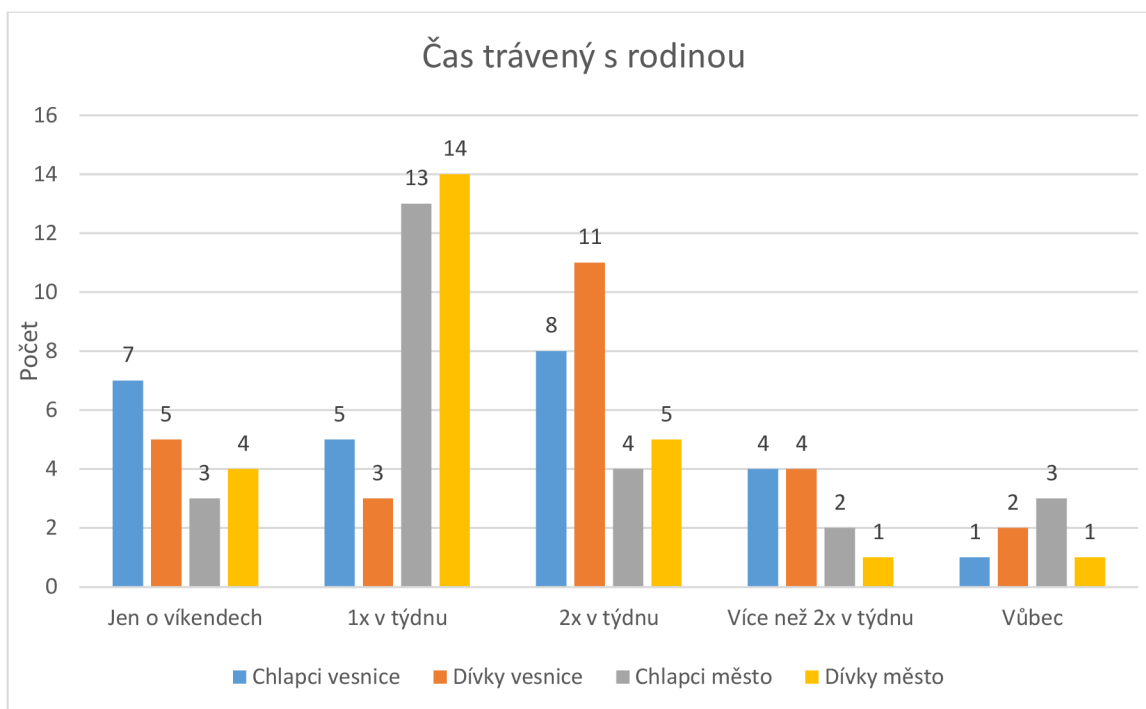
Chlapci z vesnice uvedli, kolik tráví volného času rodinou následovně: jen o víkendech uvedlo 7 %, 1x v týdnu uvedlo 5 %, 2x v týdnu uvedlo 8 %, více než 2x v týdnu uvedli 4 % a vůbec uvedlo 1 % (Graf č. 37).

Dívky z vesnice uvedly, kolik tráví volného času s rodinou následovně: jen o víkendech uvedlo 5 %, 1x v týdnu uvedly 3 % dívek, 2x v týdnu uvedlo nejvíce, a to 11 % dívek, více než 2x v týdnu uvedly 4 % a vůbec netráví volný čas s rodinou 2 % dívek (Graf č. 37).

Chlapci z města uvedli, kolik volného času tráví s rodinou, a to následovně: jen o víkendech 3 %, nejvíce uvedli chlapci 1x v týdnu, a to 13 %, 2x v týdnu uvedli 4 %, více než 2x v týdnu uvedlo 2 % a vůbec netráví volný čas s rodinou 3 % chlapců (graf č. 37).

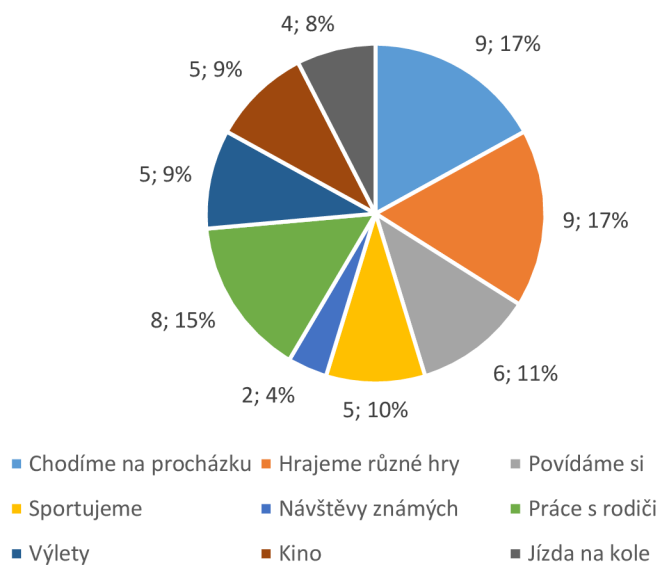
Dívky z města uvedly, kolik tráví volného času s rodinou následovně: jen o víkendech uvedly 4 %, nejvíce uvedly 1x v týdnu, a to 14 %, 2x v týdnu uvedlo 5 % dívek, více než 2x v týdnu uvedlo 1 % dívek a vůbec uvedlo také 1 % dívek (graf č. 37).

Respondenti z vesnice dle grafu 38,39,40 a 41 pomáhají s pracemi doma a respondenti z města více jezdí na výlety. Dívky z vesnice jezdí s rodinou na bazén, taktéž u dívek z města je aktivita podobná, a to návštěvnost aquaparku, chlapci ať už z vesnice tak i z města tuto aktivitu s rodinou nevedli. Chlapci a dívky z vesnice uvedli devět aktivit s rodinou a respondenti z města o něco méně, chlapci uvedli sedm a dívky osm aktivit s rodinou.

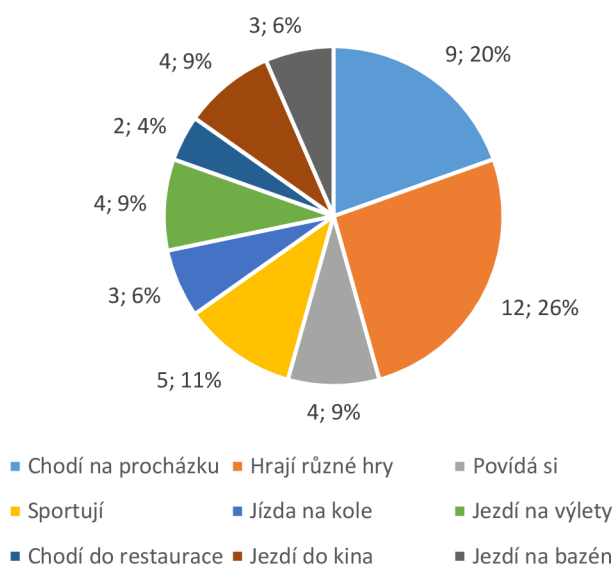
Graf č. 37. Čas trávený s rodinou

Chlapci - vesnice způsob trávení volného času jako rodina

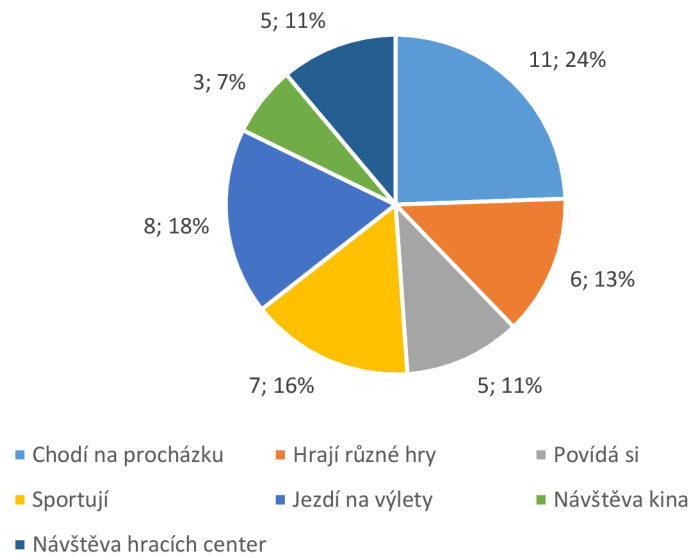
Graf č. 38. Chlapci – vesnice způsob trávení volného času jako rodina

Dívky - vesnice způsob trávení volného času jako rodina

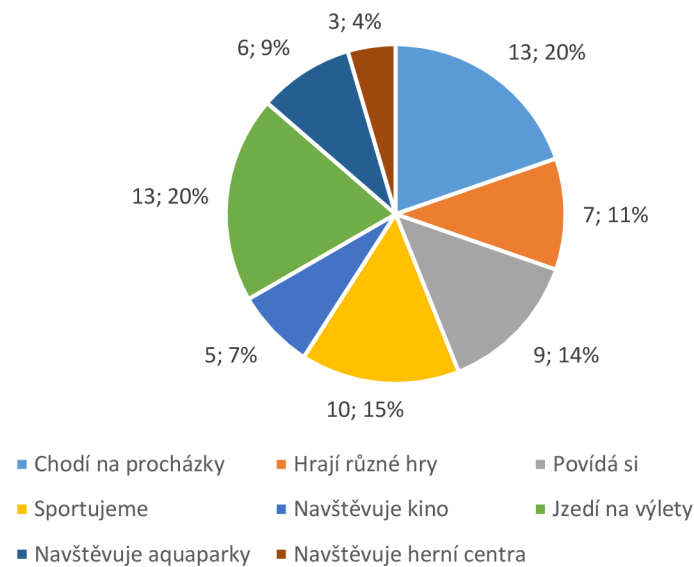
Graf č. 39. Dívky – vesnice způsob trávení volného času jako rodina

Chlapci - město způsob trávení volného času jako rodina

Graf č. 40. Chlapci – město způsob trávení volného času jako rodina

Dívky - město způsob trávení volného času jako rodina

Graf č. 41. Dívky – město způsob trávení volného času jako rodina

8 Diskuze

Děti žijící v menších městech a vesnicích dle Gulové (In Němec a kol. 2002) mají potíže s dostupností a nabídkou volnočasových aktivit. Především děti z vesnic musí za svou aktivitou dojíždět do měst. Dojíždění je problematické vlivem nedostatečného spojení hromadné dopravy (Gulová in Němec a kol. 2002, s. 117). V mém výzkumu se mi tato teorie potvrdila. Děti z města chodí do kroužků pěšky či na kole, a naopak děti z vesnice z velké části vozí rodiče. Děti z města, ve většině případech, mají kroužek nebo zájmovou aktivitu v místě bydliště a děti z vesnice, které mají kroužek nebo zájmovou aktivitu, se ve většině případů musí dopravovat. Děti z vesnice navštěvují kroužky pod vedením školy 86 % a děti z města navštěvují školní kroužek jen z 25 %, protože město nabízí pestřejší zájmové aktivity nežli škola. Organizace s největším zaznamenaným počtem byl Slovan Moravská Třebová a Dům dětí a mládeže. Zájmové aktivity, které nejsou vedeny školou, ale jsou pod jakoukoliv organizací, nenavštěvuje 17 % respondentů z vesnice a jen 3 % z města nemá žádný kroužek či zájmovou aktivitu. Ve výzkumu se dále ukázala daleko větší pestrost zájmových kroužků nebo aktivit ve městě nežli na vesnici.

Němec (2002) uvádí jako pedagogické ovlivňování volného času výchovu mimo vyučování, kam patří různé instituce, jedna z nich je Základní umělecká škola (ZUŠ). Tato instituce připravuje jedince podle zaměření hudebního, hudebně pohybového, literárně dramatického a výtvarného (Němec 2002, s. 19–20). Ve svém výzkumném šetření jsem došel k výsledkům, že zhruba 77 % dotázaných jedinců nenavštěvuje Základní uměleckou školu a zbytek jedinců (okolo 33 %) většinou hraje na hudební nástroj, přičemž asi 10 % dívek z města má největší návštěvnost ZUŠ.

K velkému překvapení přispěla položka č. 14, která se dotazuje, zdali navštěvují jedinci knihovnu a navazující položka č. 15 se dotazovala na městskou či školní knihovnu. Knihovnu navštěvuje více jak polovina všech dotázaných, a to 54 %. Městskou knihovnu navštěvuje 23 % a školní 31 %.

Neorganizovaným a nestrukturovaným volnočasovým aktivitám se ve své publikaci zabývá Hamřík (2022). Součástí nestrukturovaného volného času je i trávení času u obrazovek, tabletů, smartphonů, či počítačů a jejich nadměrné užívání má dopad na naše fyzické, psychické a psychoneurologické zdraví (Hamřík 2022, s. 55). V mém výzkumu jsem se trávením volného času u mobilního telefonu a počítače zabýval v položce č. 20 a 21. Výsledky dotázaných dětí na otázku, kolik tráví volného času u počítače či mobilu denně jsou: jedinci z vesnice tráví 17 % do 1 hod, 12 % tráví kolem 1 až 2 hod., 8 % tráví od 2 do 3 hod., 9 % tráví od 3 do 4 hod.

a 4 a více hodin tráví 4 %. Ve městě jedinci uvedly, že tráví 11 % do 1 hod, 12 % od 1 do 2 hod., 15 % od 2 do 3 hod., 8 % od 3 do 4 hod., a 4 a více hodin tráví stejně jak jedinci ve vesnici, a to 4 %. Jedinci z města i z vesnice uvedli používání k mobilního telefonu v daleko menším množství, nejčastěji mobilní telefon používají k hraní her, sledování YouTube videí a chatování s kamarády, poměrně velké množství dívek z města (16) uvedlo, že sleduje obsah sociálních sítí.

Hájek, Hofbauer a Pávková (2011) uvádí, že je dobrým příkladem přístup k využití volnočasového prostředí k budování cyklistických stezek a jejich. Zároveň jsou tu budovány atraktivní místa k odpočinku a vytvoření naučných stezek nebo okruhů pro cyklistické výlety pro rodiny a jejich děti (Hájek, Hofbauer a Pávková 2011, s. 19). Položkou v dotazníku pod číslem 17 jsem se dotazoval, zdali jedincům chybí nějaká aktivita, které by se chtěli věnovat, asi 8 % jedinců z vesnice uvedlo, že jim chybí cyklostezky. V uvedeném městě Moravská Třebová je zřízena tzv. Knížecí louka, kde je komplexní cyklostezka i s aktivitami pro děti. V tuto návaznost, položka pod číslem 23 se zabývá otázkou: „Hráváš si venku s kamarády venkovní hry nebo sportovní aktivity?“ a jedinci z vesnice uvedli v grafu číslo 34, že více jak 8 % tráví nejráději volný čas s kamarády jízdou na kole a naproti tomu jedinci z města tráví méně jak 3 % jízdou na kole s kamarády. Graf číslo 36, který zobrazuje položku v dotazníku číslo 26, je uvedena aktivita jedinců, pokud jsou o prázdninách doma, tady uvedlo přibližně stejně jedinců odpověď: „Jízda na kole.“ Z grafu číslo 38,39,40 a 41 chlapci a dívky z vesnice uvedli, že i jako rodina tráví volný čas jízdou na kole, jedinci z měst a neuvedli tuhle možnost ani jedou. V návaznosti na pohyb dle Pastuchy [online] by mělo dítě trávit čas aktivitou nebo aktivním pohybem jako sedí ve škole asi pět hodin denně. Nedostatečný tělesný pohyb prohlubuje energetickou disbalanci a nastává tak energetický rozdíl což může vést k obezitě dítěte (Pastucha 2011, s. 140–143). Dle grafu číslo 17 a otázky kolik hodin tráví jedinci týdně sportu nebo volnočasové aktivitě vyšlo: Ve vesnici tráví 1 až 5 hodin 16 % ve městě 27 %, 5 až 8 hodin ve vesnici 19 % a ve městě 14 %, 8 až 10 hodiny ve vesnici 9 % a ve městě 3 %, 10 a více hodin ve vesnici 4 % a ve městě 6 % jedinců.

Vyhnálková [online] uvádí, že společné trávený čas s rodinou je důležitý aspekt pro děti. Aktivity trávené s rodinou jako společenské hry, tvořivé činnosti, povídání si, vycházky, výlety, odpočinek apod. mají velký prospěch ve vývoji osobnosti jak u dětí, tak u rodičů. Pomáhají posilovat vzájemné citové vazby. Důležitost je zaměřena na kvalitu i na kvantitu trávení volného času jako rodina (Vyhnálková 2013, s. 30). V svém výzkumu jsem společným časem tráveným jako rodina dotazoval: Jak často trávíte jako rodina volný čas a jakým způsobem

trávíte volný čas jako rodina. Respondenti z vesnice uvedli trávený čas s rodinou jen o víkendech 12 %, alespoň jedenkrát v týdnu 8 %, dvakrát v týdnu 19 %, více jak dvakrát v týdnu 8 %. Naproti tomu respondenti z měst uvedli trávení času, jako rodina: jen o víkendech uvedlo 7 %, jedenkrát v týdnu 27 %, dvakrát v týdnu 9 %, více jak dvakrát v týdnu pouze 3 %. Vůbec netráví s rodinou pouze 6 % celkových respondentů i při tak malém množství je to k zamýšlení, že rodina nemá čas na svoje děti v týdnu, moje domněnka směřuje k pracovní vytíženosti rodičů. Nejčastější odpovědi na trávený čas jako rodina respondenti na vesnici odpovídali chození na procházky a hraním různých her. Hajék, Hofbauer a Pávková (2011) uvádějí, že procházky do přírody přináší oddych od organizovaných činností (Hájek, Hofbauer a Pávková s. 17) a mohou být dány rozmanitosti přírody na vesnici. Okrajově navazující položkou na čas trávený s rodinnou je položka v dotazníku č. 22, kde jedinci mohli zvolit jednu ze tří odpovědí, a to že volný čas nejraději tráví s rodinou. Téměř třetina všech dotázaných (32 %) tráví nejraději volný čas s rodinou nejraději však chlapci z města (11 %) naproti tomu chlapci z vesnice pouze 5 %, dívky z vesnice a z města jsou na tom podobně.

Podobné výzkumné šetření provedla Lenka Kořínková (2022) ve své bakalářské práci, kde se zabývala rozdílem trávení volného času dětí ve městě a na vesnici. V čase, který tráví děti na mobilním telefonu, byly významné rozdíly mezi městem a vesnicí. V činnosti na mobilním telefonu byly výsledky Kořínkové (2022) následující, děti nejraději na mobilním telefonu hrají hry a sledují YouTube kanál (Kořínková 2022, s. 39-40). V mém výzkumu byla položka dotazníku pod číslem 20, zabývající se, kolik času denně tráví jedinci u počítače či mobilu a navazující položka číslo 21 co nejraději dělá jedinec na mobilním telefonu. Děti na vesnici tráví u počítače či na mobilním telefonu do 1 hodiny 17 %, od 1 do 2 hodin 8 %, od 3 do 4 hodin 9 %, 4 a více hodin uvedly 4 %, děti z města uvedli do 1 hodiny 11 %, od 1 do 2 hodin 15 %, 3 až 4 hodiny 8 %, 4 a více uvedlo stejně jak ve vesnici 4 %. Činnost na mobilním telefonu je velice podobná, děti nejraději hrají hry, sledují YouTube videa a chatují s kamarády, nejméně telefon používají na samotné telefonování. Dle Pražského inovačního institutu [online] děti od 6 do 12 let neměli přesáhnout čas u obrazovek chytrých technologií dvě hodiny a děti od 12 let by měli kompenzovat každou hodinu patnácti minutám pohybové aktivity (Pražský inovační institut 2021). Okolo 21 % dětí z vesnice dle mého výzkumu tráví více jak dvě hodiny u mobilního telefonu či počítače, u dětí z města je to více jak čtvrtina (27 %). Tímto bych odpověděl na jednu ze svých výzkumných otázek, a to že celkem 48 % respondentů netráví kvalitním způsobem svůj volný čas, který by mohli využít jinou aktivitou.

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřil na trávení volného času dětí ve vesnici a ve městě v Moravskotřebovském regionu, což je i hlavním cílem mé práce. Zjistil jsem, jakým způsobem a jak kvalitně tráví děti svůj volný čas a jak se do jejich volného času zapojují rodiče. Pro svůj výzkum jsem vybral obec Křenov, Staré Město, Městečko Trnávku a Moravskou Třebovou. Do vybraných lokalit se sjíždí děti i z okolních vesnic do základních škol za výukou a za svými zájmovými kroužky či aktivitami.

V praktické části jsem provedl výzkumné šetření pomocí dotazníků. Respondenti byli jedinci ve věku 9, 10 a 11 roků. Rozdíl organizovaného způsobu trávení volného času na vesnici a ve městě je takový, že jen 14 % dětí z vesnice nemá žádný školní kroužek a z města je to celá čtvrtina (25 %). Z výzkumu mi vyšlo, že většina respondentů z města navštěvuje více zájmových aktivit a kroužků, pod různými organizacemi, nežli děti z vesnice. Dotazovaní respondenti mají více zájem o pohybové aktivity. Ve svém neorganizovaném čase dívky z vesnice nejraději jezdí na kole a věnují se venkovním hrám s kamarády. Dívky z města mají nejraději fotbal a jízdu na kole. Chlapci z vesnice svůj neorganizovaný volný čas tráví nejraději procházkami, chlapci z města tráví volný čas hraním fotbalu. Dotazovaní respondenti uvedli, že do zájmového kroužku nejraději chodí kvůli kamarádům, kteří kroužek navštěvují. O víkendech jedinci nejraději tráví svůj volný čas s kamarády. Výzkumnou otázkou bylo zjištění, jak se zapojují rodiče do volného času dětí. V mém výzkumu odpovídali pouze děti, pro lepší důvěryhodnost jsem měl použít dotazník pro rodiče a porovnat tak výsledky respondentů.

Celkem 49 respondentů zodpovědělo otázku týkající se zapojení rodičů do volného času dětí o víkendu tak, že jezdí s rodinou na výlety.

Děti, které nemají zájmový kroužek nebo aktivitu v místě bydliště a musí se nějakým způsobem dopravit. Děti z vesnice to mají na dojíždění složitější. Musí buď autobusem, což jezdí jen malé procento, zhruba 5 % dětí z vesnice, nebo je vozí rodiče, a to okolo 23 %. I některé děti z města uvedly, že za zájmovým kroužkem dojíždějí do většího města za podpory rodičů. Respondenti uvedli z 33 % tráví nejraději čas s rodinou. Na vesnici je to 14 % respondentů a ve městě to bylo o něco více, a to 19 %. Volný čas o prázdninách děti tráví nejčastěji na dovolené s rodiči. Z pohledu dětí, které uvedly pestrost aktivit trávené s rodinou ve volném čase, se rodiče snaží svým programem pro děti zmenšit riziko patologických jevů.

Dnešní aktivity pro volný čas jsou pestré a záleží na finančních možnostech rodiny a na dětech, jakým směrem se chtějí vydat, nebo čím se budou motivovat. Rodiče mají zásadní vliv na určení volného času dnešních dětí a mohou eliminovat rizikové faktory této digitální doby.

Praktická část mé bakalářské práce byla zaměřena na stanovené cíle výzkumu. Mohu konstatovat, že se mi úspěšně podařilo splnit tyto cíle a odpovědět na výzkumné otázky, které jsou vypsány v metodologii a zodpovězeny v diskuzi a závěru.

Použitá literatura

BENDL, Stanislav. *Vychovatelství* [online]. 2015. Grada, 2015. [cit. 12. 11. 2022]. Dostupné také z: <https://www.bookport.cz/e-kniha/vychovatelstvi-274154/>

GRECMANOVÁ, Helena, Eva URBANOVSKÁ a Drahomíra HOLOUŠOVÁ. *Obecná pedagogika*. Olomouc: Hanex, 1998. ISBN 80-857-8320-7.

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. Vyd. 2., aktualiz. [i. e. 3. vyd.]. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0030-7.

HÁJEK, Bedřich, Jaromír HARMACH, Otto HOFFMANN, Otakar JÍRA a Hana JÍROVÁ. *Děti, vedoucí, volný čas*. 2004. Praha: IDM MŠMT, 2004. ISBN 80-86784-06-1.

HODAŇ, Bohuslav. *Volný čas a jeho současné problémy*. Sborník příspěvků z vědeckého symposia v Olomouc, 2002. ISBN 80-85783-37-1.

HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-717-8927-5.

JŮVA, Vladimír. *Úvod do pedagogiky*. 4. dopl. vyd. Brno: Paido, 1999. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-859-3178-8.

KANTOROVÁ, Jana. *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky II*. Olomouc: HANEX, 2010. ISBN 978-80-7409-030-1.

KLAPILOVÁ, Světa. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1996. ISBN 80-706-7669-8.

KNOTOVÁ, Dana. *Úvod do sociální pedagogiky: studijní texty pro studenty oboru sociální pedagogika*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-210-7077-6.

KOLÁŘ, Zdeněk. *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80247-3710-2.

KOŘÍNKOVÁ, Lenka. *Rozdíl v trávení volného času dětí na vesnici a ve městě*. Olomouc, 2022. Bakalářská práce. UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. Vedoucí práce PhDr. Pavla Andrysová, Ph.D.

KRATOCHVÍLOVÁ, Emília. *Pedagogika volného času: výchova v čase mimo vyučovania v pedagogickej teórii a v praxi*. Bratislava: Vydavateľství UK, 2004. ISBN 80-223-1930-9.

KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0643-9.

NEKUDA, Vladimír, Moravskotřebovsko – Svitavsko. Brno: Muzejní vlastivědná společnost, 2002. *Vlastivěda moravská*, 67. sv. ISBN 80-7275-026-7.

NĚMEC, Jiří. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2002. ISBN 80-731-5012-3.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-717-8711-6.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-717-8295-5.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-717-8569-5

PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012. *Pedagogika (Grada)*. ISBN 978-80-247-3470-5.

VÁŽANSKÝ, Mojmír. *Základy pedagogiky volného času*. 2001. Brno: Print-Typia, 2001. ISBN 80-86384-00-4.

Použité internetové zdroje

Aeroklub Moravská Třebová. *Moravská Třebová – Aeroklub Moravská Třebová* [online]. Copyright © Aeroklub Moravská Třebová, z. s. [cit. 15. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.lkmk.com/>

Dům dětí a mládeže a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků Moravská Třebová | Hlavní strana. *Dům dětí a mládeže a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků Moravská Třebová* [online]. Copyright © 2021 [cit. 15. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.ddm-mt.cz/>

Hrad Bouzov [online]. [cit. 15. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.hradbouzov.cz/>

Kulturní středisko Moravská Třebová. *Kulturní středisko Moravská Třebová* [online]. Copyright © 2011 [cit. 15. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.ksmt.cz/>

Městečko Trnávka [online]. [cit. 15. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.mesteckotrnavka.cz/>

Městská knihovna Ladislava z Boskovic. *Městská knihovna Ladislava z Boskovic* [online]. [cit. 15. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.mkmt.cz/>.

Moravská Třebová, turistické informační centrum. *Moravská Třebová, turistické informační centrum*. [online]. Copyright © 2022 ic.moravskatrebova.cz [cit. 15. 3. 2023]. Dostupné z: <https://ic.moravskatrebova.cz/rozhledna-pastyrka/>.

Moravská Třebová, turistické informační centrum. *Moravská Třebová, turistické informační centrum*. [online]. Copyright © 2022 ic.moravskatrebova.cz [cit. 15. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.moravskatrebova.cz/cs/turista/aquapark.html>.

Moravská Třebová, turistické informační centrum. *Moravská Třebová, turistické informační centrum*. [online]. Copyright © 2022 ic.moravskatrebova.cz [cit. 15. 3. 2023]. Dostupné z: <https://ic.moravskatrebova.cz/rekreacni-areal-knizeci-louka/>.

Moravská Třebová. *Moravská Třebová* [online]. Copyright © 2000 [cit. 15. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.moravskatrebova.cz/>

Muzeum Moravská Třebová – Renesanční perla. *Muzeum Moravská Třebová – Renesanční perla* [online]. Copyright © 2011 [cit. 15. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.muzeummoravskatrebova.cz/>

PASTUCHA, Dalibor. *Pohyb v terapii a prevenci dětské obezity* [online]. Praha: Grada, 2011 [cit. 2023-04-07]. ISBN ISBN978-80-247-4065-2.

Praha školská: Pražský inovační institut [online]. Praha, 2021 [cit. 2023-04-13]. Dostupné z: <https://www.prahaskolska.eu/kolik-casu-by-mely-deti-travit-u-obrazovek-je-treba-nastavit-jasna-pravidla-rikaji-odbornici/#.%20>.

SK Skalka Městečko Trnávka. *Sportovní klub Skalka* [online]. [cit. 15. 3. 2023]. Dostupné z: <https://skskalka.webnode.cz/>.

Technické služby Moravská Třebová s. r. o. [online]. [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <http://www.tsmt.cz/>

TJ Slovan Moravská Třebová. *TJ Slovan Moravská Třebová* [online]. Copyright © TJ Slovan Moravská Třebová [cit. 15. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.slovanmt.cz/>

TJ Slovan Městečko Trnávka. *TJ Sokol Městečko Trnávka* [online]. 2011 [cit. 15. 3. 2023]. Dostupné z: <http://www.sokoltrnavka.cz/>.

VYHNÁLKOVÁ, Pavla. *Základy pedagogiky volného času* [online]. 2013 [cit. 4. 4. 2023]. Dostupné z: <https://d4a24bce07.cbau-cdnwnd.com/d65a94440f1cde4616c79fbdecf8c9f3/200000156-401e34210e/Z%C3%A1klady%20pedagogiky%20voln%C3%A9ho%20%C4%8Dasu.pdf>.

Wikipedie, otevřená encyklopedie. [online]. [cit. 15. 3. 2023]. Dostupné z: https://cs.m.wikipedia.org/wiki/Moravsk%C3%A1_T%C5%99ebov%C3%A1.

Základní škola – ZŠ a MŠ Staré Město. *Základní škola – ZŠ a MŠ Staré Město* [online]. Copyright © 2023 [cit. 15. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.zs-stare-mesto.cz/>

Základní škola a mateřská škola Křenov. *Základní škola a mateřská škola Křenov* [online]. Dostupné z: <https://www.zsamskrenov.cz/>

Základní umělecká škola Moravská Třebová [online]. [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://www.zusmt.cz/>

Zámek Moravská Třebová – Renesanční perla. *Zámek Moravská Třebová – Renesanční perla* [online]. Copyright © 2011 [cit. 15. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.zamekmoravskatrebova.cz/>

ZŠ a MŠ Městečko Trnávka. *ZŠ a MŠ Městečko Trnávka* [online]. Copyright © 2012 [cit. 15. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.zsmtrnavka.cz/>

Seznam grafů a tabulek

Graf č. 1. Věk dětí vesnice

Graf č. 2. Věk dětí město

Graf č. 3. Kroužky dívek z vesnice

Graf č. 4. Kroužky chlapců z vesnice

Graf č. 5. Kroužky dívek z města

Graf č. 6. Kroužky chlapců z města

Graf č. 7. Návštěvnost volnočasové aktivity pod vedením organizace

Graf č. 8. Organizace poskytující zájmové činnosti

Graf č. 9. Zájmové aktivity a kroužky pod vedením organizace – chlapci vesnice

Graf č. 10. Zájmové aktivity a kroužky pod vedením organizace – dívky vesnice

Graf č. 11. Zájmové aktivity a kroužky pod vedením organizace – chlapci město

Graf č. 12. Zájmové aktivity a kroužky pod vedením organizace – dívky město

Graf č. 13. Aktivity ve volném čase – chlapci vesnice

Graf č. 14. Aktivity ve volném čase – dívky vesnice

Graf č. 15. Aktivity ve volném čase – chlapci město

Graf č. 16. Aktivity ve volném čase – dívky město

Graf č. 17. Hodiny věnované sportu (volnočasové činnosti) za týden

Graf č. 18. Kde se o zájmové aktivitě či kroužku jedinec dozvěděl

Graf č. 19. Proč zájmovou činnost jedinec dělá

Graf č. 20. Jak dlouho se jedinci věnují zájmové činnosti

Graf č. 21. Chlapci z vesnice navštěvující ZUŠ a čemu se věnují

Graf č. 22. Dívky z vesnice navštěvující ZUŠ a čemu se věnují

Graf č. 23. Chlapci z města navštěvující ZUŠ a čemu se věnují

Graf č. 24. Dívky z města navštěvující ZUŠ a čemu se věnují

Graf č. 25. Návštěvnost knihovny

- Graf č. 26. Návštěvnost městské (místní)/školní knihovny
- Graf č. 27. Náplň volného času o víkendu
- Graf č. 28. Chybějící volnočasová aktivita jedinců z vesnice
- Graf č. 29. Chybějící volnočasová aktivita jedinců z města
- Graf č. 30. Dopravení se do zájmového kroužku nebo aktivity
- Graf č. 31. Je kroužek či zájmová aktivita v místě bydliště
- Graf č. 32. Činnost na mobilu
- Graf č. 33. S kým tráví jedinec nejraději svůj volný čas
- Graf č. 34. Chlapci a dívky z vesnice – venkovní hry/sport s kamarády ve volném čase
- Graf č. 35. Chlapci a dívky z města – venkovní hry/sport s kamarády ve volném čase
- Graf č. 36. Aktivita jednice, pokud je o prázdninách doma
- Graf č. 37. Čas trávený s rodinou
- Graf č. 38. Chlapci – vesnice způsob trávení volného času jako rodina
- Graf č. 39. Dívky – vesnice způsob trávení volného času jako rodina
- Graf č. 40. Chlapci – město způsob trávení volného času jako rodina
- Graf č. 41. Dívky – město způsob trávení volného času jako rodina
- Tabulka č. 1. Pohlaví jednice z města a vesnice
- Tabulka č. 2. Čas trávený na mobilním telefonu či počítači
- Tabulka č. 3. Hráváš si venku s kamarády nějaké venkovní hry
- Tabulka č. 4. Čas trávený o prázdninách

Seznam příloh

Příloha č. 1. Dotazník

Dotazník

Tento dotazník je zcela anonymní, je určen pro děti vybraných základních škol Moravskotřebovského regionu. Výsledky budou použity ke zpracování bakalářské práce, která se zabývá trávením volného času dětí ze ZŠ.

(zaškrtni křížkem nebo vypiš)

1. Jsi holka kluk? (označ)

Holka

Kluk

Jiné

2. Kolik ti je let?(vypiš)

.....

3. Do jaké školy chodíš (město, vesnice)? (vypiš)

.....

4. Navštěvuješ nějaké školní kroužky, jestli ano jaké? (vypiš)

Ano

Ne

5. Navštěvuješ nějaké mimo školní aktivity nebo kroužky?

Ano

Ne

6. Jakou organizací je vedena tvá zájmová aktivita nebo zájmový kroužek ve tvém volném čase? (vypiš, např. – Dům dětí a mládeže, Junák, Skaut, Slovan...)

.....

.....

7. O jaký kroužek se jedná? (vypiš)

.....

8. Kterému sportu, nebo zájmové aktivitě se věnuješ mimo školu (ve svém volném čase)? (pokud věnuješ, vypiš)

.....
.....

9. Kolik hodin týdně věnuješ sportu (jakékoliv volnočasové činnosti)?(označ)

- 1 – 5
- 6 – 8
- 8 – 10
- 10 a více

10. Kde ses o této zájmové činnosti dozvěděl? (vypiš)

.....

11. Proč tuto činnost děláš?(označ)

- Chtějí to rodiče
- Chodí tam kamarádi
- Baví mě to
- Jiné důvody (vypiš)

.....

12. Jak dlouho se této činnosti věnuješ?(označ)

- 1 rok
- 2 roky
- 3 roky
- 4 roky a více

13. Navštěvuješ ZUŠ (základní uměleckou školu)? Pokud ano čemu se věnuješ (flétna, klavír, housle,...)

- Ano
- Ne

14. Navštěvuješ knihovnu? (označ)

- Ano
- Ne

15. Pokud ano, kterou? (označ)

- Městskou (místní)
- Školní

16. Co je náplní tvého volného času o víkendu? (možné označit více odpovědí)

- Chodím ven s kamarády
- Jezdím s rodiči na výlety
- Bývám u prarodičů
- Trávím čas u počítače
- Jiná náplň (uved')
.....

17. Chybí ti ve tvém místě bydliště aktivita pro tvůj volný čas, které by ses chtěl věnovat?

(Pokud ano vypiš)

- Ano
- Ne

18. Jak se do kroužků dostáváš? (označ)

- Chodím pěšky (na kole)
- Hromadnou dopravou
- Vozí mě rodiče

19. Je tvůj kroužek v místě tvého bydliště? (označ)

- Ano
- Ne

20. Kolik času denně trávíš u počítače či mobilu? (označ)

- Do 1 hod.
- 1-2
- 2-3
- 3-4
- 4 a více

21. Když jsi na mobilu, co na něm nejčastěji děláš? (možné označit více odpovědí)

- Sleduji obsah sociálních sítí
- Chatuji s kamarády
- Hraji hry
- Telefonuji
- Sleduji YouTube videa

22. S kým trávíš volný čas nejraději? (označ)

- S kamarády
- S rodinou
- Sám

23. Hráváš si venku s kamarády venkovní hry nebo sportovní aktivity? (označ)

- ANO
- NE

24. Pokud ano jaké? (vypiš)

.....

.....

.....

25. Jak trávíš svůj volný čas o prázdninách? (možné označit více odpovědí)

- Jezdím s rodiči na dovolenou
- Jezdím na tábory
- Bývám doma
- Pomáhám s pracemi kolem domu
- Jezdím k prarodičům (jiným příbuzným)

26. Co děláš, pokud jsi o prázdninách doma? (vypiš)

.....
.....
.....
.....
.....

27. Jak často trávíte jako rodina volný čas? (označ)

- Jen o víkendech
- 1x v týdnu
- 2x v týdnu
- Více než 2x v týdnu
- Vůbec

28. Jakým způsobem trávíte volný čas jako rodina? (možno více odpovědí)

- Chodíme na procházku
- Hrajeme různé hry (deskové, sportovní)
- Povídáme si
- Sportujeme
- Jiné

(uveď).....
.....

Příloha č. 1. Dotazník